

М.П. Войнаренко, Р.В. Скалюк

**УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

М.П. Войнаренко, Р.В. Скалюк

**УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Вінниця
2014

УДК 658.15(477)

ББК 65.291.91

В 65

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Хмельницького національного університету
(протокол № 8 від 27.03.2013 р.)*

Рецензенти:

- Кузьмін О. Є.** – доктор економічних наук, професор,
Національний університет “Львівська політехніка”
Череп А. В. – доктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет
Лук’янова В. В. – доктор економічних наук, професор,
Хмельницький національний університет

Войнаренко М. П., Скалюк Р. В.

В 65 Управління фінансовими результатами промислових підприємств :
монографія / М. П. Войнаренко, Р. В. Скалюк. – Вінниця:
ПП «ТД «Едельвейс і К», 2014 – 189 с.

ISBN 978-966-2462-59-3

У монографії запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання щодо забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності прибуткових і збиткових промислових суб’єктів господарювання, яке сприяє їх стійкому економічному розвитку. Розроблено механізм та інструментарій управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств для здійснення дієвого системно-комплексного управління фінансовими результатами за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), що дозволяє забезпечити стійке підвищення прибутковості, досягнення фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку підприємств.

Для наукових працівників, керівників та фахівців підприємств, викладачів, аспірантів, студентів економічних спеціальностей ВНЗ.

УДК 658.15(477)

ББК 65.291.91

ISBN 978-966-2462-59-3

© Войнаренко М. П., Скалюк Р. В., 2014

© ХНУ, оригінал макет, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1. Концепція фінансових результатів підприємства	7
1.2. Економічна природа та якість фінансових результатів суб’єктів господарювання	22
1.3. Теоретичні засади управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.....	40
<i>Підсумки розділу</i>	51
Розділ 2. ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	53
2.1. Аналіз стану управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств.....	53
2.2. Оцінка фінансової результативності за видами капіталу суб’єктів господарювання	70
2.3. Оцінка фінансової результативності діяльності та фінансової рівноваги промислових підприємств	83
<i>Підсумки розділу</i>	99
Розділ 3. ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНО-КОМПЛЕКСНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	101
3.1. Комплексна оцінка якості фінансових результатів підприємств	101
3.2. Механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств	122
3.3. Інструментарій оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств.....	138
<i>Підсумки розділу</i>	159
ВИСНОВКИ	161
ЛІТЕРАТУРА	163
ДОДАТКИ	177

ВСТУП

В умовах глобалізації, інтеграційних процесів, превалювання сировинної орієнтованості експорту економіка України потребує активного пошуків темпів її розвитку, ключовим джерелом генерування якого є суб'єкти господарювання, а особливо – промислові підприємства. Вплив світової економічної рецесії, фінансової нестабільності у поєднанні із незбалансованістю функціонування національної економіки призвели до зниження ефективності господарської діяльності та прибутковості вітчизняних підприємств промисловості, вищий менеджмент яких повинен усвідомити нагальну необхідність раціонального вирішення стратегічно важливої проблеми – забезпечення ефективного управління фінансовими результатами, що сприяє стійкому економічному розвитку промислових суб'єктів господарювання.

Активний розвиток теорії і практики корпоративного управління, високий рівень динамічності, непередбачуваності змін бізнес-середовища породжують потребу розробки адекватних таким змінам технологій та інструментів менеджменту, застосування яких дає змогу ефективно реалізувати основні цілі суб'єктів господарювання, серед яких пріоритетним є забезпечення успішного функціонування та розвитку економіки підприємств у довгостроковому періоді, оскільки, орієнтація суб'єктів господарювання на довгострокову перспективу діяльності є підґрунтям для оптимальної реалізації економічного потенціалу, забезпечення збалансованого зростання та сталого розвитку підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу.

Пріоритетне значення фінансових результатів як головного джерела фінансування господарської діяльності та генерування економічного розвитку підприємств зумовлює нагальну потребу адекватного вирішення надзвичайно важливого завдання щодо забезпечення ефективного системно-комплексного управління фінансовими результатами підприємств з урахуванням основних цінностей сучасної концепції корпоративного менеджменту, адже практика управління фінансовими результатами, яка спостерігається на переважній більшості вітчизняних промислових підприємств, обмежується переважно лише рамками управління величиною витрат суб'єктів господарювання, використанням застарілих методів, інструментарію управління, які є неадекватними сучасним технологіям фінансового менеджменту в умовах швидких змін і непередбачуваності бізнес-середовища, що призводить до суттєвого зниження ефективності господарської діяльності, втрати прибутковості та економічного спаду промислових підприємств.

У монографії проведено комплексне дослідження системи управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання, основним науково-прикладним результатом якого є обґрунтування теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності як прибуткових, так і збиткових промислових підприємств, що сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

Свідченням наукової новизни представленого дослідження є розроблений механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, використання якого дає змогу менеджерам реалізувати системно-комплексний підхід до управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання, що враховує особливості економічної природи фінансових результатів, їх якісні характеристики і кількісну величину, керованість поведінкою суб'єктів управління фінансовими результатами, рівень фінансової результативності та стан фінансової рівноваги промислового підприємства.

Обґрунтована у монографії концепція управління фінансовими результатами промислових підприємств враховує основні засади корпоративного менеджменту та відповідає умовам високої динамічності сучасного бізнес-середовища, оскільки базується на врахуванні не лише кількісного, але й якісного формату фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття), рівня фінансової результативності, ступеня збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів, що дає змогу здійснювати ефективне управління фінансовими результатами, спрямоване на стійке підвищення якості фінансових результатів, прибутковості, забезпечення фінансової рівноваги та економічного розвитку промислових підприємств у довгостроковому періоді.

Автори висловлюють велику подяку д.е.н., професору О.Є. Кузьміну (Національний університет “Львівська політехніка”), д.е.н., професору А.В. Череп (Запорізький національний університет) та д.е.н., професору В.В. Лук'янович (Хмельницький національний університет), а також колегам, які допомогли у роботі над монографією. Із вдячністю будуть прийняті усі зауваження та пропозиції, які можна надсилати за адресою: Хмельницький національний університет, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11.

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Концепція фінансових результатів підприємства

В умовах глобалізації, зростання міжнародної конкуренції економіка України характеризується тривалими трансформаційними процесами, фінансовою нестабільністю, значним ступенем невизначеності та ризику, що відповідним чином впливає на формування економічного клімату бізнес-середовища діяльності промислових підприємств.

Важливим фактором, який створює імпульс для забезпечення успішного функціонування економіки країни, є прибутковість суб'єктів господарювання, а особливо промислових підприємств, які є одними із ключових джерел генерування розвитку національної економіки. Ступінь прибутковості господарської діяльності підприємств впливає на тенденцію динаміки (зростання, зниження) багатьох основних макроекономічних показників розвитку країни, тому надзвичайно важливе значення фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств в системі забезпечення стійкого розвитку національної економіки важко переоцінити.

Економічна сутність фінансових результатів відображає їх двоїсту природу, оскільки фінансові результати:

- 1) відображають рівень результативності господарської діяльності підприємства;
- 2) є основним джерелом власних фінансових ресурсів для забезпечення стійкого підвищення ділової активності, прибутковості та фінансової стійкості промислового підприємства.

Більше того, фінансові результати є ключовим джерелом, за рахунок якого здійснюється фінансування господарської діяльності, забезпечення економічного розвитку підприємства, задоволення інтересів власників вкладеного капіталу (акціонерів, інвесторів), кредиторів та потреб персоналу суб'єкта господарювання. Значимість показника фінансових результатів, без перебільшення, є життєдайною для забезпечення стійкого підвищення прибутковості, інноваційної активності, конкурентоспроможності та довгострокового економічного розвитку промислових підприємств.

Слід зауважити, що деякі економісти не проводять чіткої межі між поняттями прибутку та фінансових результатів, то неправильно ототожнюючи їх (підміна понять), то надаючи цим поняттям недостовірною, іноді занадто суб'єктивного змісту. Так, Н.О. Власова та І.Ю. Мелушова наголошують на тому, що поняття прибутку за своєю економічною сутністю є ширшим, порівняно з поняттям фінансових результатів [29, с. 6, 22-25]. Вважаємо, що необхідно чітко розмежувати та визначити різницю між термінами "фінансові

результати" (прибуток / збиток) та "прибуток" з метою правильного розуміння економічної сутності та алгоритму розрахунку даних показників.

На нашу думку, поняття фінансових результатів є ширшим, порівняно з поняттям прибутку. Це, перш за все, пояснюється тим, що показник прибутку є однією із двох форм (прибуток / збиток) відображення фінансового результату господарської діяльності підприємства. Прибуток – це позитивне (додатне) значення фінансового результату (фінансовий результат зі знаком "+"), що свідчить про результативність, прибутковість господарської діяльності та економічний розвиток підприємства.

Негативне (від'ємне) значення фінансового результату (фінансовий результат зі знаком "-") відображається через показник збитку, який свідчить про низький рівень (або відсутність) результативності господарської діяльності, неефективне використання ресурсів, економічного потенціалу, нерациональне управління капіталом, низьку якість управління на підприємстві тощо.

Представимо в узагальненому вигляді особливості двоїстої природи, економічної сутності та форми прояву фінансових результатів господарської діяльності підприємства (рис. 1.1).

В науковій праці [31, с. 13-14] зазначається, що поняття "результативність" є значно ширшим за своїм змістом, ніж поняття "ефективність". На нашу думку, таке твердження є цілком раціональним та обґрунтованим. На підставі вище зазначеного можна обґрунтувати економічну сутність поняття "результативність господарської діяльності підприємства": це підсумкова комплексна характеристика, яка в узагальненому вигляді відображає ефективність реалізації економічного потенціалу, використання ресурсної бази, продуктивність праці та характеризує дієвість процесу управління фінансовими результатами на підприємстві.

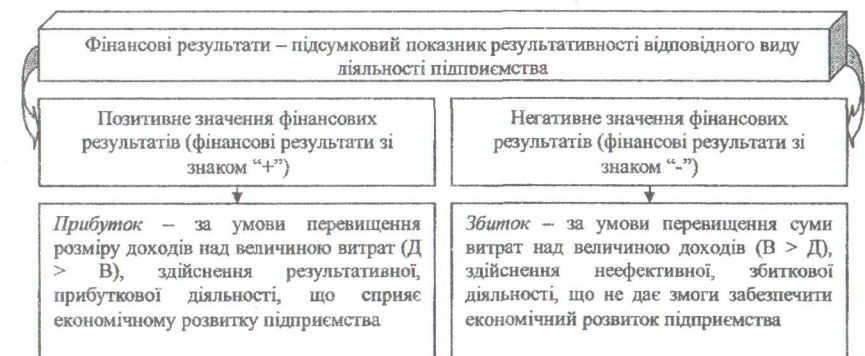

Рис. 1.1. Економічна сутність фінансових результатів підприємства

Слід відзначити, що поняття результативності відповідно до видів діяльності (основної, іншої операційної, операційної, фінансової, інвестиційної, звичайної, надзвичайної, господарської) знаходить своє кількісне вираження у

показниках фінансових результатів (прибутку/збитку) за певним видом діяльності чи за господарським процесом підприємства в цілому.

Дослідження наукових здобутків міжнародної практики [66, с. 107; 97, с. 72-73] дає змогу виділити три основні підходи до визначення величини фінансових результатів господарської діяльності підприємства:

1) фінансовий результат розглядають як зміну величини чистих активів підприємства протягом звітного періоду (1.1). Показник чистих активів відображає вартісну оцінку загального майна (активів) підприємства після задоволення усіх зобов'язань перед третіми особами [66, с. 107]:

$$\Phi P = \Delta \text{ЧА} = (\text{ЧА}_1 - \text{ЧА}_0) \quad (1.1)$$

де ΦP – фінансовий результат; $\Delta \text{ЧА}$ – зміна величини чистих активів; ЧА_0 , ЧА_1 – величина чистих активів на початок та на кінець звітного періоду відповідно;

2) фінансовий результат визначають як різницю між величиною доходів та витрат діяльності підприємства (1.2):

$$\Phi P = D - B \quad (1.2)$$

де D , B – відповідно доходи та витрати діяльності підприємства;

3) фінансовий результат розраховують як зміну величини (вартості) власного капіталу підприємства протягом звітного періоду (1.3):

$$\Phi P = \Delta BK = (BK_1 - BK_0) \quad (1.3)$$

де ΔBK – зміна розміру власного капіталу; BK_0 , BK_1 – величина (вартість) власного капіталу на початок та на кінець звітного періоду відповідно.

Усі вище розглянуті методичні підходи до визначення величини фінансових результатів підприємства ґрунтуються на основних положеннях концепцій капіталу та збереження капіталу, що детально розглянуті у Концептуальній основі складання та подання фінансової звітності [97, с. 72-73]. У міжнародній практиці розрізняють дві концепції: 1) концепції капіталу; 2) концепції збереження капіталу і визначення прибутку. Розглянемо більш детально сутність цих концепцій.

В Концепції фінансового капіталу (капітал – інвестовані кошти або інвестована купівельна спроможність) капітал ідентифікується з чистими активами або власним капіталом підприємства. Відповідно до концепції збереження фінансового капіталу, позитивний фінансовий результат (прибуток) вважається заробленим, якщо фінансова (або грошова) величина чистих активів на кінець періоду перевищує фінансову (або грошову) величину чистих активів на початок періоду після вилучення будь-яких виплат власникам або внесків

власників впродовж певного періоду. Згідно з цією концепцією, позитивним фінансовим результатом є лише та частина зростання ціни активів, яка перевищує загальний рівень цін.

Відповідно до Концепції фізичного капіталу (капітал – виробнича потужність) капітал розглядається у вигляді продуктивності підприємства, яка базується, наприклад, на одиницях продукції за день. Згідно з концепцією збереження фізичного капіталу, позитивний фінансовий результат буде зароблений лише за умови, що “фізична виробнича потужність (або продуктивність) підприємства (або ресурси чи кошти, необхідні для досягнення такої потужності) на кінець періоду перевищує фізичну виробничу потужність на початок періоду” [97, с. 73] після вирахування будь-яких виплат власникам та внесків власників впродовж цього періоду. Згідно з такою концепцією, позитивний фінансовий результат відображає зростання капіталу за певний період.

В розглянутій Концептуальній основі поняття позитивного фінансового результату трактується як залишкова сума “після вирахування витрат (що включає збереження капіталу в разі необхідності) з доходу” [97, с. 73]. Водночас залишкова сума перевищення витрат над доходами визнається негативним фінансовим результатом (чистим збитком).

В умовах наявності різноманітних підходів до трактування економічної сутності поняття “фінансові результати господарської діяльності підприємства” [66, с. 107; 97, с. 72-73; 124, с. 6, 14-15] необхідно запропонувати таке комплексне визначення цієї категорії, яке б поєднувало якісний та кількісний формати фінансових результатів та відображало їх важливе значення у системі забезпечення ефективної господарської діяльності та економічного розвитку підприємства.

З урахуванням трактувань економічного змісту доходів та витрат, наведених в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО) 3 [124, с. 13], можна запропонувати наступне визначення поняття “фінансові результати господарської діяльності підприємства”: це підсумковий показник результативності господарської діяльності, який відображає загальну величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, розраховану як різниця між сумами сукупних доходів і витрат, що виражена через абсолютні показники чистого прибутку (збитку), величина яких характеризує можливість забезпечення прибутковості та економічного розвитку підприємства.

Важлива перевага вище наведеного визначення полягає у тому, що таке визначення комплексно характеризує ключові особливості категорії “фінансові результати господарської діяльності підприємства”, а саме:

1) економічний зміст показника фінансових результатів (фінансові результати є підсумковим показником результативності господарської діяльності підприємства);

2) особливості формування та розрахунку фінансових результатів (показник фінансових результатів відображає загальну величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, розраховану як різниця між

сумами сукупних доходів і витрат, що виражена через абсолютні показники чистого прибутку (збитку));

3) значення фінансових результатів у системі забезпечення ефективної господарської діяльності та економічного розвитку підприємства (величина показника чистого прибутку (збитку) характеризує можливість забезпечення прибутковості та економічного розвитку підприємства).

Реалізація комплексного підходу до визначення категорії “фінансові результати господарської діяльності підприємства” дає можливість визначити та інтерпретувати глибину економічної сутності цього поняття, що відіграє надзвичайно важливу роль для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств (рис. 1.2).

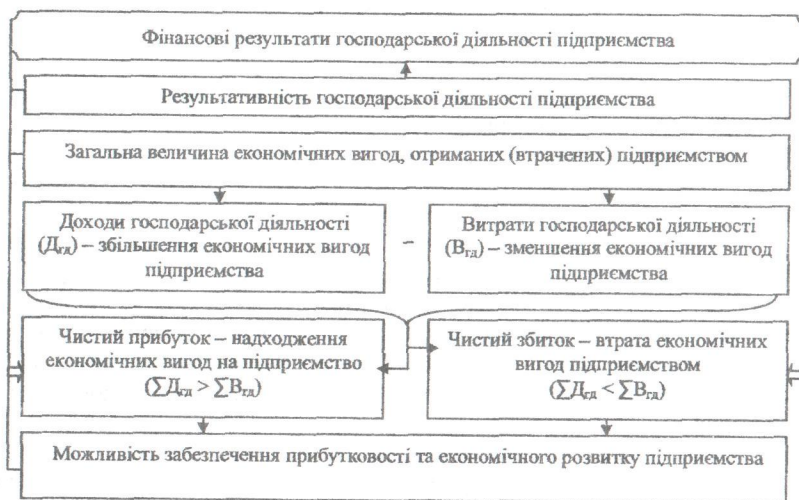

Рис. 1.2. Економічний зміст фінансових результатів господарської діяльності підприємства

Досвід міжнародної практики бухгалтерського обліку передбачає використання трьох основних методів визначення фінансових результатів господарської діяльності підприємства [85, с. 63]:

1) “витрати – випуск” є ключовим методом розрахунку фінансових результатів, який передбачає зіставлення доходів та витрат діяльності підприємства, з наступними коригуванням даної різниці на суму зміни залишків запасів та вартості незавершеного будівництва впродовж звітного періоду;

2) балансовий метод – визначення фінансового результату відбувається на основі балансового рівняння, за яким величина активів підприємства тотожна сумі власного капіталу та зобов’язань суб’єкта господарювання. Особливість такого методу полягає в тому, що вартість власного капіталу у формулі балансової рівності формують лише статутний, резервний, додатковий капітал та прибуток минулих років (нерозподілений прибуток);

3) метод визначення фінансового результату як зміни вартості чистих активів протягом звітного періоду діяльності підприємства.

У вітчизняній практиці бухгалтерського обліку використовується метод “витрати – випуск”, який передбачає визначення фінансових результатів як різниці між доходами і відповідною їм сумою витрат підприємства. Однак для проведення аналітичних досліджень не слід нехтувати можливістю застосування інших методів розрахунку фінансових результатів. Для перевірки правильності обчислення фінансових результатів необхідно порівняти суми, розраховані на основі балансового рівняння та визначені як різниця доходів і витрат [85, с. 63]. За умови збігу величини фінансових результатів, визначеного за цими двома підходами, такий показник вважається розрахованим правильно.

У порівнянні з міжнародною практикою, яка пропонує декілька варіантів розрахунку величини фінансових результатів, у вітчизняній практиці використовується лише один підхід до визначення фінансових результатів господарської діяльності підприємства, зміст якого описаний у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. В П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” наведено принцип підготовки фінансової звітності, який має назву “нарахування та відповідності доходів і витрат”. Відповідно до цього принципу, “...для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей” [124, с. 6].

Аналіз П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” [124, с. 14-15] свідчить, що фінансові результати в розрізі видів діяльності підприємства (операційною, звичайною, надзвичайною) визначаються як різниця між сумою доходів та пов’язаною з ними величиною витрат відповідного виду діяльності підприємства.

Зауважимо, що процедура визначення фінансових результатів за видами діяльності підприємства, яка наведена в П(С)БО 3, передбачає розрахунок показника чистого прибутку (збитку), для якого не визначено належності такого показника до певного виду діяльності підприємства. Вважаємо, що у цьому випадку необхідно обов’язково брати до уваги ту обставину, що показник чистого прибутку (збитку) є підсумковим результатом господарської діяльності, до складу якої входять інші види діяльності підприємства (основна, операційна, інвестиційна, фінансова, звичайна, надзвичайна), які визначені у П(С)БО.

На нашу думку, інтерпретація показника чистого прибутку (збитку) в якості форми відображення фінансових результатів господарської діяльності підприємства не лише найкраще відповідає економічному змісту такого показника, а й забезпечує змістовно-логічну послідовність порядку формування фінансових результатів за видами діяльності підприємства. Особливості формування та розрахунку показників фінансових результатів у розрізі видів діяльності підприємства відображено у таблиці 1.1.

Відповідно до П(С)БО 3 [124, с. 14-15], порядок визначення фінансових результатів передбачає: 1) розрахунок фінансових результатів за видами діяльності підприємства (операційною, звичайною, надзвичайною); 2) обчислення показників фінансових результатів підприємства з обов'язковим урахуванням принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, тобто як різниці між сумою отриманих доходів та понесених для їх отримання витрат.

На наш погляд, наведена в П(С)БО 3 методика визначення фінансових результатів в розрізі операційної, звичайної та надзвичайної діяльності підприємства [63; 122; 124, с. 14-15; 172, с. 720-721] значно обмежує рівень прозорості та детальності відображення інформації за повним спектром видів діяльності (основної, іншої операційної, фінансової, інвестиційної, звичайної, господарської) суб'єкта господарювання. Водночас розрахунок фінансових результатів в більш деталізованому та розгорнутому форматі (табл. 1.1) сприятиме не лише розширенню інформаційного забезпечення, а й створить достатні умови для прийняття менеджерами адекватних та дієвих управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію величини фінансових результатів за кожним видом діяльності підприємства для забезпечення стійкого підвищення прибутковості суб'єкта господарювання.

У своїй праці економіст О.В. Будько розглядає можливість розрахунку показника фінансових результатів діяльності підприємств на основі зміни "вартості власного капіталу, який утворився в процесі підприємницької діяльності" [22, с. 24-25], що реалізується на основі класичного балансового рівняння (1.4), з якого випливає рівняння капіталу (1.5):

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал} \quad (1.4)$$

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання} \quad (1.5)$$

Вважаємо, що така думка гідна уваги, оскільки вона лежить в основі однієї з методик розрахунку показника фінансових результатів за міжнародною практикою. Проте тут необхідно враховувати одну важливу обставину: кількісна зміна вартості власного капіталу не буде дорівнювати сумі отриманого фінансового результату господарської діяльності підприємства, розрахованого як різниця між величиною доходів та витрат. Це можна обґрунтувати тим, що ряд господарських операцій, які мають місце на підприємстві, можуть сприяти зростанню вартості власного капіталу суб'єкта господарювання (дооцінка необоротних активів, безкоштовне отримання основних засобів, додаткові внески власників тощо) і водночас не мати ніякого відношення до зміни величини фінансового результату господарської діяльності підприємства.

Таблиця 1.1

Формування та розрахунок фінансових результатів за видами діяльності підприємства

Фінансові результати за видами діяльності підприємства	Формула розрахунку фінансових результатів	Формула розрахунку результатів відповідно до ф. № 2 "Звіт про фінансові результати"
Фінансові результати від основної діяльності, $\Phi P_{oc\delta}$	Фінансові результати від основної діяльності, $\Phi P_{oc\delta}$	$\Phi P_{oc\delta} = p. 010 - p. 015 - p. 020 - p. 025 - p. 030 - p. 040 - p. 070 - p. 080$
	Фінансові результати від іншої операційної діяльності, $\Phi P_{io\delta}$	$\Phi P_{io\delta} = p. 060 - p. 090$
	Фінансові результати від операційної діяльності, $\Phi P_{o\delta}$	$\Phi P_{o\delta} = p. 100 \text{ або } p. 105 = p. 010 - p. 015 - p. 020 - p. 025 - p. 030 - p. 040 + p. 060 - p. 070 - p. 080 - p. 090$
Фінансові результати від звичайної діяльності	Фінансові результати від фінансової діяльності, $\Phi P_{\phi\delta}$	$\Phi P_{\phi\delta} = p. 110 + p. 120 - p. 140 - p. 150$
	Фінансові результати від інвестиційної діяльності, ΦP_{io}	$\Phi P_{io} = p. 130 - p. 160$
	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, $\Phi P_{zo\text{nod}}$	$\Phi P_{zo\text{nod}} = p. 170 \text{ або } p. 175 = (p. 100 \text{ або } p. 105) + p. 110 + p. 120 + p. 130 - p. 140 - p. 150 - p. 160$
Фінансові результати від надзвичайної діяльності	Фінансові результати від звичайної діяльності, ΦP_{zo}	$\Phi P_{zo} = p. 190 \text{ або } p. 195 = (p. 170 \text{ або } p. 175) + p. 176 - p. 177 - p. 180$
	Фінансові результати від надзвичайної діяльності, ΦP_{no}	$\Phi P_{no} = p. 200 - p. 205 - p. 210$
Фінансові результати господарської діяльності, ΦP_{zo}	$\Phi P_{zo} = p. 220 \text{ або } p. 225 = (p. 190 \text{ або } p. 195) + p. 200 - p. 205 - p. 210$	$p. 220$
- чистий прибуток	$\Phi P_{zo} = \Phi P_{zo} + \Phi P_{no}$	$p. 225$
- чистий збиток		

Примітка. Д, В - доходи та витрати відповідного виду діяльності підприємства; Под np - податок на прибуток від звичайної діяльності; Под $n\text{np}$ - податки з надзвичайного прибутку.

Отже, приходимо до висновку, що показники фінансового результату та вартість власного капіталу підприємства здійснюють взаємний вплив один на одного, але динаміку зміни (приріст, зменшення) цих показників не можна ототожнювати. Тому пропозиція О.В. Бурдо щодо розрахунку фінансових результатів підприємства як зміни вартості власного капіталу протягом звітного періоду є не зовсім доречною, оскільки такий підхід не дає змоги розрахувати достовірну величину отриманого підприємством фінансового результату, обчисленого як різниця доходів та відповідних їм витрат.

Ключова роль фінансових результатів господарської діяльності для забезпечення економічного розвитку підприємства відображається не лише у зростанні величини (вартості) власного капіталу суб'єкта господарювання, тому такий аспект доцільно дослідити більш детально. Результативність господарської діяльності підприємства впливає на величину фінансових результатів та ступінь прибутковості суб'єкта господарювання. Збільшення частки капіталізованого позитивного фінансового результату забезпечує "можливість самозростання вартості капіталу" [16, с. 14] – що є основним джерелом зростання вартості чистих активів суб'єкта господарювання. У свою чергу, збільшення вартості чистих активів сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства. Таким чином, фінансові результати є базовою основою для забезпечення стійкого підвищення прибутковості, фінансової стійкості, ринкової вартості підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку (рис. 1.3).

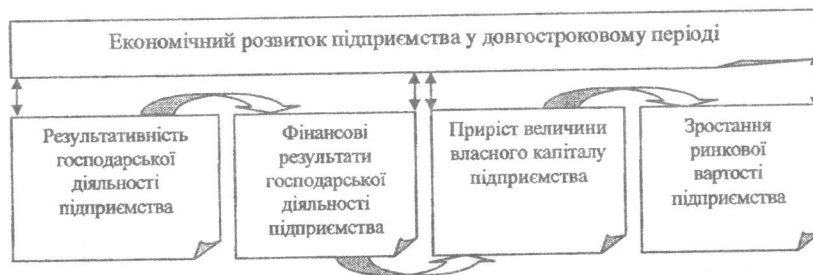

Рис. 1.3. Особливості взаємодії та впливу показників на забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства

Фінансові результати господарської діяльності є підсумковим показником, який відображає результативність господарської діяльності, прибутковість та можливість забезпечення економічного розвитку підприємства. Завдяки таким своїм особливостям цей показник є найбільш інформативним індикатором та базовою основою для прийняття обґрунтованих, ефективних управлінських рішень у процесі діяльності суб'єктів господарювання. До того ж, показник фінансових результатів використовується різноманітними користувачами фінансової звітності підприємства відповідно до їх мети. Виходячи з цього, сформувалися наступні ключові підходи до

розуміння сутності фінансових результатів діяльності підприємства: 1) синтаксичний; 2) семантичний; 3) прагматичний [85, с. 60-61; 119, с. 30-31].

При використанні синтаксичного підходу до розуміння сутності фінансових результатів досліджують їх структуру та особливості формування, тому значна увага приділяється показникам фінансових результатів за видами діяльності підприємства (операційною, інвестиційною, фінансовою, звичайною, надзвичайною, господарською), особливостям їхнього формування та відображення у фінансовій звітності. Синтаксичне трактування фінансових результатів відображає операційний підхід до розуміння їх сутності, відповідно до якого фінансові результати є узагальнюючим показником результативності сукупності господарських операцій, що відбулися на підприємстві [85, с. 61].

Семантичне розуміння сутності фінансових результатів полягає в тому, що за величиною цього показника оцінюють ефективність господарської діяльності підприємства. Застосування семантичного підходу є необхідним при здійсненні аналізу та оцінки діяльності підприємства. В межах такого підходу передбачається зближення показників фінансових результатів, розрахованих за бухгалтерським та економічним варіантами.

Прагматичний підхід передбачає прогнозування значення показника фінансових результатів, за яким оцінюється результативність, прибутковість господарської діяльності підприємства, що є основою для прийняття адекватних, ефективних управлінських рішень менеджерами, інвесторами та кредиторами суб'єкта господарювання. Використання такого підходу передбачається у процесі оцінки, планування, прогнозування прибутковості суб'єкта господарювання, передбачення негативних впливів різних факторів та ризиків на величину фінансових результатів підприємства. У рамках прагматичного підходу відбувається розробка вищим менеджментом стратегічних напрямів розвитку підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень контрагентами (кредиторами, інвесторами) суб'єкта господарювання [85, с. 62; 119, с. 31].

Історично сформувалося дві основні концепції фінансових результатів підприємства: 1) економічна; 2) бухгалтерська [23; 50, с. 23; 110, с. 177-180]. Головна їх відмінність полягає у застосуванні різних підходів до розрахунку показника фінансових результатів, а точніше – різних способів формування величини витрат. Згідно з економічною концепцією, до загальної суми економічних витрат підприємства включаються:

1) зовнішні витрати (явні, бухгалтерські), які необхідні для здійснення господарського діяльності підприємства та знаходять своє відображення на рахунках бухгалтерського обліку;

2) внутрішні витрати (неявні, альтернативні), які відображають суму (вартість) невикористаних (упущених) можливостей за умов найкращого з ймовірних варіантів використання ресурсів суб'єкта господарювання.

Американські вчені-економісти К.Р. Макконел та С.Л. Брю [199, с. 469] виділяють у структурі економічних витрат величину нормального прибутку як мінімальної плати, необхідної для того, щоб утримати підприємницький талант певної людини в рамках такого підприємства. Як правило, величину

нормального прибутку включають до внутрішніх витрат підприємства [110, с. 180], тоді формула розрахунку фінансових результатів за економічним підходом матиме вигляд (1.6):

$$\Phi P_{ек} = D_{реал} - EB = D_{реал} - (ЗВ + ВВ) \quad (1.6)$$

де $\Phi P_{ек}$ – фінансові результати діяльності підприємства за економічним підходом; $D_{реал}$ – дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); EB – сума економічних витрат; $ЗВ$ – зовнішні витрати; $ВВ$ – внутрішні витрати підприємства.

Бухгалтерська концепція відповідає методиці визначення фінансових результатів господарської діяльності підприємства, що наведена в П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” та детально була розглянута попередньо. На відміну від економічних, бухгалтерські витрати включають лише суму зовнішніх (явних) витрат підприємства, які акумулюються та відображаються на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Отже, фінансові результати в бухгалтерському обліку визначаються за наступною формулою (1.7):

$$\Phi P_{бух} = D_{реал} - ЗВ \quad (1.7)$$

де $\Phi P_{бух}$ – фінансові результати діяльності підприємства, визначені за правилами бухгалтерського обліку.

З урахуванням формули 1.7, розрахунок показника фінансових результатів за економічною концепцією набуде наступного вигляду (1.8):

$$\Phi P_{ек} = \Phi P_{бух} - ВВ \quad (1.8)$$

Важливим є той факт, що в наукових колах продовжує залишатися актуальною довготривала полеміка щодо превалювання однієї із двох концепцій (економічної, бухгалтерської) фінансових результатів підприємства. Так, американські економісти зробили висновок, що фінансовий результат, визначений за даними бухгалтерського обліку, не відповідає економічному змісту справжнього результату діяльності підприємства [50, с. 24]. Науковці Г.І. Тамошина та Є.Л. Смольянова висловлюють думку про те, що “критерієм успіху фірми” [168, с. 29] є показник економічного, а не бухгалтерського фінансового результату. Водночас Л.І. Есманова [50, с. 25] переконана, що економічний підхід є корисним для розуміння змісту фінансових результатів, а бухгалтерський – для усвідомлення логіки та порядку їх розрахунку на практиці. На думку зарубіжних вчених, застосування показника фінансових результатів, визначеного за правилами бухгалтерського обліку, необхідне для розрахунку величини податків. Однак для вибору вираженої інвестиційної політики стратегічного розвитку підприємства фінансові результати слід обчислювати відповідно до економічної концепції [93, с. 119; 177; 198].

Вчений-економіст В.В. Ковальов вважає, що економічна концепція фінансових результатів має деякі переваги з точки зору теорії, але на практиці її реалізація є або майже неможливою, або здійснюється зі значним ступенем суб’єктивності [66, с. 105]. Погоджуючись із таким підходом зазначимо, що сума внутрішніх (альтернативних) витрат (в тому числі і нормальний прибуток), що використовується при розрахунку фінансових результатів, за економічною концепцією характеризується значним ступенем суб’єктивності поглядів та оцінок управлінського персоналу підприємства під час визначення внутрішніх витрат. Так, В.В. Ковальов переконаний, що економічна концепція відображає так звану “чисту науку”, оскільки розрахувати значення фінансових результатів за таким підходом дуже важко, практично майже неможливо [66, с. 116].

Серед низки основних переваг застосування бухгалтерської концепції перед економічною можна визначити наступні: 1) зниження рівня суб’єктивності серед управлінського персоналу у процесі розрахунку фінансових результатів внаслідок регулювання П(С)БО методики визначення фінансових результатів діяльності підприємства; 2) можливість порівняння сум фінансових результатів з аналогічним показниками інших суб’єктів господарської діяльності; 3) наявність уніфікованих, чітко і логічно структурованих даних бухгалтерського обліку, які легко можна верифікувати (перевірити, звірити) на предмет достовірності їхнього формування та відображення.

На наш погляд, бухгалтерський підхід до визначення фінансових результатів господарської діяльності підприємств є ключовим, оскільки: 1) такий підхід регулюється нормами офіційної методики ведення бухгалтерського обліку (П(С)БО); 2) фінансова звітність підприємств є достатньо інформативною для повного задоволення як потреб управлінського персоналу, так і інтересів зовнішніх контрагентів підприємства (інвесторів, кредиторів, державних структур), що робить бухгалтерський підхід універсальним з точки зору можливостей його використання для всебічного задоволення потреб користувачів бухгалтерської звітності.

Дослідження міжнародної практики бухгалтерського обліку дає змогу виділити два основні варіанти визначення фінансових результатів діяльності підприємства: французький та англо-американський [24; 84].

Згідно з французьким варіантом [117], процедура визначення фінансових результатів передбачає розрахунок наступних їх видів: 1) експлуатаційний фінансовий результат – це результат статутної діяльності підприємства, який визначається як різниця виручки від продажу та суми витрат на виробництво і реалізацію продукції; 2) фінансовий результат – пов’язаний із емісією акцій, послугами фінансового і банківського обслуговування підприємства, фінансовою участю у господарській діяльності інших підприємств; 3) надзвичайний фінансовий результат – характеризується наявністю операцій довгострокового характеру, наприклад, реалізація основних засобів, “ноу-хау”, авторського та орендного права тощо.

Зауважимо, що процедура визначення фінансових результатів відповідно до французького варіанту є дуже схожою із вітчизняною методикою розрахунку цього показника за видами діяльності підприємства, яка наведена в П(С)БО 3 [124, с. 14-15]. Так, класифікація фінансового результату на три види за французьким підходом (експлуатаційний, фінансовий та надзвичайний [146, с. 21]) є за своєю сутністю подібною до показників фінансових результатів від основної, фінансової, інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств (рис. 1.4).

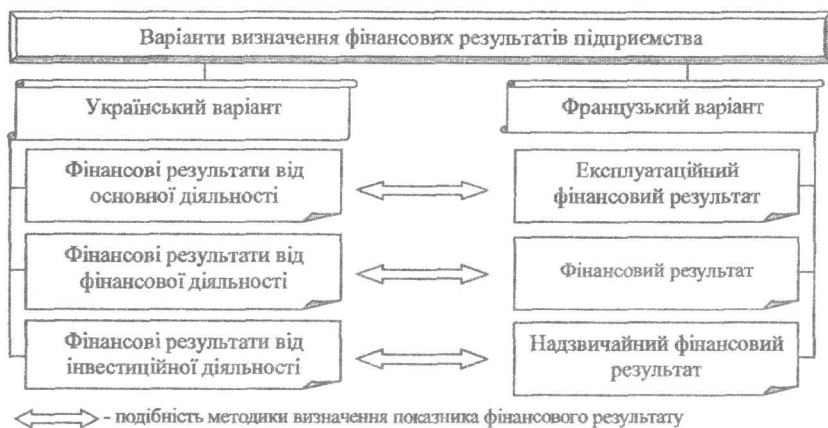

Рис. 1.4. Визначення фінансових результатів підприємств за французьким та українським варіантами

Англо-американський варіант передбачає визначення фінансових результатів в розрізі функцій діяльності підприємства, зокрема функцій виробництва, реалізації, управління [117]. Такий підхід до розрахунку фінансових результатів дещо відрізняється від української методики визначення аналогічного показника згідно з П(С)БО 3. Проте розрахунок фінансових результатів за функціями діяльності підприємства має певну схожість з порядком формування фінансових результатів від основної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Обґрунтування такого твердження впливає із характеристики функцій основної діяльності підприємства: 1) виробництва; 2) реалізації (збуту); 3) управління. Неважко помітити, що назви зазначених функцій є ідентичними назвам функцій діяльності підприємства відповідно до англо-американського варіанту. Представимо більш наочно таку схожість процесів формування фінансових результатів підприємств за розглянутими вище підходами (рис. 1.5).

Підходи до визначення фінансових результатів діяльності підприємства			
Український підхід		Англо-американський підхід	
Визначення фінансових результатів (ФР) за функціями основної діяльності підприємства	1. Функція виробництва, ΦP_B $\Phi P_B = \text{Валовий прибуток (збиток)}$ $\Phi P_B = \text{р. 050 або р. 055} = \text{р. 010 - р. 015} - \text{р. 020} - \text{р. 025} - \text{р. 030} - \text{р. 040}$	1. Фінансові результати за функцією виробництва, ΦP_B	Визначення фінансових результатів за функціями господарської діяльності підприємства
	2. Функція реалізації, ΦP_P $\Phi P_P = \text{р. 050} - \text{р. 055} - \text{р. 080}$	2. Фінансові результати за функцією реалізації, ΦP_P	
	3. Функція управління, ΦP_Y $\Phi P_Y = \text{р. 050} - \text{р. 055} - \text{р. 070}$	3. Фінансові результати за функцією управління, ΦP_Y	
	Фінансові результати від основної діяльності підприємства, $\Phi P_{од}$ $\Phi P_{од} = \Phi P_B + \Phi P_P + \Phi P_Y$	Фінансові результати господарської діяльності підприємства, ΦP $\Phi P = \Phi P_B + \Phi P_P + \Phi P_Y$	

Примітка. Рядки вказано відповідно до форми № 2 "Звіт про фінансові результати"

Рис. 1.5. Розрахунок фінансових результатів підприємств за вітчизняним та англо-американським підходами

Детальний аналіз французького та англо-американського варіантів визначення фінансових результатів підприємства свідчить, що кожен із таких варіантів має певні спільні риси з вітчизняною методикою формування цього показника. Однак наближеність французького підходу до українського проявляється більш яскраво, ніж англо-американського. Це пов'язано, насамперед, із головною ознакою, яка лежить в основі кожної з методик розрахунку фінансових результатів: 1) вид діяльності підприємства – французька, українська методики; 2) функції діяльності підприємства – англо-американська методика.

У своїй праці А.Дайле висловлює цікаву думку про те, що досягти успіху може лише те підприємство, яке здійснює свою господарську діяльність у відповідності із розробленою комплексною системою цілей "зростання – розвиток – прибуток" [44, с. 17].

Мета "зростання" передбачає кількісне збільшення величини ключових економічних показників (обсягу виробництва та реалізації, доходів, прибутку тощо), які уже попередньо передбачені у відповідних планах підприємства. Мета "розвиток" забезпечує якісний прогрес (розвиток) господарської діяльності підприємства, на основі досягнутих кількісних значень показників (мета "зростання"). Тому з усією впевненістю можна стверджувати, що в основу стійкого економічного розвитку підприємства має бути покладена інноваційна складова, фінансування якої повинно здійснюватися переважно за рахунок фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

В рамках досягнення мети "прибуток" вищий менеджмент підприємства повинен усвідомлювати, що від розміру такого показника залежить результативність господарської діяльності та можливість економічного розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Тому досягнення цієї мети є ключовим етапом у процесі реалізації комплексної системи цілей підприємства "зростання – розвиток – прибуток". Адже позитивний фінансовий результат (мета "прибуток") забезпечує кількісне зростання ключових економічних показників (мета "зростання"), а при досягненні відповідного їх рівня та за наявності достатніх фінансових можливостей підприємство спроможне впровадити інноваційну складову у свій господарський процес, що стане потужним джерелом стійкого зростання результативності діяльності, прибутковості та економічного розвитку підприємства в довгостроковому періоді (мета "розвиток").

Таким чином, усі складові комплексної системи цілей підприємства "зростання – розвиток – прибуток" взаємопов'язані та перебувають в перманентній взаємодії, яка повинна бути взаємоузгодженою та гармонійною для забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Основні складові забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства

Отже, фінансовий результат відіграє ключову роль у процесі забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства, оскільки саме його величина є базисом для підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості, фінансової стійкості та ринкової вартості підприємства, що, у свою чергу, є потужним імпульсом для стійкого розвитку економіки суб'єкта господарювання.

1.2. Економічна природа та якість фінансових результатів суб'єктів господарювання

Фінансові результати господарської діяльності підприємства характеризуються багатогранністю своїх значень, вивчення яких є важливим напрямом дослідження для забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Критичне опрацювання економічної літератури [3; 16; 46; 123; 126; 129; 178; 193] свідчить про наявність різноманіття наукових підходів вчених-економістів щодо визначення ролі фінансових результатів у діяльності підприємства. Найбільш детально роль позитивного фінансового результату (прибутку) в умовах ринкової економіки розглядає у своїй праці І.А. Бланк [16, с. 11-15], який виділяє наступні значення цієї категорії: 1) головна мета підприємницької діяльності суб'єкта господарювання; 2) основне джерело формування фінансових ресурсів, які забезпечують розвиток підприємства; 3) критерій ефективності виробничої діяльності; 4) ключова складова зростання ринкової вартості підприємства; 5) база економічного розвитку держави та важливе джерело задоволення соціальних потреб суспільства; 6) основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства.

На нашу думку, вказаний перелік значень показника фінансових результатів у господарській діяльності підприємств доцільно розширити, доповнивши його наступними характеристиками: 1) головний критерій доцільності та ефективності прийняття і реалізації управлінських рішень; 2) індикатор платоспроможності (кредитоспроможності) суб'єкта господарювання; 3) ключовий фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства; 4) основне джерело зростання власного капіталу, прибутковості суб'єкта господарювання; 5) важливий чинник задоволення інтересів власників, акціонерів, персоналу, контрагентів підприємства (інвесторів, кредиторів тощо), держави; 6) ключова умова забезпечення успішного функціонування, поточного та довгострокового економічного розвитку підприємства [152, с. 136].

Отже, уся, без перебільшення, унікальність значення показника фінансових результатів підприємства формується, виходячи із багатогранності економічного змісту цієї категорії. У такому контексті доцільно дослідити особливості економічної природи фінансових результатів господарської діяльності підприємства, яка характеризується наявністю трьох послідовних процесів: 1) процесу формування, який характерний як для позитивного, так і негативного фінансових результатів підприємства; 2) процесу розподілу, що

притаманний лише для позитивного фінансового результату (прибутку); 3) процесу використання – у разі наявності позитивного фінансового результату підприємства (процесу покриття – у разі негативного фінансового результату (збитку)).

Економічна природа фінансових результатів господарської діяльності підприємства характеризується перманентним послідовним повторенням процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів. Причому, процеси формування та розподілу фінансових результатів відбуваються в рамках одного звітного періоду (як правило, рік), тоді як процес використання (покриття) фінансових результатів триває протягом наступного звітного періоду господарської діяльності підприємства [149, с. 306].

Показник фінансових результатів формується за підсумками відповідного виду діяльності підприємства в межах конкретного звітного періоду (місяць, квартал, рік). До складу пакету річної фінансової звітності підприємства входить форма № 2 “Звіт про фінансові результати” [124], алгоритм складання якої відображає процес формування фінансових результатів у розрізі видів діяльності суб’єкта господарювання (операційної, звичайної, надзвичайної) та підсумкові показники чистого прибутку (збитку), які власне ідентифікуються як показник фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

На наш погляд, варіант формування фінансових результатів за видами діяльності підприємства, який пропонує наявний формат форми № 2 “Звіт про фінансові результати”, не передбачає відображення фінансових результатів від основної, іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, які доцільно та можливо розрахувати в межах інформаційного забезпечення цієї звітної форми для зростання прозорості та більш детального відображення облікових даних і прийняття ефективних управлінських рішень менеджерами підприємств (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Процес формування фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств

Показник	Знак	Показник	Знак	Відображення показника у формі № 2
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	Податок на додану вартість, акцизний збір, інші збори (податки) з обороту, інші вирахування з доходу	=	Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) р. 035
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	=	Валовий прибуток (збиток) р. 050 або 055
Валовий прибуток (збиток)	-	Адміністративні витрати	=	Фінансові результати від основної діяльності
		Витрати на збут		

Продовження таблиці 1.2

Показник	Знак	Показник	Знак	Відображення показника у формі № 2
Інші операційні доходи	-	Інші операційні витрати	=	Фінансові результати від іншої операційної діяльності
Фінансові результати від основної діяльності	+	Фінансові результати від іншої операційної діяльності	=	Фінансові результати від операційної діяльності р. 100 або 105
Інші фінансові доходи	-	Фінансові витрати	=	Фінансовий результат від фінансової діяльності
Доход від участі в капіталі	-	Втрати від участі в капіталі		
Інші доходи	-	Інші витрати	=	Фінансові результати від інвестиційної діяльності
Фінансові результати від операційної діяльності	+	Фінансові результати від фінансової діяльності	=	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування р. 170 або 175
		Фінансові результати від інвестиційної діяльності		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	-	Податок на прибуток від звичайної діяльності	=	Фінансові результати від звичайної діяльності р. 190 або 195
Надзвичайні доходи	-	Надзвичайні витрати	=	Фінансові результати від надзвичайної діяльності (р. 200 - р. 205 - р. 210)
		Податки з надзвичайного прибутку		
Фінансові результати від звичайної діяльності	+	Фінансові результати від надзвичайної діяльності	=	Фінансові результати господарської діяльності: - чистий прибуток (р. 220) - чистий збиток (р. 225)

В кінці звітного періоду (як правило, рік) господарської діяльності підприємства процес формування фінансових результатів плавно трансформується у процес їх розподілу (за умови наявності прибутку), який відбувається у рамках однакового звітного періоду діяльності суб’єкта господарювання.

Процес розподілу позитивного фінансового результату відображає основні напрями його використання [64, с. 432; 96, с. 104; 109, с. 303] шляхом формування пропорції розподілу прибутку на капіталізовану та спрямовану на споживання частки (рис. 1.7).

Ефективність процесу розподілу фінансового результату залежить від оптимальності формування пропорції між реінвестованою частиною позитивного фінансового результату та часткою цього показника, що

спрямовується на споживання, оскільки дане співвідношення визначає подальші стратегічні перспективи господарської діяльності та економічного розвитку підприємства.

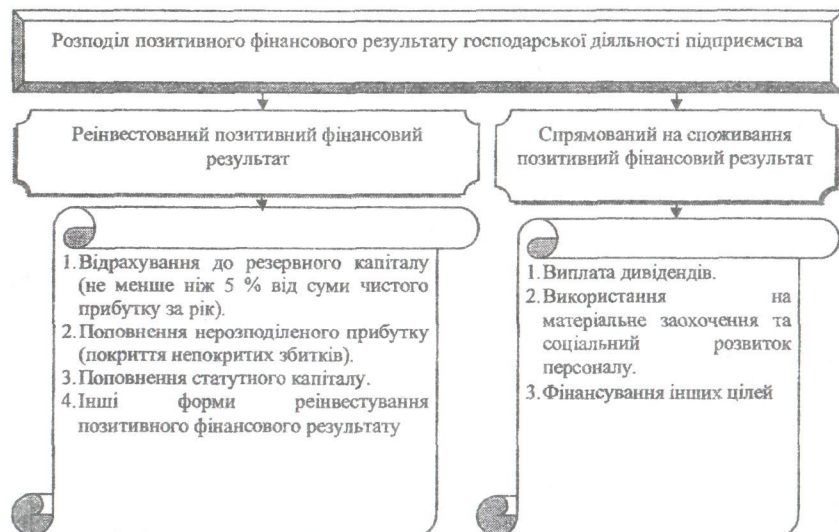

Рис. 1.7. Процес розподілу позитивного фінансового результату господарської діяльності промислових підприємств

На відміну від процесів формування та розподілу фінансового результату, які відбуваються в i звітному періоді (році) діяльності підприємства, процес використання (у разі наявності прибутку) або покриття (у разі збитку) фінансового результату охоплює наступний $(i+1)$ звітний період діяльності суб'єкта господарювання, адже процес використання (покриття) фінансових результатів набуває сенсу та логічної послідовності лише після завершення процесів їх формування та розподілу за підсумками відповідного звітного періоду господарської діяльності підприємства. Залежно від форми прояву фінансових результатів (прибуток / збиток), відбувається відповідно процес їх використання або покриття як логічно послідовний етап після реалізації процесів розподілу (у разі отримання прибутку) та формування (за умови наявності збитку).

Важливість значення процесу використання (покриття) фінансових результатів у господарській діяльності підприємства полягає у наступному: 1) за його підсумками можна оцінити ефективність використання позитивного фінансового результату (зростання прибутку) або ефективність покриття негативного фінансового результату (зниження величини збитку) залежно від результативності господарської діяльності підприємства; 2) залежно від ефективності використання (покриття) фінансових результатів відбувається формування основних передумов для підвищення результативності

господарського процесу, рівня ділової активності та прибутковості підприємства; 3) ефективність використання (покриття) фінансових результатів значною мірою впливає на можливість раціоналізації величини фінансових результатів (зростання прибутку або зниження збитку) у процесі їх формування за підсумками господарської діяльності підприємства в поточному звітному періоді (році).

Таким чином, ефективність процесу використання (покриття) фінансових результатів підприємства є важливим фактором забезпечення стійкого підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості, фінансової стійкості підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

Роль фінансових результатів у процесі господарської діяльності підприємства знаходить своє безпосереднє вираження через основні функції, що виконує цей показник. Так, в економічній літературі [4, с. 87; 42, с. 132; 197] автори переважно розглядають лише функціональні ознаки прибутку підприємства, залишаючи поза увагою той факт, що категорія фінансових результатів є значно ширшою за свою сутність, ніж поняття прибутку, який є однією з форм прояву фінансових результатів. Відтак, враховуючи неоднакову змістовну наповненість категорій “прибуток” та “фінансові результати”, ототожнення функцій цих показників було б, щонайменше, некоректним підходом.

На наш погляд, серед основних функцій фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств можна виділити наступні:

1) функція оцінки – фінансові результати є підсумковим показником, який узагальнено відображає результативність господарської діяльності, прибутковість, ділову активність та можливості економічного розвитку підприємства;

2) функція стимулювання полягає в тому, що отримання позитивного фінансового результату є:

– основним джерелом задоволення інтересів власників, акціонерів, персоналу, контрагентів підприємства. Тоді як негативний фінансовий результат (збиток) спонукає вищий менеджмент до більш ефективного використання резервів економічного потенціалу і прибутковості та реалізації адекватних управлінських заходів оптимізаційного характеру, спрямованих на підвищення результативності господарського процесу, рентабельності та платоспроможності підприємства у довгостроковому періоді;

– однією із ключових цілей діяльності підприємства;

– сприяє успішній реалізації стратегічних завдань суб'єкта господарювання;

– забезпечує підвищення прибутковості, ділової активності, фінансової стійкості, ринкової вартості, що сприяє довгостроковому економічному розвитку суб'єкта господарювання;

3) функція фінансування – фінансовий результат є основним джерелом фінансування господарської діяльності, розширеного відтворення основних і оборотних фондів, забезпечення прибутковості, економічного зростання та

розвитку підприємства. Дана функція реалізується у процесі прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення:

- раціонального процесу формування фінансових результатів за видами діяльності суб'єкта господарювання;
- оптимального розподілу величини позитивного фінансового результату (процес розподілу) на капіталізовану та спрямовану на споживання частини;
- ефективного використання (покриття) фінансових результатів для забезпечення підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості та економічного розвитку підприємства.

4) функція розподілу знаходить свої відображення у процесі задоволення інтересів власників, акціонерів, персоналу, кредиторів підприємства та держави шляхом вирахування з відповідної величини фінансового результату сум у вигляді відповідно дивідендів, заробітної плати (додаткові виплати), боргових зобов'язань, податків (зборів, інших вирахувань з доходу) тощо.

Детальне дослідження економічної природи фінансових результатів дає змогу встановити певні взаємозв'язки між функціями, роллю (значеннями) фінансових результатів та процесами їх формування, розподілу та використання у середовищі господарської діяльності підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Особливості економічної природи фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств

Значення, функції фінансових результатів	Процес формування фінансових результатів	Процес розподілу позитивного фінансового результату	Процес використання (покриття) фінансових результатів
Значення (роль) фінансових результатів	Головна мета підприємницької діяльності. Підсумковий показник результативності, прибутковості господарського процесу підприємства	Основне джерело зростання власного капіталу, активів, ринкової вартості підприємства та задоволення інтересів його власників, акціонерів, персоналу, контрагентів (інвесторів, кредиторів тощо)	Базовий критерій доцільності прийняття та ефективності реалізації управлінських рішень. Ключове джерело забезпечення успішного функціонування підприємства, стійкого підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.
	Основне джерело фінансових ресурсів, яке забезпечує фінансування господарської діяльності, зростання рентабельності та економічний розвиток підприємства	Важливе джерело забезпечення економічного розвитку держави та задоволення соціально-економічних потреб, інтересів суспільства	Головний чинник підвищення ділової активності, платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки, ринкової вартості підприємства. Важливий фактор забезпечення інноваційної, підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості підприємства.

Значення, функції фінансових результатів	Процес формування фінансових результатів	Процес розподілу позитивного фінансового результату	Процес використання (покриття) фінансових результатів
			Основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства
Функції фінансових результатів	Функція оцінки рівня результативності та рентабельності за видами діяльності (основна, інша операційна, фінансова, інвестиційна, звичайна) та господарським процесом підприємства	Функція розподілу фінансового результату полягає в задоволенні інтересів власників, акціонерів, персоналу, кредиторів підприємства та наповненні державного бюджету. Функція фінансування передбачає формування оптимальної пропорції розподілу прибутку на капіталізовану та спрямовану на споживання частини	Функція оцінки динаміки темпів зростання показників рентабельності, фінансових результатів за видами діяльності підприємства, реінвестованого прибутку, нерозподіленого прибутку (збитку) для забезпечення ефективної мобілізації та реалізації резервів підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості та сприяння економічному розвитку підприємства
	Функція фінансування полягає у забезпеченні раціонального формування фінансових результатів за видами діяльності, що сприяє підвищенню результативності господарського процесу, прибутковості, ділової активності та економічному розвитку підприємства	Функція стимулювання: - збільшення частки капіталізованого прибутку сприяє підвищенню прибутковості, фінансової стійкості, ринкової вартості та довгостроковому економічному розвитку підприємства; - підвищення дивідендних виплат сприяє зростанню інвестиційної привабливості, курсу акцій, ринкової вартості підприємства, задоволенню інтересів його власників та акціонерів; - забезпечення матеріального заохочення та соціального захисту персоналу сприяють мотивації працівників до підвищення якості їх діяльності	Функція фінансування полягає у: - забезпеченні оптимальної мобілізації та реалізації економічного потенціалу, комплексного використання резервів для раціоналізації величини фінансових результатів за видами діяльності та підвищення рівня прибутковості підприємства; - ефективному використанні (покритті) фінансових результатів, що орієнтоване на підвищення рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості, ринкової вартості та забезпечення економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді

В умовах загострення конкурентної боротьби, зростання невизначеності, підприємницького ризику, фінансової нестабільності бізнес-середовища особливої актуальності набуває завдання оптимізації загальної системи менеджменту підприємства. Забезпечити успішну реалізацію цього завдання можливо лише за умови наявності ефективної системи управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств, що передбачає застосування для управлінських цілей не тільки кількісного, але й якісного формату показника фінансових результатів.

У сучасних умовах розвитку практики менеджменту показники кількісної характеристики фінансових результатів є уже недостатньою підставою для прийняття адекватних управлінських рішень щодо забезпечення стійкого підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості та економічного розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Тому для ефективного вирішення вище окреслених важливих завдань доцільно та необхідно впровадити у практику менеджменту промислових підприємств категорію “якість фінансових результатів”, яка потребує належного теоретико-методичного її обґрунтування для того, щоб зайняти чільне місце серед усталених економічних понять.

Якість прибутку підприємства як економічна категорія залишається мало дослідженою [5; 16, с. 21-22; 49; 175, с. 107; 184, с. 7-8; 186, с. 12], оскільки її наукове вивчення було зумовлено розвитком концепції загальнокорпоративного управління та необхідністю оптимізації системи фінансового менеджменту підприємств. До того ж, наукові напрацювання вчених-економістів обмежуються рамками дослідження або лише якості прибутку [5; 16, с. 21-22; 49; 175, с. 107; 184, с. 7-8; 186, с. 12], або якості фінансових результатів, розуміючи під ними все те ж поняття якості прибутку підприємства [56, с. 112].

На основі критичного опрацювання економічної літератури [5; 16; 49; 56; 57; 175; 184; 186] можна дійти висновку, що наукова проблема дослідження якості фінансових результатів підприємства як цілісної окремої економічної категорії, яку не ототожнюють з поняттям якості прибутку, залишається невивченою. Тому дослідження теоретико-методичних засад комплексної оцінки якості фінансових результатів для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є апіорі перспективним напрямом наукових пошуків, які будуть реалізовані у рамках цієї монографії.

Враховуючи те, що категорія фінансових результатів за глибиною свого економічного змісту є значно ширшою порівняно з поняттям прибутку, який є однією з форм її прояву, виникає необхідність визначення та обґрунтування чіткої різниці між категоріями “якість фінансових результатів підприємства” та “якість прибутку підприємства”. Економічна природа фінансових результатів господарської діяльності підприємства передбачає наявність двох форм їх прояву (прибутку, збитку), які відображають не лише кількісний формат, а й якісні характеристики відповідно позитивного та негативного фінансових результатів суб'єкта господарювання (рис. 1.8).

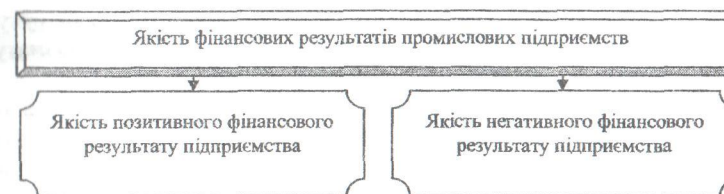

Рис. 1.8. Форми прояву якості фінансових результатів промислових підприємств

Дослідження та обґрунтування економічного змісту категорії “якість фінансових результатів” є важливим кроком на шляху до забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства, тому для формування наукового обґрунтованого визначення поняття “якість фінансових результатів підприємства” доцільно більш детально розглянути трактування сутності поняття “якість прибутку”.

І.А. Бланк вважає, що у найбільш узагальненому вигляді якість прибутку “характеризує структуру джерел формування прибутку за усіма видами діяльності – операційною, інвестиційною, фінансовою” [16, с. 21-22]. Вчений зазначає, що для кожного з наведених видів прибутку поняття якості прибутку відображає конкретні джерела збільшення прибутку підприємства. Так, відповідно до поглядів І.А. Бланка, висока якість прибутку зумовлюється зростанням обсягів випуску продукції, зменшенням рівня витрат, а низька якість прибутку характеризується підвищенням цін на продукцію, незмінністю обсягів її випуску та реалізації в натуральних одиницях.

За результатами досліджень вчених-економістів А.М. Турило і О.А. Зінченко запропоновано трактування якості прибутку як “комплексної якісно-кількісної характеристики прибутку підприємства, що, з одного боку, пов’язана з етапами його формування, розподілу й використання, а з другого – включає в себе опосередковану оцінку кваліфікації робітників, організаційно-технічного рівня виробництва і ступеня ефективності їх використання” [175, с. 107].

У своїй праці М.І. Баканов та В.В. Мелетьєва акцентують увагу на тому, що “якість прибутку відображає, наскільки для даної організації є характерним (стабільним) досягнутий рівень прибутку, а також ступінь використання господарських резервів для його досягнення [5]”. На наш погляд, цілком доречною є авторська позиція, яка передбачає визначення основних “аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства, які забезпечать не стільки зростання прибутковості, скільки будуть впливати на стабільність у майбутньому періоді” [5].

Вчений-економіст Л.А. Бернстайн вважає, що основними факторами, які впливають на якість прибутку, є наступні: стабільність і надійність джерел прибутку, рівень дебіторської заборгованості, дискреційних (періодичних) витрат, витрат майбутніх періодів, суми амортизаційних відрахувань [10, с. 546, 551].

У своїй праці О.В. Хістева якість прибутку розглядає, як “сукупність змістовних і кількісних характеристик прибутку, його формату для забезпечення розширеного розвитку підприємства” [184, с. 8].

О.А. Зінченко обґрунтовує досить змістовно нечітке, як на наш погляд, визначення поняття якості фінансового результату, що “характеризує економічні відношення, що пов’язані з отриманням певного фінансового результату на якісній основі і відображають способи фінансового забезпечення та механізми взаємодії всіх основних елементів виробництва по досягненню поставленої мети” [56, с. 97].

Беручи до уваги вище розглянуті результати дослідження щодо обґрунтування змісту поняття якості прибутку, вважаємо доцільним запропонувати визначення сутності якості фінансових результатів підприємства як економічної категорії та важливого показника фінансового менеджменту суб’єктів господарювання.

Якість фінансових результатів підприємства відображає у кількісному виразі основні якісні характеристики позитивного та негативного фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), що дає змогу здійснювати комплексну оцінку фінансових результатів з урахуванням особливостей їх економічної природи, якісного та кількісного форматів для підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

Зазначимо, що сучасні підходи до управління фінансовими результатами ґрунтуються на врахуванні лише кількісних значень показників фінансових результатів, які відображені у фінансовій звітності підприємства. Такий підхід до управління фінансовими результатами підприємства є надто обмеженим, оскільки він відповідає лише процесу формування фінансових результатів, а тому не дає змоги реалізувати комплексний підхід для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства. Тобто, основними характеристиками наявних підходів до управління фінансовими результатами підприємства є їх зосередженість на двох ключових аспектах: 1) використанні кількісного формату фінансових результатів, не враховуючи якісних характеристик цього показника (раціональність процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів; можливість генерувати прибуток (зменшувати збиток), реалізації резервів прибутковості тощо); 2) процесі формування фінансових результатів підприємства шляхом використання даних фінансової звітності.

У світлі зазначених недоліків наявних підходів до управління фінансовими результатами підприємства, ключовою проблемою їх використання є неможливість забезпечення реалізації системно-комплексного підходу до управління фінансовими результатами суб’єкта господарювання, який дозволяє врахувати особливості економічної природи фінансових результатів (процеси формування, розподілу, використання (покриття)), якісний та кількісний формати зазначеного показника, що дало б змогу значно підвищити ефективність процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств.

Раціональною альтернативою вирішення даного завдання є формування та забезпечення ефективного використання адекватних інструментів менеджменту, які дозволяють не лише оперативно виявити наявні “проблемні місця”, а й забезпечити реалізацію комплексного підходу до управління фінансовими результатами, що передбачає врахування якісних характеристик, кількісного формату та процесів формування, розподілу та використання (покриття) фінансових результатів підприємства. Тому розробка адекватних інструментів оцінки якості фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття) є нагальним для вирішення завданням та водночас важливим напрямом для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств.

Процес формування фінансових результатів є водночас початковим та базовим етапом, оскільки лише після формування величини фінансових результатів за підсумками господарської діяльності підприємства доцільно вести мову про подальший розподіл та використання фінансових результатів на підприємстві.

Основними характеристиками якості позитивного фінансового результату (прибутку) підприємства є: раціональність процесу формування позитивного фінансового результату господарської діяльності, забезпечення раціонального його розподілу на реінвестовану і спрямовану на споживання частки, зростання величини прибутку від основної та господарської діяльності, збалансованість надходження економічних вигод та притоку грошових коштів, що сприяє економічному розвитку підприємства в довгостроковій перспективі [159, с. 275].

Зауважимо, що у випадку отримання підприємством негативного фінансового результату від господарської діяльності не слід робити передчасних та категоричних висновків, які заперечують існування показника якості фінансового результату. Адже практика господарської діяльності промислових підприємств підтверджує, що ефективність процесу подолання збиткової та забезпечення прибуткової діяльності суб’єкта господарювання залежить не лише від величини отриманого негативного фінансового результату, але й від професійності дій працівників вищого і середнього менеджменту, яка відображається в якості прийнятих ними управлінських рішень щодо оптимізації результативності господарської діяльності, ділової активності, прибутковості та забезпечення економічного розвитку підприємства.

В цьому контексті необхідно згадати про дію ефекту операційного важеля (левериджу), яка відображає більшу відносну зміну операційного прибутку, що виникає внаслідок меншої відносної зміни виручки від реалізації продукції [137, с. 109]. Так, вчений-економіст І.А. Бланк вважає, що позитивна дія ефекту операційного важеля проявляється лише за умов прибуткової діяльності підприємства, тобто після подолання ним точки беззбитковості [14, с. 273].

Однак тану позицію заперечує у своїй праці Є.Г. Рясних, яка зазначає, що позитивна дія сили впливу операційного важеля “відчутна і тоді, коли підприємство ще не пододало точки беззбитковості, й опосередковано її можна

визначити за допомогою запасу надійності” [137, с. 115]. Ми цілком погоджуємося з цією точкою зору, оскільки, підвищення виручки від реалізації продукції може забезпечити не лише зростання обсягу операційного прибутку, а й сприяти поступовому зниженню величини збитку від операційної діяльності, аж до досягнення підприємством беззбиткового обороту та початку здійснення прибуткової діяльності.

Потреба належного наукового обґрунтування та впровадження категорії, яка характеризує не лише якість позитивного фінансового результату, а й іншої форми прояву фінансового результату – збитку, зумовлена необхідністю постійного удосконалення практики менеджменту в контексті розвитку економічної науки. До того ж, необхідність забезпечення ефективного управління негативними фінансовими результатами (збитками) промислових підприємств є об’єктивною нагальною потребою сьогодення, що зумовлена значною питомою вагою збиткових суб’єктів господарювання у промисловості та відсутністю адекватного інструментарію менеджменту, який дав би змогу реалізувати комплексний підхід до управління збитками господарської діяльності підприємств.

Серед ключових характеристик якості негативного фінансового результату (збитку) підприємства можна виділити наступні: раціональність процесу формування негативного фінансового результату господарської діяльності, зниження величини збитку від основної та господарської діяльності, зростання прибутковості (зниження збитковості), що сприяє підвищенню результативності господарського процесу, досягненню беззбиткового обороту та економічному поживленню підприємства.

Визначення основної діяльності підприємства відповідно до П(С)БО 3 ідентифікує її як “операції, пов’язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу” [124, с. 13]. З урахуванням цього положення зазначимо, що показник фінансових результатів від основної діяльності відіграє ключову роль для забезпечення ефективного господарського процесу, прибутковості та економічного розвитку суб’єкта господарювання у довгостроковій перспективі. До того ж, важливе значення показника фінансових результатів від основної діяльності підприємства підтверджують наступні положення: 1) фінансові результати від основної діяльності значною мірою впливають на результативність господарського процесу, рівень прибутковості, ділової активності та економічний розвиток підприємства; 2) стабільність формування даного показника протягом усього життєвого циклу діяльності суб’єкта господарювання; 3) на відміну від основної діяльності, показники фінансових результатів від іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності характеризуються значним рівнем нестабільності їх формування, що зумовлено особливостями взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем та іншими суб’єктами господарювання.

Таким чином, використання показника фінансових результатів від основної діяльності підприємства як головного критерію ідентифікації виду

показника якості фінансових результатів за процесом їх формування є повністю обґрунтованим підходом, що знаходить своє об’єктивне підтвердження.

Зазначимо, що вид показника якості фінансових результатів за процесом їх формування визначається з урахуванням наступних умов: 1) наявність прибутку від основної діяльності буде свідчити про показник якості позитивного фінансового результату суб’єкта господарювання; 2) збиток від основної діяльності вказуватиме на показник якості негативного фінансового результату промислового підприємства. Зазначені умови є сигнальними орієнтирами для визначення конкретного типу показника якості фінансового результату, який потрібно розрахувати.

Важливим індикатором, який необхідно обов’язково враховувати для забезпечення достовірної оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування, є показник фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування підприємства. Доцільність використання саме цього показника у формулі розрахунку якості фінансових результатів суб’єкта господарювання (1.9) зумовлена тим, що величина фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування відображає результативність, прибутковість та загальний підсумок фінансових результатів від усіх видів звичайної діяльності підприємства, який ще не скоригований на суму податку на прибуток, адже величина податку на прибуток розраховується як фіксований відсоток (який менеджери не можуть змінити) від суми фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування суб’єкта господарювання. Однак, за таких умов менеджери мають можливість управляти показником фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, величина якого, розрахована у бухгалтерському обліку, відрізняється від величини об’єкта оподаткування від усіх видів діяльності, визначеного згідно з правилами податкового кодексу. Така відмінність виникає внаслідок невідповідності складу доходів та витрат, які враховуються при визначенні фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування у бухгалтерському обліку та об’єкта оподаткування за податковими правилами.

Тому для забезпечення обґрунтованої оцінки якості фінансових результатів підприємства за процесом їх формування доцільно враховувати показник фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, оскільки саме його застосування, на відміну від інших показників (фінансових результатів від звичайної та господарської діяльності), дає можливість достовірно оцінити не лише раціональність формування фінансових результатів за усіма видами звичайної діяльності, а й прибутковість у розрізі видів звичайної діяльності підприємства, виявити резерви її підвищення та врахувати ту обставину, що наявність надзвичайної діяльності на промислових суб’єктах господарювання спостерігається вкрай рідко, а розмір податку на прибуток є частково керованою менеджерами величиною, яка має певні відмінності розрахунку у бухгалтерському та податковому обліку.

На нашу думку, процедура оцінки якості фінансових результатів підприємства за процесом їх формування повинна передбачати розрахунок показника (1.9), який комплексно відображає: результативність основної та

звичайної діяльності до оподаткування, раціональність процесу формування фінансових результатів, резерви зростання прибутковості підприємства, що дає змогу оперативно визначити основні напрями підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств [163, с. 51]:

$$ЯФР = \frac{\Phi P_{од}}{\Phi P_{здн}} \quad (1.9)$$

де $ЯФР$ - якість фінансових результатів промислового підприємства; $\Phi P_{од}$ - фінансові результати від основної діяльності; $\Phi P_{здн}$ - фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування.

Двоїста економічна природа фінансових результатів підприємства, які знаходять своє відображення через величину прибутку або збитку, свідчить про необхідність обґрунтування формалізованої інтерпретації розрахунку показників якості позитивного фінансового результату (1.10) та якості негативного фінансового результату (1.11) промислових підприємств:

$$\frac{П_{од}}{З_{здн}} = ЯПФР = \frac{П_{од}}{П_{здн}} \quad (1.10)$$

де $ЯПФР$ - якість позитивного фінансового результату промислових підприємств; $П_{од}$ - прибуток від основної діяльності; $П_{здн}$ - прибуток від звичайної діяльності до оподаткування; $З_{здн}$ - збиток від звичайної діяльності до оподаткування;

$$\frac{З_{од}}{П_{здн}} = ЯНФР = \frac{З_{од}}{З_{здн}} \quad (1.11)$$

де $ЯНФР$ - якість негативного фінансового результату промислових підприємств; $З_{од}$ - збиток від основної діяльності.

Необхідність розрахунку показника якості фінансових результатів за процесом їх формування полягає у забезпеченні ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств шляхом реалізації комплексного підходу до управління фінансовими результатами на основі врахування їх якісних характеристик та кількісного формату, особливостей економічної природи фінансових результатів, що дозволяє приймати адекватні заходи менеджменту, спрямовані на стійке підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості, що сприяє забезпеченню економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді.

Формули (1.9 – 1.11) відображають, що показник якості фінансових результатів за процесом їх формування залежить від величини фінансових результатів від основної та звичайної діяльності до оподаткування

підприємства. Тому, належне врахування цієї обставини дає змогу здійснити диференціацію рівнів кількісної оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування відповідно до економічного змісту якісної характеристики даного показника (табл. 1.4) з урахуванням наступних умов: 1) якщо чисельник та знаменник дроби розрахункової формули (1.9) є одночасно додатними або від'ємними числами, то результативному показнику присвоюється додатний знак ("+""); 2) у разі від'ємних значень чисельника чи знаменника розрахункової формули (1.9) результативному показнику присвоюють від'ємний знак ("-").

Процедура оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування на промислових підприємствах (табл. 1.4) реалізується шляхом використання відповідної трьохступеневої шкали рівнів залежно від виду показника якості фінансових результатів (ЯПФР, ЯНФР) та з урахуванням значень показників фінансових результатів від основної та звичайної до оподаткування діяльності, які формують відповідно чисельник та знаменник розрахункової формули результативного показника (якості фінансових результатів) та впливають на змістовну характеристику його економічної сутності.

Високий рівень якості позитивного фінансового результату є найкращою кількісною характеристикою показника якості фінансових результатів (процес формування) підприємства та свідчить про раціональність процесу формування фінансових результатів, результативність і прибутковість господарської діяльності, що є важливими передумовами досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства. Перевищення прибутку від основної діяльності над аналогічним показником від звичайної діяльності до оподаткування підприємства відповідає середньому рівню якості позитивного фінансового результату, що відображає деяку нераціональність процесу формування фінансових результатів та вимагає оперативного прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо раціоналізації величини (підвищення прибутку або зменшення збитку) фінансових результатів від іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання.

Низький рівень якості позитивного фінансового результату за процесом його формування характеризує розбалансованість процесу формування фінансового результату, основною причиною чого є неефективність іншої операційної та неопераційної (фінансової, інвестиційної) діяльності суб'єкта господарювання, яка частково компенсується за рахунок отримання позитивного фінансового результату від основної діяльності підприємства. У такій ситуації показник якості фінансових результатів доцільно ідентифікувати як якість позитивного фінансового результату, оскільки наявність прибутку від основної діяльності свідчить про існування реальних можливостей для підвищення результативності господарської діяльності, ділової активності, відновлення прибутковості та забезпечення економічного розвитку підприємства.

Таблиця 1.4

Процедура оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування на промислових підприємствах

Назва показника	Формула розрахунку показника	Рівень якості фінансових результатів підприємства				Рівень якості негативного фінансового результату (ЯНФР)		
		високий	середній	низький	задовільний	задовільний	незадовільний	критичний
Якість позитивного фінансового результату, ЯПФР	$ЯПФР = \frac{П_{од}}{П_{зоп}}$	$0 < ЯПФР \leq 1$	$ЯПФР > 1$	-	-	-	-	
	Критерій	$П_{од} \leq П_{зоп}$	$П_{од} > П_{зоп}$	-	-	-	-	
	$ЯПФР = \frac{П_{од}}{З_{зоп}}$	-	-	$ЯПФР < 0$	-	-	-	
Якість негативного фінансового результату, ЯНФР	Критерій	-	-	-	$ЯНФР < 0$	-	-	
	$ЯНФР = \frac{З_{од}}{П_{зоп}}$	-	-	-	$З_{од}, П_{зоп}$	-	-	
	Критерій	-	-	-	-	$ЯНФР > 1$	$0 < ЯНФР \leq 1$	
						$З_{од} > З_{зоп}$	$З_{од} \leq З_{зоп}$	

Примітка. $П_{од}$, $З_{од}$ - прибуток, збиток від основної діяльності підприємства; $П_{зоп}$, $З_{зоп}$ - прибуток, збиток від звичайної діяльності до оподаткування; „-“ відсутня відповідна комбінація.

Отже, кількісний формат показника якості позитивного фінансового результату (процес формування) підприємства набуватиме додатних значень за умови високого та середнього рівнів даного показника, водночас як від'ємне його значення буде свідчити про низький рівень якості позитивного фінансового результату за процесом його формування.

Кількісні рівні (задовільний, незадовільний, критичний) показника якості негативного фінансового результату (процес формування) свідчать про низьку результативність (задовільний рівень) чи неефективність (незадовільний, критичний рівень) господарської діяльності, збитковість та економічний спад підприємства.

Задовільний рівень якості негативного фінансового результату за процесом його формування є поодиноким випадком, оскільки ситуація наявності прибутку від звичайної до оподаткування діяльності поряд зі збитками від основної діяльності підприємства серед суб'єктів господарювання трапляється рідко. Задовільний рівень якості негативного фінансового результату свідчить про наявність значних резервів та можливостей для підвищення результативності основної діяльності, відновлення її прибутковості, що сприятиме економічному поживленню підприємства.

Наявність збитків від основної та звичайної діяльності до оподаткування свідчить про незадовільний або критичний рівень якості негативного фінансового результату (процес формування) підприємства, який визначається залежно від кількісного переважання відповідних показників фінансових результатів. Незадовільний рівень якості негативного фінансового результату свідчить про наявність резервів зниження збитковості та підвищення результативності господарської діяльності, досягнення беззбиткового обороту підприємства за рахунок порівняно вищої ефективності іншої операційної та неопераційної діяльності, якої, однак, є недостатньо для того, щоб компенсувати величину збитку від основної діяльності суб'єкта господарювання. Перевищення величини негативного фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування над збитком від основної діяльності підприємства вказує на критичний рівень якості негативного фінансового результату, який характеризує неефективність господарського процесу, високу збитковість та можливість появи загрози банкрутства підприємства.

Отже, кількісний вираз показника якості негативного фінансового результату за процесом його формування може набувати як від'ємних (задовільний рівень), так і додатних значень (незадовільний, критичний рівень) залежно від ступеня результативності основної та звичайної до оподаткування діяльності підприємства.

Відобразимо у вигляді графічної інтерпретації особливості взаємозв'язку між рівнем якості фінансових результатів промислових підприємств та динамікою зміни показників фінансових результатів від основної та звичайної до оподаткування діяльності суб'єктів господарювання (рис. 1.9).

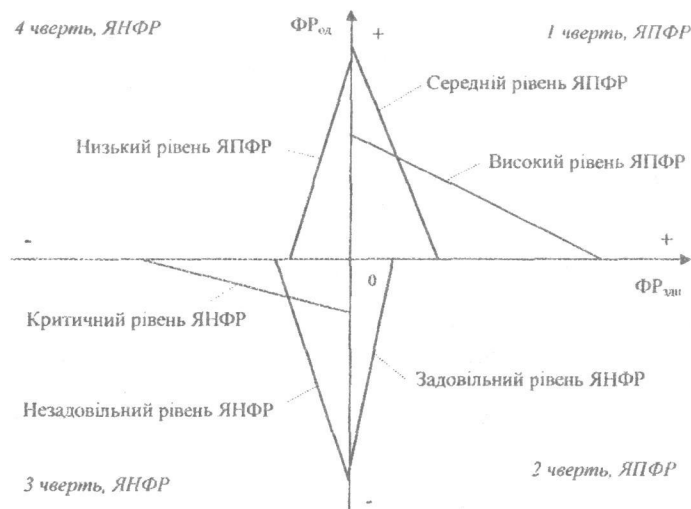

Рис. 1.9. Графічна інтерпретація оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування на промислових підприємствах

Перша та четверта чверті графіка (рис. 1.9) відповідають рівням (високий, середній, низький) якості позитивного фінансового результату (процес формування) суб'єкта господарювання, що передбачає позиціонування тих промислових підприємств, які характеризуються ефективною, прибутковою основою (для усіх рівнів ЯПФР) та звичайною до оподаткування діяльністю (для високого та середнього рівнів ЯПФР), що сприяє економічному розвитку суб'єктів господарювання.

У другій та третій чвертях графіка (рис. 1.9) позиціюються ті промислові підприємства, що характеризуються низькою результативністю господарського процесу (задовільний рівень ЯПФР) або неефективною діяльністю, про що свідчить наявність збитків від основної та звичайної до оподаткування діяльності (незадовільний, критичний рівні ЯПФР), які відповідають адекватному рівню якості негативного фінансового результату за процесом його формування на промисловому підприємстві.

Розглянуті підходи до оцінки якості фінансових результатів відповідають процесу їх формування на підприємстві. Однак, для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств необхідне врахування рівнів якості фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття) та стану якості фінансових результатів суб'єктів господарювання, що дозволяє здійснити комплексну оцінку якості фінансових результатів підприємств і реалізувати на цій достатній підставі обґрунтовані заходи менеджменту. Тому, дані питання будуть досліджені у наступних розділах монографії.

1.3. Теоретичні засади управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Непередбачувані та швидкі зміни бізнес-середовища є важливими факторами, які впливають на формування головної мети та стратегічних завдань господарської діяльності промислових підприємств. Адже основну мету своєї діяльності кожне підприємство визначає відповідно до особливостей та пріоритетів господарського процесу з обов'язковим урахуванням ключових факторів впливу зовнішнього середовища, які, у свою чергу, можуть викликати необхідність відповідного коригування мети діяльності суб'єкта господарювання. Формування головної мети діяльності підприємств відбувається з урахуванням їх галузевої приналежності, однак стратегічна орієнтація комерційних суб'єктів господарювання на забезпечення стійкого зростання прибутку спостерігається у переважній більшості випадків визначення цілей їх бізнесу.

Аналіз економічної літератури [10, с. 482; 19, с. 6; 21, с. 35; 116, с. 127-128; 171, с. 323-324; 196, с. 17] дає змогу виділити три ключові підходи до обґрунтування головної мети діяльності підприємства (рис. 1.10).

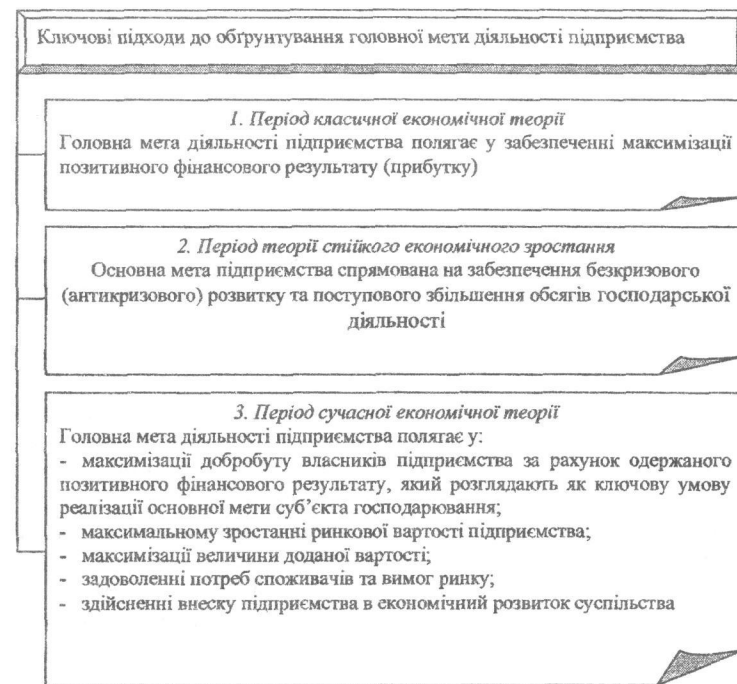

Рис. 1.10. Ключові підходи до обґрунтування головної мети діяльності підприємства

Ідея максимізації позитивного фінансового результату як головної мети діяльності підприємства була започаткована у вченнях представників класичної економічної теорії А. Сміта та А. Курно, і практична актуальність її реалізації спостерігалася протягом досить тривалого періоду часу [116, с. 127; 171, с. 323]. Однак зауважимо, що односторонність формування мети діяльності підприємства, наприклад, її орієнтація виключно на максимізацію позитивного фінансового результату чи будь-якого іншого важливого показника (обсягу реалізації, частки ринку тощо), не дає змоги забезпечити успішну діяльність суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі, оскільки досягнення подібних цілей відбувається протягом короткострокового періоду часу, по закінченні якого, як правило, спостерігається різке зниження ефективності господарської діяльності підприємства, що може призвести до появи можливості загрози банкрутства суб'єкта господарювання. Таким чином, спрямованість стратегічної мети на максимізацію позитивного фінансового результату є безперспективним підходом для тих промислових підприємств, діяльність яких орієнтована на довгострокову перспективу забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та економічного розвитку суб'єкта господарювання [150, с. 188].

У рамках теорії стійкого економічного зростання обґрунтування основної мети підприємства полягає у забезпеченні безкризового розвитку та поступового розширення обсягів діяльності підприємства. Проте основним недоліком даної теорії є відсутність можливості поєднання оптимальної реалізації потенціалу прибутковості суб'єкта господарювання при одночасній мінімізації рівня його підприємницького ризику, оскільки, збільшення величини позитивного фінансового результату досить часто супроводжується підвищенням ступеня підприємницького ризику для підприємства.

Розвиток сучасної економічної теорії характеризується значним різноманіттям наукових підходів до обґрунтування головної мети підприємства, у змісті якої переважно в завуальованому вигляді продовжує згадуватися показник позитивного фінансового результату.

На наш погляд, для раціонального формування головної мети діяльності підприємства необхідно обов'язково враховувати умову забезпечення стійкого підвищення прибутковості та економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді, без реалізації якої успішність досягнення основної мети та стратегічних завдань суб'єкта господарювання піддається значному сумніву.

Вчений Є. Іщенко зауважує, що використання традиційних та відносних (дохід на одну акцію, прибуток на інвестований капітал, прибуток на акціонерний капітал) показників прибутку пов'язане з наявністю низки обмежень щодо їх практичного застосування як критеріїв оцінки ступеня реалізації мети підприємства. Для обґрунтування своєї позиції вчений наводить наступні аргументи: 1) "в практичній діяльності менеджери підприємства можуть досить легко і просто маніпулювати показниками прибутку з метою отримання фальсифікованих результатів" [60, с. 90], не виходячи за рамки, які дозволені чинним законодавством; 2) оприлюднені звітні дані по показниках

прибутку можуть відображати доволі сумнівні результати господарського процесу підприємства; 3) прибутковість діяльності можна легко підвищити, якщо фінансування економічного зростання підприємства буде відбуватися за рахунок використання позичкових коштів, а не збільшення власного капіталу; 4) зростання величини позитивного фінансового результату може сприяти одночасному збільшенню дефіциту готівки на підприємстві; 5) показник прибутку не можна використовувати в якості об'єктивного критерію оцінки перспективності бізнесу, оскільки зазначеним показником оцінюють результати минулої діяльності підприємства, а не його майбутній потенціал. Швидке та стрімке зростання поточних доходів може свідчити про можливість занепаду перспективної діяльності підприємства.

Досить цікавим є підхід, що передбачає практичне застосування основних положень відомої в менеджменті організмичної теорії, яка полягає у порівнянні підприємства із живим організмом, для яких основні цілі діяльності полягають у забезпеченні їхнього виживання та розвитку [60, с. 90]. У рамках цієї теорії позитивний фінансовий результат порівнюють з киснем, наявність якого є необхідною умовою забезпечення життєдіяльності живого організму. Однак отримання кисню, який розглядається як необмежений ресурс, не є головною метою діяльності живого організму. На підставі цього обґрунтовано висновок, що наявність та максимізація позитивного фінансового результату є не метою діяльності підприємства, а умовою досягнення цілей виживання та розвитку суб'єкта господарювання.

На наш погляд, розглянута організмична теорія за своїм змістом є досить цікавою, однак деякі її положення є суперечливими. Так, кисень, який порівнюється з позитивним фінансовим результатом, необхідно розглядати зі стратегічної точки зору як обмежений, а не безлімітний ресурс, оскільки лише за таких умов ідея порівняння значимості прибутку та кисню для діяльності відповідно підприємства та живого організму стала б актуальною і достовірною. Зазначимо, що врахування даного підходу в рамках організмичної теорії змінює акценти у формуванні змісту головної мети діяльності підприємства (живого організму), які можна визначити так: 1) наявність позитивного фінансового результату (кисню) є основною умовою існування, діяльності та розвитку підприємства (живого організму); 2) зосередження діяльності підприємства (живого організму) виключно на меті досягнення прибутку (кисню) значно обмежує контури розвитку суб'єкта господарювання та живого організму; 3) необхідність досягнення певного (цільового) розміру позитивного фінансового результату (кисню), що сприяє стійкому розвитку підприємства (живого організму) в комплексі з реалізацією інших стратегічних цілей суб'єкта господарювання, які перебувають у тісному взаємозв'язку з показником прибутку (кисню), забезпечує успішне досягнення комплексно сформованої головної мети діяльності підприємства (живого організму).

Застосування саме комплексного, а не односпрямованого підходу, з його недоліками, до формування головної мети підприємства дає змогу забезпечити ефективне вирішення низки стратегічних завдань для успішної реалізації ключових цілей суб'єктів господарювання, а саме: підвищення прибутковості,

платоспроможності, ринкової вартості, досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

Тому ми погоджуємося з поглядом Є. Іщенко, який вважає, що "висока результативність по одному або двох цільових показниках є дуже ненадійним індикатором успіху підприємства в майбутньому" [60, с. 91]. Основна причина цього полягає у тому, що будь-який цільовий показник пов'язаний з певною групою впливу (інтересів) підприємства. Так, до основних груп впливу підприємства належать акціонери (власники та інвестори), персонал, покупці (клієнти), кредитори [34, с. 87; 66, с. 122]. Кожна з цих груп впливу має ряд пріоритетних цілей, які відповідним чином впливають на формування стратегічних орієнтирів діяльності підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Ключові цілі основних груп впливу підприємства

Групи впливу	Основні цілі груп впливу	Цільовий показник групи впливу та напрям його бажаної зміни
Держава	1) дотримання податкової дисципліни підприємством (регулярна сплата податків в повному обсязі); 2) зростання податкових надходжень від суб'єктів господарювання як важливого джерела наповнення державного бюджету	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування підприємства <i>Збільшення</i>
Власники (в т. ч. акціонери)	1) отримання бажаного розміру дивідендів; 2) збільшення рівня віддачі інвестованого (вкладеного) капіталу; 3) зростання курсу акцій та ринкової вартості підприємства	Частина чистого прибутку, спрямованого на виплату дивідендів, ROI, ROE <i>Збільшення</i>
Персонал (в т. ч. вищий менеджмент)	1) гарантована зайнятість та гідний рівень оплати праці; 2) стабільне підвищення кваліфікаційного рівня; 3) матеріальне стимулювання (премії, нерегулярні додаткові виплати) та надання соціальних благ тощо; 4) забезпечення належних умов праці та відпочинку	Заробітна плата, величина чистого прибутку, спрямованого на матеріальне стимулювання та задоволення соціальних потреб персоналу <i>Збільшення</i>
Покупці (клієнти)	1) задоволення потреб та смаків споживачів; 2) встановлення підприємством низької ціни продажу продукції (товарів, робіт, послуг)	Асортимент та якість продукції (<i>збільшення</i>). Ціна (<i>зменшення</i>)
Постачальники, партнери	1) зниження дебіторської заборгованості підприємства-постачальника; 2) дотримання фінансової дисципліни підприємством-покупцем	Величина залишку грошових коштів, коефіцієнт абсолютної ліквідності <i>Збільшення</i>
Кредитори	1) вчасне погашення підприємством боргового відсотка та суми позикового капіталу	Фінансові результати від операційної діяльності <i>Збільшення</i>

Враховуючи різноманітність інтересів груп впливу, які досить часто протирічать між собою, необхідно забезпечити підтримку (чи хоча б неактивну опозицію) цілей кожної з основних груп інтересів у процесі реалізації комплексного підходу до формування головної мети та стратегічних орієнтирів діяльності підприємства. Тому діяльність вищого менеджменту суб'єкта господарювання повинна здійснюватися у рамках так званої зони толерантності – області ефективного функціонування, в межах якої підприємство задовольняє інтереси своїх основних груп впливу [60, с. 91].

Отже, забезпечення оптимального врахування та збалансування інтересів груп впливу потребує реалізації комплексного підходу до формування головної мети підприємства, яка повинна бути спрямована передусім на забезпечення підвищення прибутковості, фінансової стійкості, ринкової вартості та досягнення економічного розвитку суб'єкта господарювання в довгостроковому періоді.

Пріоритетне значення для успішної реалізації комплексно сформованої головної мети промислового підприємства відіграє показник фінансових результатів господарської діяльності підприємства, який є основним джерелом забезпечення зростання величини багатьох важливих економічних індикаторів, зокрема обсягу реалізації, результативності господарського процесу, рентабельності, ділової активності, фінансової рівноваги, ринкової вартості, інвестиційної привабливості та економічного розвитку підприємства [158, с. 298]. Таким чином, наукова проблема забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств набуває актуального значення і потребує обґрунтованого її вирішення.

Дослідження економічної літератури [13; 26; 65; 67; 69; 95; 98; 195; 200] свідчить, що управління фінансовими результатами підприємства можна розглядати з двох основних позицій:

1) як функцію фінансового менеджменту [13; 26; 65; 67; 69; 98; 200];

2) як ототожнення з процесом управління прибутком суб'єкта господарювання [95; 195]. Зауважимо, що остання ідентифікація категорії "управління фінансовими результатами підприємства" не повністю відповідає її економічному змісту, оскільки управління прибутком є значно вужчим поняттям, ніж управління фінансовими результатами, яке недоречно ототожнювати з функціями фінансового менеджменту, до яких належать формування грошових фондів (доходи), використання грошових фондів (видатки), контроль за їх формуванням та використанням [137, с. 24].

На нашу думку, процес управління фінансовими результатами необхідно розглядати в контексті загальної системи управління підприємством як одну із ключових її складових, що входить до сфери фінансового менеджменту суб'єкта господарювання [155, с. 87].

Процес управління фінансовими результатами як важливий елемент структури та забезпечення ефективного функціонування загальної системи менеджменту промислових підприємств повинен здійснюватися з урахуванням низки наступних вимог: 1) необхідності органічного інтегрування системи управління фінансовими результатами із загальнокорпоративною системою

менеджменту, що зумовлено наявністю тісної взаємозалежності між наслідками реалізації управлінських рішень та показниками фінансових результатів підприємства; 2) дотримання системно-комплексного характеру, принципів альтернативності (багатоваріантності) та адекватності у процесі прийняття і реалізації управлінських рішень; 3) наявності високого рівня адаптивності та гнучкості процесу управління фінансовими результатами, що забезпечує оперативне врахування і адекватне реагування підприємства на появу нових, непередбачуваних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах; 4) орієнтованості на забезпечення успішного досягнення основної мети та реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства у процесі управління його фінансовими результатами [15, с. 22-24; 76, с. 27-28].

На підставі вище викладеного вважаємо за доцільне обґрунтувати авторське визначення поняття управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства: це динамічний процес розробки, прийняття і реалізації комплексу цілеспрямованих заходів менеджменту у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів, який дає змогу забезпечити підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його економічному розвитку в довгостроковій перспективі.

Дане визначення комплексно відображає: 1) особливості процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства та напрями підвищення ефективності цього процесу; 2) ключові пріоритети, на досягнення яких повинні бути спрямовані дії управлінського персоналу суб'єкта господарювання.

Необхідно зазначити, що вище розглянуте визначення категорії "управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства" у своєму економічному змісті розкриває головну мету даного процесу, яка полягає у забезпеченні підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягненні фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку. Для успішного досягнення головної мети управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства необхідно забезпечити ефективне вирішення наступних ключових завдань:

1) дотримання підприємствами відповідного раціонального співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності суб'єкта господарювання;

2) забезпечення ефективної мобілізації та реалізації резервів підвищення прибутковості і досягнення фінансової рівноваги підприємства у довгостроковому періоді;

3) забезпечення стійкого підвищення рівня фінансової результативності у розрізі видів капіталу та діяльності підприємства;

4) досягнення фінансової рівноваги підприємства та утримання її у довгостроковому періоді;

5) забезпечення стійкого зростання рівня якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття);

6) досягнення оптимального стану якості фінансових результатів підприємства та збереження його в довгостроковій перспективі;

7) здійснення ефективного управління фінансовими результатами в загальній системі менеджменту підприємства, яке спрямоване на забезпечення довгострокового економічного розвитку та успішної реалізації основної мети і стратегічних завдань суб'єкта господарювання.

Управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства є цілісною комплексною системою у складі загальної системи менеджменту суб'єкта господарювання, яка характеризується наявністю відповідних об'єктів та суб'єктів управління фінансовими результатами.

Об'єктами управління фінансовими результатами (далі – ОУФР) є процеси формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів на основі впливу на показники доходів, витрат, фінансових результатів, рентабельності (збитковості), грошової результативності, чистого руху грошових коштів (за видами діяльності) та індикатори, що відображають якість фінансових результатів підприємства.

Суб'єкти управління фінансовими результатами (далі – СУФР) – це управлінський персонал підрозділів організаційної структури підприємства, який наділений відповідними повноваженнями і несе відповідальність за прийняття та реалізацію рішень, пов'язаних з управлінням фінансовими результатами суб'єкта господарювання.

Через функції управління фінансовими результатами господарської діяльності відбувається реалізація головної мети та ключових завдань даного процесу на промисловому підприємстві.

Критичний аналіз економічної літератури [6; 15; 25; 32; 35; 40; 47; 81; 108; 111; 140; 190; 192; 194; 195] свідчить про наявність низки різних, подекуди неузгоджених між собою підходів до визначення основних функцій управління фінансовими результатами підприємства. Вважаємо, що відсутність усталеного наукового підходу до обґрунтування ключових функцій процесу управління фінансовими результатами підприємства зумовлена наступними причинами: 1) недостатнім дослідженням процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання, який здебільшого обмежується рамками процесу управління прибутком; 2) некоректним підходом, який передбачає ототожнення функцій загальної системи управління підприємством з функціями її складових частин (у нашому випадку – з функціями підсистеми управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання).

На нашу думку, серед загальних функцій процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства необхідно виділити наступні функції: 1) прогнозування; 2) планування; 3) обліку; 4) аналізу (аналітичну); 5) моніторингу; 6) оптимізації; 7) координування; 8) стимулювання; 9) контролю; 10) інформаційну; 11) організаційну (рис. 1.12). Розглянемо більш детально сутність та особливості реалізації даних функцій управління фінансовими результатами у практиці менеджменту промислових підприємств.

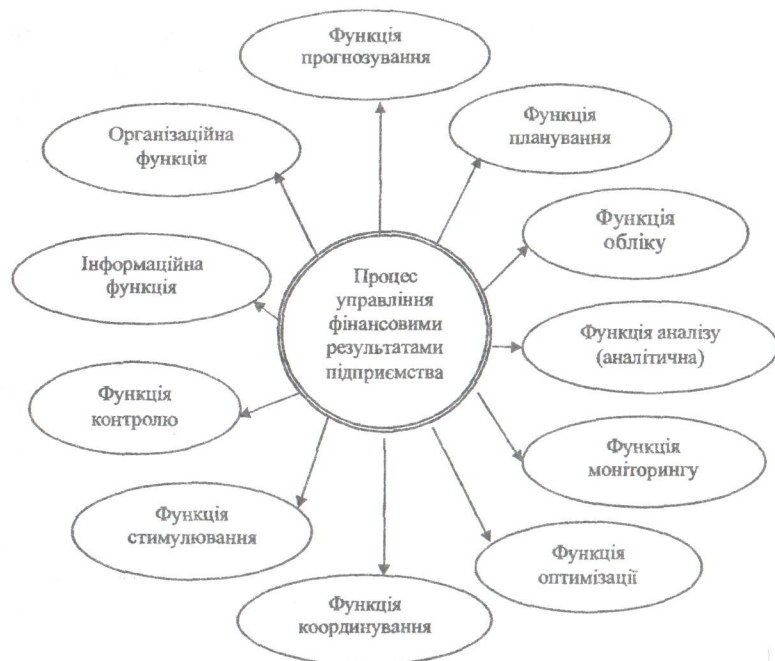

Рис. 1.12. Загальні функції процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств

Організаційна функція управління фінансовими результатами передбачає залучення високваліфікованих фахівців відповідних адміністративних підрозділів підприємства (СУФР) та забезпечення ефективної їх діяльності щодо розробки, прийняття та реалізації адекватних заходів менеджменту, спрямованих на оптимізацію процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

Основне завдання реалізації інформаційної функції полягає у забезпеченні необхідною інформаційною базою (нормативно-правовою, фінансовою, статистичною, результатами моніторингу, перевірок тощо) високого рівня якості професійних потреб управлінського персоналу (СУФР) для здійснення ефективного управління фінансовими результатами підприємства.

Функція прогнозування передбачає визначення майбутньої величини абсолютних та відносних показників фінансових результатів підприємства, виявлення основних тенденцій їх зміни та ключових факторів, які впливають на динаміку цих показників. Важлива практична цінність даної функції для процесу управління полягає в наявності основних перспективних орієнтирів щодо величини показників фінансових результатів, тенденцій їхньої динаміки, головних факторів впливу та можливості прийняття на цій основі адекватних

тактичних і стратегічних фінансових планів підприємства (функція планування).

На відмінну від функції прогнозування, функція планування характеризується орієнтованістю на короткостроковий період (як правило, рік) діяльності суб'єкта господарювання. Функція планування є однією з основних у процесі управління фінансовими результатами, оскільки, реалізація цієї функції передбачає розробку низки фінансових планів, пов'язаних із процесами формування, розподілу та використання (покриття) фінансових результатів, які є важливими орієнтирами для прийняття та реалізації обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства [154, с. 148-150].

Функція обліку відіграє важливу роль у процесі управління фінансовими результатами, оскільки фактичні дані за результатами господарської діяльності підприємства, які відображені у відповідних облікових реєстрах та формах фінансової звітності, використовуються СУФР для прийняття раціональних заходів менеджменту щодо забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання.

Реалізація функції аналізу (аналітичної) відкриває перед управлінським персоналом ряд можливостей щодо дослідження структури, динаміки об'єктів управління фінансовими результатами, визначення резервів їхнього зростання та основних факторів впливу, що забезпечує аналітиків підприємства необхідною інформацією для підвищення ефективності процедур прогнозування, планування, моніторингу, контролю ОУФР підприємства.

Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами передбачає обов'язкове здійснення моніторингу цього процесу, сутність якого полягає у перманентному спостереженні за величиною, динамікою зміни та відповідністю фактичних показників об'єктів управління фінансовими результатами їх плановим значенням. Необхідно також забезпечити перманентний моніторинг за ефективністю реалізації інших функцій процесу управління фінансовими результатами підприємства.

Функція оптимізації полягає у забезпеченні максимальної відповідності (наближення) фактичних значень показників об'єктів управління фінансовими результатами їх плановим значенням та підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства. Успішна реалізація даної функції вимагає від СУФР здатності оперативно, гнучко і адекватно враховувати дію факторів зовнішнього та внутрішнього середовища для реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо оптимізації процесу управління фінансовими результатами діяльності суб'єкта господарювання.

Реалізація функції координування передбачає взаємну узгодженість роботи усіх ланок процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

Стимулювання управлінського персоналу (СУФР) є важливим чинником підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства, оскільки остання значною мірою залежить від рівня професіоналізму, зацікавленості та мотивації СУФР, що безпосередньо впливає

на якість розробки та реалізації обґрунтованих заходів менеджменту, пов'язаних із процесом управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

Контроль є однією із найважливіших функцій управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Здійснення менеджерами цієї функції впливає на: 1) якість розробки, прийняття та виконання управлінських рішень; 2) ефективність реалізації усіх попередньо розглянутих функцій (стимулювання, організаційної, інформаційної, координування, прогнозування, планування, обліку, аналізу, моніторингу, оптимізації) процесу управління фінансовими результатами підприємства. Реалізація функції контролю забезпечує наявність зворотного зв'язку із процесом управління фінансовими результатами, що дає змогу приймати обґрунтовані рішення для підвищення ефективності даного процесу та функціонування загальної системи менеджменту підприємства [156, с. 432-434].

Визначення економічної сутності процесу управління фінансовими результатами підприємства, його головної мети, ключових завдань, функцій, об'єктів та суб'єктів дозволяє обґрунтувати теоретичні засади для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 1.13).

Зазначимо, що визначення економічного змісту поняття "управління фінансовими результатами підприємства" є базою для обґрунтування головної мети, ключових завдань процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання та першоосною для формування теоретичного забезпечення ефективного реалізації цього процесу в механізмі управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання основною умовою є успішне досягнення головної мети та ключових завдань даного процесу. Реалізація зазначеної умови відбувається шляхом забезпечення взаємо узгодженої комплексної взаємодії основних елементів процесу управління фінансовими результатами, зокрема: головної мети, ключових завдань, СУФР, ОУФР та функцій. Логіка такої взаємодії полягає в тому, що СУФР забезпечують успішне досягнення головної мети та ключових завдань управління фінансовими результатами підприємства шляхом реалізації однойменного набору функцій у процесі розробки та виконання обґрунтованих управлінських рішень, які відповідним чином впливають на ОУФР.

Отже, управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства є динамічним, системним, комплексним, багатфункціональним процесом, який реалізується в загальній системі менеджменту підприємства та орієнтований на забезпечення стійкого підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

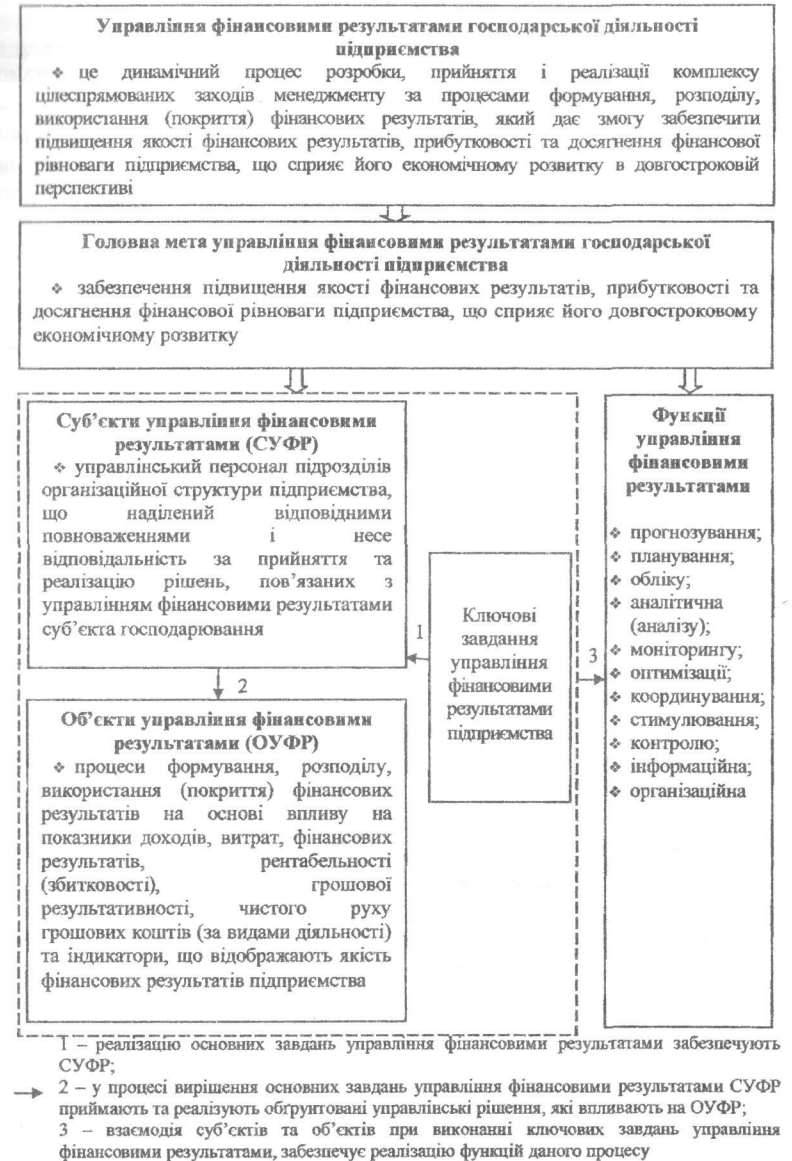

Рис. 1.13. Теоретичні засади управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Підсумки розділу

Комплексне дослідження теоретичних основ управління фінансовими результатами підприємств дало змогу обґрунтувати наступні висновки:

1. Категорія “фінансові результати господарської діяльності підприємства” за своїм економічним змістом є значно ширшою, ніж поняття “прибуток”, який є однією з форм прояву (прибуток/збиток) показника фінансових результатів суб’єкта господарювання.

2. На підставі критичного аналізу міжнародних та вітчизняних підходів до трактування сутності та розрахунку фінансових результатів було виявлено їх основні недоліки, які було враховано при обґрунтуванні авторського визначення поняття “фінансові результати господарської діяльності підприємства” як підсумкового показника результативності господарської діяльності, який відображає загальну величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, розраховану як різниця між сумами сукупних доходів і витрат, що виражена через абсолютні показники чистого прибутку (збитку), величина яких характеризує можливість забезпечення прибутковості та економічного розвитку підприємства.

3. У системі забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства ключову роль відіграє величина фінансових результатів, які є основним джерелом фінансування господарської діяльності, забезпечення економічного зростання підприємства шляхом впливу на підвищення величини таких ключових показників, як власний капітал, обсяг реалізації, прибутковість, ділова активність, фінансова стійкість, ринкова вартість тощо.

4. Економічна природа фінансових результатів господарської діяльності підприємства знаходить свій прояв у процесі господарської діяльності через три послідовних процеси: 1) формування, що є характерним як за позитивного, так і за негативного фінансових результатів суб’єкта господарювання; 2) розподілу, який спостерігається лише за позитивного фінансового результату (прибутку); 3) використання – у випадку позитивного фінансового результату або покриття – у разі негативного фінансового результату (збитку) підприємства.

5. Розвиток економічної науки та практики менеджменту зумовлює необхідність використання адекватних комплексних підходів для стійкого підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств, що сприяє їх довгостроковому економічному розвитку. Одним із таких підходів є застосування у процесі управління фінансовими результатами суб’єкта економічного індикатора якості фінансових результатів, що у кількісному виразі відображає основні якісні характеристики фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття) та знаходить своє вираження через показники якості позитивного чи негативного фінансових результатів залежно від результативності діяльності підприємства. Обґрунтована нами процедура оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування ґрунтується на врахуванні показників фінансових результатів від основної та звичайної діяльності до оподаткування підприємства і передбачає застосування трьохступеневої шкали оцінки рівня якості

фінансових результатів (процес формування) суб’єкта господарювання залежно від виду даного показника (ЯПФР, ЯНФР).

6. Процес управління фінансовими результатами господарської діяльності є ключовою складовою загальної системи менеджменту підприємства, яка визначальним чином впливає на успішність функціонування та економічний розвиток суб’єкта господарювання. Згідно з авторським підходом, управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства – це динамічний процес розробки, прийняття і реалізації комплексу цілеспрямованих заходів менеджменту за процесами формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів, який дає змогу забезпечити підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його економічному розвитку в довгостроковій перспективі.

7. Система теоретичних засад процесу управління фінансовими результатами промислових суб’єктів господарювання передбачає гармонійну взаємодію основних її елементів, зокрема головної мети, ключових завдань, функцій, суб’єктів та об’єктів управління фінансовими результатами, що дозволяє реалізувати комплексний підхід для забезпечення стійкого підвищення ефективності даного процесу та раціонального функціонування економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Аналіз стану управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств

Забезпечення успішного функціонування національної економіки є пріоритетним напрямом стратегії розвитку України, успішна реалізація якого неможлива без застосування ефективних інструментів менеджменту, які дозволяють забезпечити стійкий економічний розвиток підприємств промислового сектору в цілому і машинобудівної галузі зокрема. Адже від ступеня розвитку машинобудування залежить тенденція динаміки виробничого потенціалу країни, рівень ефективності функціонування інших базових галузей промисловості (переробної промисловості, паливно-енергетичного, агропромислового комплексів, транспорту і зв'язку, будівництва), показники продуктивності праці, енерго- та матеріалоемності ВВП, якісного рівня його відтворення, ступінь конкурентоспроможності та промислової безпеки країни [28, с. 214; 134, с. 22]. Отже, динаміка розвитку машинобудівної галузі є важливим фактором, який впливає на рівень промислового та економічного розвитку країни.

Машинобудування є важливим, базовим сектором економіки країни, який забезпечує виробництво різноманітних машин, устаткування і транспортних засобів для задоволення потреб суспільного попиту населення та забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання інших видів економічної діяльності. Тобто, від рівня ефективності діяльності машинобудівних підприємств залежить не лише ступінь задоволеності споживчих потреб населення, але й динаміка розвитку інших галузей промисловості. Тому завдяки своїй надзвичайно важливій ролі машинобудування є провідною базовою галуззю промисловості і його значимість можна ототожнити із "серцем" промислового сектору економіки країни.

З урахуванням сучасних тенденцій, які характеризуються швидкими темпами науково-технічного прогресу, зростанням рівнів глобалізації та конкуренції, завдання ефективного управління фінансовими результатами машинобудівних підприємств набуває пріоритетного значення в контексті забезпечення стійкого зростання машинобудівної галузі та успішної реалізації стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки.

Структура машинобудівного комплексу України характеризується наявністю понад 30 великих галузей та близько 50 підгалузей серед яких найбільш важливе значення займають наступні види машинобудування:

тракторне, сільськогосподарське, транспортне машинобудування, верстатобудування, електротехнічне машинобудування тощо [33, с. 56; 43, с. 306; 92, с. 180].

Слід зазначити, що машинобудівні підприємства є одними із найбільш яскравих представників промислового сектору Хмельницької області. Цілковито підтверджують цей факт статистичні дані Головного управління статистики у Хмельницькій області, які свідчать, що за обсягами реалізованої промислової продукції машинобудівна галузь займає третє місце безпосередньо після лідерів – харчової промисловості, виробництва та розподілення електроенергії, газу та води [166, с. 75]. Наявність третього місця у загальному підсумку обсягів реалізованої промислової продукції є підтвердженням пріоритетного значення господарської діяльності підприємств машинобудівного комплексу в системі забезпечення стійкого економічного розвитку Хмельницької області.

У структурі реалізованої промислової продукції в цілому по Україні частка машинобудівного комплексу становила 10,6 % загального обсягу, що відповідало четвертому місцю у підсумку після таких важливих галузей, як виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (22,4 %), харчової промисловості (19,8 %), металургійного виробництва і виробництва готових металевих виробів (17,5 %) [167, с. 108].

Порівняно із загальнодержавними тенденціями, питома вага машинобудівного комплексу у структурі реалізованої промислової продукції Хмельницької області становила 9,3 % [166, с. 75]. Таким чином, частка машинобудування в загальному підсумку обсягів реалізованої промислової продукції відповідала третьому місцю у Хмельницькій області, на відміну від четвертого місця в загальнодержавному масштабі. Зазначимо, що такі нескладні статистичні спостереження створюють достатні підстави для розуміння того, наскільки важливим є вирішення завдання забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Проведемо аналітичне дослідження динаміки індексів промислової продукції за видами діяльності підприємств промисловості України та Хмельницької області [164; 165; 166, с. 80; 167, с. 109] (табл. 2.1). Зазначимо, що загальна тенденція динаміки досліджуваного показника для промислових підприємств в Україні у цілому та Хмельницькій області зокрема (табл. 2.1) характеризуються схожими ознаками, а саме:

1) протягом 2002-2007 рр. розвиток промисловості характеризувався стійким поступовим зростанням, проте за підсумками 2005 р. спостерігалось незначне зниження індексів промислової продукції підприємств промисловості та машинобудівної галузі зокрема;

2) період 2008-2009 рр. відображає негативний вплив наслідків світової економічної кризи, що призвело до поступового зниженням індексів промислової продукції у 2008 р. та досить стрімкого їх скороченням на протязі 2009 р. для усіх видів промислових підприємств України та Хмельницької області зокрема;

Аналіз динаміки індексів промислової продукції за видами економічної діяльності підприємств протягом 2002-2010 рр.

Вид економічної діяльності	Рік										Середнє значення індексу промислової продукції	Абсолютне відхилення, %		
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2008 від 2007 р.р.		2009 від 2008 р.р.	2010 від 2009 р.р.	
	Україна											2008 від 2007 р.р.	2009 від 2008 р.р.	2010 від 2009 р.р.
Промисловість	107,0	115,8	112,5	103,1	106,2	107,6	94,8	78,1	111,2	104,44	-12,80	-16,7	33,10	
Переробна промисловість	108,9	118,2	114,6	103,0	106,3	109,9	94,0	73,5	113,9	105,05	-15,90	-20,5	40,40	
зокрема: машинобудування	111,3	135,8	128,0	107,1	111,8	119,0	100,3	55,1	136,1	109,43	-18,70	-45,2	81,00	
Хмельницька область														
Промисловість	102,8	113,8	113,1	118,6	113,0	114,5	99,4	76,4	104,9	105,49	-15,10	-23,0	28,50	
Переробна промисловість	101,0	116,8	113,4	112,0	112,7	117,8	102,5	68,3	106,3	104,45	-15,30	-34,2	38,00	
зокрема: машинобудування	107,8	115,2	122,8	112,6	115,2	121,6	104,2	59,0	114,8	106,06	-17,40	-45,2	55,80	

3) впродовж 2010 р. відбулося підвищення індексів промислової продукції порівняно з попереднім роком для промислових (в 1,4 рази) і машинобудівних (у 2,5 рази) підприємств України та для суб'єктів господарювання промисловості (в 1,4 рази) й машинобудування (у 1,9 рази) Хмельницького регіону. Слід зазначити, що такі позитивні зміни свідчать про підвищення результативності господарської діяльності та поживлення економічного розвитку як промислових, так і машинобудівних підприємств у цілому в Україні та Хмельницькій області зокрема.

Обсяг виробництва промислової продукції суб'єктами господарювання безпосередньо залежить від фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств як основного джерела власних ресурсів фінансового забезпечення їх успішного функціонування. Аналітичне дослідження динаміки, структури, абсолютних і відносних показників фінансових результатів дає змогу оцінити рівень результативності господарської діяльності, рентабельності та загальний ступінь економічного розвитку підприємств, що є важливою інформаційною базою для прийняття і реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Слід зауважити, що у процесі аналізу фінансових результатів підприємств доволі проблемним моментом є оцінка відносних відхилень (темпів зростання, приросту) показників фінансових результатів під час зміни форм їх прояву (прибуток - збиток, збиток - прибуток), що не можна вирішити шляхом застосування традиційної методики розрахунку відносних відхилень показників. Для раціонального вирішення цієї проблемної ситуації вчений-економіст В.В. Лук'янова пропонує удосконалену методику розрахунку відносних відхилень показників [90, с. 16-19], використання якої дає змогу здійснити достовірні розрахунки відносних відхилень не лише показників (абсолютних, відносних) фінансових результатів, але й будь-яких інших економічних показників, для яких динаміка зміни їх значень може бути від'ємною. Так, застосування цієї науково-практично цінної та універсальної методики відкриває широкі можливості для удосконалення процедур аналізу, моніторингу абсолютних та відносних показників фінансових результатів (які можуть набувати як від'ємного, так і додатного значень), що є важливими передумовами підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств [30, с. 99-100].

Використаємо розглянуту вище методику для проведення достовірної оцінки динаміки абсолютних та відносних показників фінансових результатів промислових підприємств та машинобудівних суб'єктів господарювання зокрема [112, с. 7, 17; 127, с. 72-74, 79; 128, с. 59-61, 66; 164; 165; 180, с. 79-81, 100; 181, с. 54-64, 86; 182, с. 59, 71, 74, 78, 81, 94] в масштабах України та Хмельницької області зокрема (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз фінансових результатів промислових підприємств України та Хмельницької області за 2002-2010 рр.

Рік	Повсякни											
	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.		Питома вага прибуткових підприємств, %		Сума позитивного фінансового результату, млн. грн.		Питома вага збиткових промислових підприємств, %		Сума негативного фінансового результату, млн. грн.		Рентабельність операційної діяльності, %	
	промислові	машинобудівні	промислові	машинобудівні	промислові	машинобудівні	промислові	машинобудівні	промислові	машинобудівні	промислові	машинобудівні
2002	2866,5	52,6	58,2	61,6	14195,5	1869,3	41,8	38,4	11229,0	1816,7	2,6	1,5
2003	7137,0	432,1	60,1	63,3	19080,8	2289,0	39,9	36,7	11943,8	1856,9	3,3	1,9
2004	18936,9	1612,9	65,5	65,7	31887,4	3407,7	37,5	34,3	1559,6	1727,8	4,7	3,1
2005	28264,3	2238,5	65,3	66,7	37152,6	3381,8	36,5	33,3	8888,3	1343,3	5,5	3,4
2006	34699,6	1916,9	65,3	66,7	45903,0	3895,1	34,7	33,3	11203,4	1978,2	5,8	2,6
2007	43700,9	5127,5	66,6	69,2	56956,9	7137,4	33,4	30,8	13256,0	2009,9	5,8	4,3
2008	20243,2	704,6	61,1	63,9	70812,5	7412,0	38,9	36,1	50569,3	6707,4	4,9	2,9
2009	-4788,1	1921,1	59,7	60,7	43697,3	8360,5	40,3	39,3	48485,4	6439,4	1,7	4,6
2010	25191,5	5638,9	58,7	61,9	66115,2	9350,0	41,3	38,1	40923,7	3711,1	3,8	5,5
Середнє значення	19583,5	2182,8	61,7	64,4	42866,8	5248,4	38,3	35,6	22017,6	3065,6	4,2	3,3
Абсолютне відхилення 2010 р. від 2002 р., млн. грн.	22325,0	5586,3	0,5	0,3	51919,7	7480,7	-0,5	-0,3	29594,7	1894,4	1,2	4,0
Відносне відхилення, %	778,8	10620,3	0,9	0,5	365,7	400,2	-1,2	-0,8	261,2	104,3	46,2	266,7
Хмельницька область												
2002	-52,7	-9,4	53,3	55,3	1122,2	16,1	46,7	44,7	164,9	25,5	-0,4	-2,6
2003	-14,0	-12,9	56,4	56,6	125,1	11,6	43,6	43,4	139,1	24,4	0,7	-2,5
2004	64,2	-38,5	58,8	55,9	197,0	17,7	41,2	44,1	132,8	56,2	2,4	-0,1
2005	168,8	-0,6	62,2	64,0	251,2	19,1	37,8	36,0	82,4	19,7	3,4	-0,2
2006	205,3	6,3	63,3	65,6	287,8	26,3	36,7	34,4	82,5	20,0	4,3	0,7
2007	536,5	28,7	63,8	62,3	700,8	43,6	36,2	37,7	164,3	14,9	6,9	1,7
2008	84,9	-21,6	58,1	58,2	559,1	24,6	41,9	41,8	474,3	46,2	5,2	1,2
2009	80,1	20,3	58,5	55,5	396,1	64,3	41,5	44,5	316,0	44,0	3,9	2,8
2010	177,1	43,6	58,3	57,1	438,0	66,4	41,7	42,9	261,0	22,9	3,7	4,0
Середнє значення	138,9	1,8	59,2	58,9	340,8	32,2	40,8	41,1	201,9	30,4	3,3	0,6
Абсолютне відхилення 2010 р. від 2002 р., млн. грн.	229,8	53,0	5,0	1,8	325,8	50,3	-5,0	-1,8	96,1	-2,6	4,1	6,6
Відносне відхилення, %	436,1	213,2	9,4	3,3	290,4	312,4	-10,7	-4,0	58,3	-10,2	1025,0	253,8

Результати проведеного аналітичного дослідження свідчать (табл. 2.2), що протягом 2002-2007 рр., тобто до початку настання світової економічної кризи, спостерігалось стійке зростання величини фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування промислових та машинобудівних підприємств України. Однак за підсумками 2008 р. відбулося стрімке зниження фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування машинобудівних підприємств, а з настанням 2009 р. аналогічна тенденція є характерною для усіх промислових підприємств України. Підвищення результативності господарської діяльності промислових підприємств, зокрема машинобудівних суб'єктів господарювання, відобразилося на доволі значному зростанні показників фінансових результатів даних підприємств протягом 2010 р. Так, величина фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування перевищила середнє значення цих показників як для промислових (на 5608 млн. грн.), так і для машинобудівних (на 3456,1 млн. грн.) підприємств України.

У Хмельницькій області негативний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (2002-2003 рр.) протягом 2004 р. змінюється на прибуток для промислових підприємств, а на машинобудівних підприємствах аналогічні зміни відбуваються у 2006 р. (табл. 2.2). До 2008 р. спостерігається зростання величини позитивного фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування для усіх промислових підприємств Хмельницького регіону. Однак початок економічної кризи у 2008 р. став основною причиною зниження впродовж 2008-2009 рр фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування промислових суб'єктів господарювання Хмельницької області. Позитивні тенденції, що спостерігалися протягом 2010 р., відобразилися у стрімкому підвищенні величини фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, яке перевищило середні значення аналогічних показників промислових (на 38,2 млн. грн.) та машинобудівних (на 41,8 млн. грн.) підприємств Хмельницької області. Основна причина таких позитивних змін полягала у зростанні рівня результативності та прибутковості діяльності промислових суб'єктів господарювання Хмельницького регіону.

Таким чином, для промислових підприємств і зокрема машинобудівних суб'єктів господарювання України та Хмельницької області протягом 2002-2007 рр. характерним було поступове підвищення питомої ваги прибуткових підприємств, що з 2008 р. змінилося на протилежну ситуацію – збільшення частки збиткових суб'єктів господарювання, яка залишилася незмінною, навіть зважаючи на підвищення рівня результативності діяльності промислових підприємств у 2010 р.

Протягом 2002-2007 рр. спостерігалось поступове зростання рентабельності операційної діяльності промислових підприємств України та Хмельницької області зокрема, яке з початком економічного спаду у 2008 р. трансформувалося у зниження рівня рентабельності суб'єктів господарювання (табл. 2.2). Однак за підсумками 2009 р. відбувається підвищення рентабельності операційної діяльності спочатку на машинобудівних

підприємствах України та Хмельницької області, а протягом 2010 р. дана тенденція стає характерною для усіх промислових суб'єктів господарювання України. Тоді як рівень рентабельності операційної діяльності промислових підприємств Хмельницького регіону ще продовжує знижуватися у 2010 р.

Розглянувши особливості динаміки фінансових результатів промислових підприємств України та Хмельницької області зокрема, вважаємо за доцільне більш детально дослідити процес формування та динаміку фінансових результатів у розрізі видів підприємств машинобудування Хмельницького регіону (додаток А) на підставі використання відповідних статистичних даних [48, с. 182; 112, с. 7-11, 17; 164; 166, с. 33, 35; 182, с. 59, 71, 74, 78, 81, 94, 100].

За результатами аналітичного дослідження фінансових результатів машинобудівних суб'єктів господарювання Хмельницької області (додаток А, рис. 2.1) можна обґрунтувати наступні висновки:

1) стійке зростання величини фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку машинобудівних підприємств, що спостерігалось протягом 2004-2007 рр., тривало аж до початку економічної кризи 2008 р., яка спричинила різке зниження фінансових результатів аж до виникнення збитків від звичайної та господарської діяльності на підприємствах з виробництва електричного, електронного, оптичного устаткування, транспортних засобів та устаткування, крім підприємств з виробництва машин та устаткування, фінансові результати яких продовжували залишатися позитивними. За період 2009-2010 рр. відбулося підвищення результативності господарського процесу та рівня рентабельності підприємств з виробництва машин та устаткування, електричного, електронного і оптичного устаткування, яке відповідним чином вплинуло на зростання величини позитивного фінансового результату даних суб'єктів господарювання. Отримання позитивного фінансового результату протягом 2009 р. підприємствами з виробництва транспортних засобів та устаткування було лише короткотривалим пожевленням ефективності господарського процесу цих підприємств, які за підсумками 2010 р. характеризувалися досить значною величиною збитків від звичайної та господарської діяльності;

2) зниження питомої ваги прибуткових підприємств з виробництва машин та устаткування, транспортних засобів і устаткування, яке спостерігалось впродовж 2010 р. порівняно з базовим 2004 р., супроводжувалось позитивною динамікою зростання кількості прибуткових підприємств з виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування, що у підсумку забезпечило підвищення частки (2,1 %) прибуткових машинобудівних суб'єктів господарювання Хмельницької області;

3) від'ємні значення показників збитковості операційної діяльності протягом 2004-2005 рр. свідчили про її неефективність на машинобудівних підприємствах. В наступні роки (2006-2010 рр.) операційна діяльність машинобудівних суб'єктів господарювання стала прибутковою і залишилася такою навіть у кризовому 2008 р., що було зумовлено підвищенням результативності цього виду діяльності підприємств;

4) найбільш прибутковими серед машинобудівних суб'єктів господарювання Хмельницької області були підприємства з виробництва машин та устаткування, менш рентабельними залишалися підприємства, що здійснювали виробництво електричного, електронного, оптичного устаткування, тоді як підприємства з виробництва транспортних засобів і устаткування продовжували залишатися збитковими.

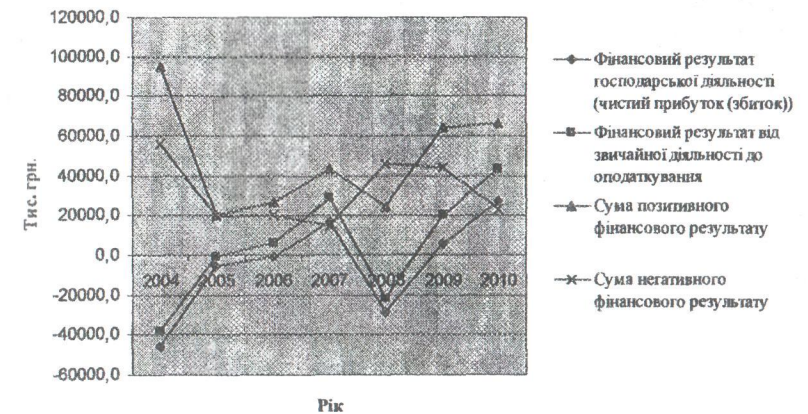

Рис. 2.1. Динаміка фінансових результатів машинобудівних підприємств Хмельницької області

Отже, результати проведеного аналітичного дослідження свідчать про нагальну необхідність розробки та реалізації дієвого комплексного підходу, який дає змогу забезпечити ефективний процес управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, який сприяє стійкому підвищенню їх економічному розвитку в довгостроковому періоді.

Аналіз співвідношення темпів зростання основних економічних показників підприємства (2.1) є важливим інструментом комплексної оцінки загального рівня результативності господарської діяльності, прибутковості, економічного зростання промислових підприємств та оперативного виявлення резервів для ефективної реалізації потенціалу їх розвитку:

$$TP_{\text{чп}} > TP_{\text{др}} > TP_A > 100\% \quad (2.1)$$

де $TP_{\text{чп}}$, $TP_{\text{др}}$, TP_A - темпи зростання чистого прибутку, доходу (виручки) від реалізації продукції (обсягу реалізації), активів у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом.

Дотримання підприємствами вище наведеної залежності темпів зростання показників (2.1) дозволяє забезпечити реалізацію низки важливих умов

економічного зростання суб'єктів господарювання, зокрема: 1) перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпами зростання доходу від реалізації продукції досягається внаслідок зниження величини витрат та зростання рівня оборотності; 2) підвищення рівня ефективності використання ресурсної бази, віддачі активів та реалізації економічного потенціалу підприємства досягається завдяки превалюванню темпів зростання обсягу реалізації над темпами зростання вартості активів, які повинні перевищувати сто відсотків.

Зазначимо, що співвідношення темпів зростання основних економічних показників підприємства (2.1) було предметом дослідження багатьох відомих економістів [1, с. 235; 88, с. 5; 114, с. 59-60; 132, с. 130; 176, с. 9-10; 185, с. 251-254], які намагалися розширити, удосконалити дане співвідношення з метою підвищення його прикладної цінності у практиці менеджменту підприємств. Детально дослідивши наявні модифікації співвідношення темпів зростання основних економічних показників підприємства, ми прийшли до висновку, що дана нерівність повинна відповідати наступним вимогам: 1) бути достатньо лаконічною для максимального спрощення розрахунків та підвищення зручності її практичного застосування; 2) залишатися репрезентативною для відображення основних тенденцій динаміки взаємозв'язків між ключовими показниками господарської діяльності підприємства. Дані умови, на наш погляд, найкраще задовольняє наступна нерівність (2.2):

$$TP_{\text{чд}} > TP_{\text{вк}} > TP_{\text{ок}} > TP_{\text{а}} > TP_{\text{длк}} > TP_{\text{пк}} \quad (2.2)$$

де $TP_{\text{чд}}$, $TP_{\text{вк}}$, $TP_{\text{ок}}$, $TP_{\text{длк}}$, $TP_{\text{пк}}$ — темпи зростання чистого доходу, власного капіталу, оборотних активів, довгострокового позикового капіталу, позикового капіталу у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом.

Запропонована залежність темпів зростання ключових економічних показників відображає базові умови для забезпечення підвищення прибутковості та довгострокового економічного зростання підприємств: 1) домінування темпів зростання чистого прибутку порівняно з темпами зростання чистого доходу досягається завдяки зниженню величини загальних витрат та підвищенню результативності господарської діяльності підприємства; 2) переважаюче зростання величини чистого доходу над вартістю власного капіталу свідчить про підвищення ефективності використання та оборотності власного капіталу суб'єкта господарювання; 3) превалювання темпів зростання власного капіталу над темпами зростання оборотних активів, які повинні збільшуватися значно швидше, ніж загальна вартість активів підприємства, характеризує ефективне використання власного капіталу, активів, економічного потенціалу та підвищення фінансової стійкості підприємства; 4) перевищення темпів зростання активів над темпами зростання вартості позикового капіталу є важливою умовою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання; 5) домінуюче збільшення величини довгострокового позикового капіталу над темпами зростання сукупного позикового капіталу

дозволяє мінімізувати фінансовий ризик, оптимізувати структуру капіталу, підвищити рівень платоспроможності та фінансової безпеки підприємства.

Використаємо розглянуте вище співвідношення темпів зростання основних економічних показників підприємства (2.2) як важливий інструмент менеджменту для оцінки результативності господарської діяльності, прибутковості, фінансової стійкості і безпеки досліджуваних промислових підприємств (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Співвідношення темпів зростання основних економічних показників господарської діяльності промислових підприємств

Показник	Темп зростання показника			
	2007 р./2006 р.	2008 р./2007 р.	2009 р./2008 р.	2010 р./2009 р.
<i>Підприємство 1</i>				
Чистий прибуток	1,21	1,17	-0,68	0,10
Чистий дохід	0,69	0,96	0,48	0,30
Власний капітал	1,25	2,47	0,97	0,82
Оборотні активи	0,98	0,96	1,15	0,67
Активи	1,19	1,66	1,04	0,89
Довгостроковий позиковий капітал	1,80	0,96	0,99	0,93
Позиковий капітал	1,16	1,06	1,17	0,98
<i>Підприємство 2</i>				
Чистий прибуток	2,09	1,14	0,08	-25,67
Чистий дохід	1,23	1,50	0,42	0,79
Власний капітал	1,02	1,00	1,04	0,97
Оборотні активи	0,97	0,95	1,13	0,97
Активи	1,01	0,98	1,08	0,97
Довгостроковий позиковий капітал	—	—	—	—
Позиковий капітал	0,79	0,48	4,00	0,89
<i>Підприємство 3</i>				
Чистий прибуток	2,58	3,05	2,43	0,01
Чистий дохід	0,99	1,39	1,35	0,81
Власний капітал	1,13	1,06	1,20	0,99
Оборотні активи	1,37	1,03	1,22	1,03
Активи	1,19	1,01	1,15	1,02
Довгостроковий позиковий капітал	0	—	—	—
Позиковий капітал	1,58	0,79	0,85	1,27
<i>Підприємство 4</i>				
Чистий прибуток	-0,58	-1,85	-1,36	-0,61
Чистий дохід	1,10	0,39	0,67	0,88
Власний капітал	0,98	0,92	0,92	0,92
Оборотні активи	1,00	0,79	0,90	0,87
Активи	0,98	0,90	0,96	0,95
Довгостроковий позиковий капітал	—	—	—	—
Позиковий капітал	1,01	0,79	1,28	1,11
<i>Підприємство 5</i>				
Чистий прибуток	-0,23	—	—	-1,27
Чистий дохід	2,94	0,73	0,28	0,71
Власний капітал	0,96	0,95	0,62	0,94
Оборотні активи	1,04	1,22	0,76	1,00
Активи	0,96	0,97	0,63	0,96

Продовження таблиці 2.3

Показник	Темп зростання показника			
	2007 р./2006 р.	2008 р./2007 р.	2009 р./2008 р.	2010 р./2009 р.
Довгостроковий позиковий капітал	–	0,80	0,69	0,61
Позиковий капітал	1,01	1,06	0,71	1,08
<i>Підприємство 6</i>				
Чистий прибуток	-1,22	-2,03	-0,75	-0,84
Чистий дохід	0,98	0,60	0,63	1,09
Власний капітал	0,96	0,75	0,75	0,72
Оборотні активи	0,73	1,05	0,60	0,91
Активи	0,99	0,87	0,83	0,88
Довгостроковий позиковий капітал	2,78	0,84	0,80	0,92
Позиковий капітал	1,12	1,31	1,01	1,14
<i>Підприємство 7</i>				
Чистий прибуток	-1,12	-0,90	-0,97	-0,75
Чистий дохід	0,67	0,57	0,47	0,98
Власний капітал	0,81	0,77	0,70	0,68
Оборотні активи	0,90	0,95	0,97	1,01
Активи	0,95	0,96	0,91	0,96
Довгостроковий позиковий капітал	–	–	–	–
Позиковий капітал	1,29	1,26	1,12	1,12

Примітка. “–” – дані неможливо розрахувати.

Результати проведенного аналітичного дослідження відображають “невтішну ситуацію” досить значної невідповідності фактичних співвідношень темпів зростання основних економічних показників досліджуваних промислових підприємств (чистого прибутку, чистого доходу, власного капіталу, оборотних активів, активів, довгострокового позикового капіталу, позикового капіталу) бажаному співвідношенню темпів зростання даних показників (2.2). В ідеалі та наближеному до ідеалу вигляді дотримання нерівності 2.2 можна спостерігати за темпами зростання основних показників підприємства 3 (2008/2007 рр., 2009/2008 рр.) та підприємства 2 (2007/2006 рр.). Допустимий стан фактичних темпів зростання основних економічних показників притаманний для господарської діяльності підприємства 1 (2007/2006 рр.).

Таким чином, як підтверджує практика господарської діяльності досліджуваних промислових підприємств (табл. 2.3) досягнення співвідношення темпів зростання основних економічних показників підприємства (2.2) є нелегким, однак цілком реальним завданням в умовах діяльності прибутково працюючих підприємств, які прагнуть забезпечити стійке підвищення їх прибутковості, фінансової стійкості та довгострокове економічне зростання. Для збиткових промислових суб’єктів господарювання ключовими є першочергові завдання щодо забезпечення мінімізації збитків, підвищення результативності та рентабельності господарського процесу, здійснення прибуткової діяльності, ефективної мобілізації та реалізації економічного потенціалу і резервів підвищення прибутковості підприємства у довгостроковому періоді.

Отже, СУФР як збиткових, так і прибуткових промислових суб’єктів господарювання повинні забезпечити дотримання або максимальне наближення їх до умов збалансованого співвідношення темпів зростання основних економічних показників (2.2) для підвищення прибутковості, фінансової етичності та сталого економічного зростання підприємств.

Зауважимо, що низька результативність або неефективність господарської діяльності промислових підприємств є сигналом для оперативної реалізації їх менеджерами збалансованого комплексу оптимізаційних управлінських заходів, спрямованих на забезпечення: 1) раціональної структури витрат, зниження величини збитків та здійснення прибуткової діяльності (для збиткових підприємств); 2) формування збалансованої структури капіталу підприємства; 3) перманентної мобілізації та ефективної реалізації резервів підвищення прибутковості та забезпечення економічного розвитку підприємства; 4) раціоналізації величини фінансових результатів у розрізі видів діяльності підприємства; 5) стійкого підвищення прибутковості, якості фінансових результатів, платоспроможності та фінансової стійкості суб’єкта господарювання, що сприяє його економічному розвитку.

Показники фінансових результатів у розрізі видів господарської діяльності підприємства мають кожен свій рівень значущості (вагомості) в системі оптимізації величини кінцевого фінансового результату суб’єкта господарювання, що зумовлено важливістю конкретного виду діяльності та його потенційною цінністю для забезпечення стійкого зростання прибутковості та економічного розвитку підприємства.

На нашу думку, встановлення відповідних взаємозв’язків між видами господарської діяльності підприємства, показниками фінансових результатів і темпами їх зростання дає змогу сформувати і обґрунтувати раціональне співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємства, яке є важливим інструментом підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами суб’єкта господарювання. Зазначимо, що у наукових колах проблема формування раціонального співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємства не була розглянута. Тому дослідження у цій ніші заслуговують належної уваги, оскільки вони представляють наукову та практичну цінність для формування ефективного економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, який сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

Залежно від рівня результативності господарського процесу підприємства, показники фінансових результатів у розрізі видів діяльності суб’єкта господарювання можуть набувати однієї з форм їх вираження: прибутку або збитку. Врахування цієї важливої обставини дає змогу реалізувати обґрунтований підхід для адекватного формування структури раціонального співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємства у двох відповідних форматах:

1) для прибуткових підприємств (2.3):

$$TP_{под} > TP_{зд} \geq TP_{зд} > 100\% \quad (2.3)$$

де $TP_{под}$, $TP_{зд}$, $TP_{зд}$ – темпи зростання прибутку від основної, звичайної діяльності до оподаткування, господарської діяльності підприємства у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом;

2) для збиткових підприємств (2.4):

$$TP_{зд} < TP_{зд} < 100\% \quad (2.4)$$

де $TP_{зд}$, $TP_{зд}$ – темпи зростання збитку від основної, господарської діяльності підприємства у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом.

Оцінка співвідношення темпів зростання фінансових результатів (прибутку, збитку) в розрізі видів діяльності підприємства дозволяє визначити раціональність формування та ефективність управління фінансовими результатами, що дає змогу реалізувати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на забезпечення стійкого підвищення ефективності господарської діяльності, рівня якості фінансових результатів, прибутковості підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

Економічний зміст раціонального співвідношення темпів зростання позитивних фінансових результатів за видами діяльності підприємств (2.3) полягає у наступному: 1) найвищі темпи зростання повинні відповідати прибутку від основної діяльності і мають випереджати темпи зростання позитивного фінансового результату господарської діяльності, що дозволяє забезпечити стійке підвищення прибутковості та економічний розвиток підприємства у довгостроковій перспективі; 2) темпи зростання чистого прибутку повинні бути не нижчими від темпів зростання прибутку від звичайної діяльності до оподаткування як важлива умова підвищення прибутковості господарського процесу підприємства; 3) темпи зростання прибутку від звичайної діяльності до оподаткування повинні перевищувати сто відсотків, що свідчить про зростання результативності, прибутковості діяльності суб'єкта господарювання [142, с. 277].

Застосування раціонального співвідношення темпів зростання негативних фінансових результатів за видами діяльності підприємств (2.4) як аналітичного інструменту підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами збиткових суб'єктів господарювання дає змогу забезпечити прийняття адекватних заходів менеджменту щодо мінімізації негативного фінансового результату господарської діяльності, раціоналізації величини витрат, ефективної мобілізації та реалізації резервів прибутковості (зниження збитковості), підвищення результативності господарського процесу для забезпечення прибуткової діяльності підприємства.

Характеристику економічної сутності раціонального співвідношення темпів зростання негативних фінансових результатів у розрізі видів діяльності підприємств (2.4) можна представити наступним чином: 1) темпи зростання негативних фінансових результатів від основної та господарської діяльності підприємства повинні бути нижчими, ніж сто відсотків; 2) домінування темпів зростання (нижчі від ста відсотків) негативного фінансового результату господарської діяльності над темпами зростання збитку від основної діяльності суб'єкта господарювання сприятиме мінімізації величини кінцевого негативного фінансового результату за рахунок підвищення результативності основної діяльності як ключового стабільного джерела формування фінансових результатів господарського процесу підприємства.

Отже, запропоновані формати (2.3, 2.4) раціонального співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємств є важливим інструментом підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання, використання якого СУФР дає змогу реалізувати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на: 1) забезпечення оперативної мобілізації та ефективної реалізації економічного потенціалу і резервів прибутковості підприємства; 2) раціоналізацію величини витрат у розрізі видів діяльності та загального обсягу витрат суб'єкта господарювання; 3) підвищення результативності усіх видів діяльності підприємства; 4) збалансування темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємства, що сприяє оптимізації величини фінансових результатів (зростанню прибутку (зниженню збитку)), підвищенню ділової активності, прибутковості та економічному зростанню підприємства у довгостроковому періоді [142, с. 278].

Розглянемо більш детально особливості практичного застосування форматів раціонального співвідношення темпів зростання фінансових результатів у розрізі видів діяльності досліджуваних прибутково та збитково працюючих промислових підприємств (табл. 2.4).

Результати проведеного аналізу свідчать (табл. 2.4), що досягнути повної або максимально наближеної відповідності між фактичними та раціональним співвідношеннями темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності вдалося незначній кількості досліджуваних промислових підприємств.

Так, серед досліджуваних прибуткових суб'єктів господарювання дотримання раціонального співвідношення темпів зростання позитивних фінансових результатів за видами діяльності спостерігалось на підприємстві 1 (2008/2007 рр.), тоді як на інших суб'єктах господарювання темпи зростання їх фінансових результатів лише наближалися до раціонального співвідношення, зокрема на підприємстві 2 (2007/2006 рр., 2008/2007 рр.) та підприємстві 3 (2009/2008 рр.).

Серед збиткових промислових суб'єктів господарювання (табл. 2.4) повна відповідність раціонального та фактичних співвідношень темпів зростання негативних фінансових результатів за видами діяльності спостерігалась лише на підприємстві 6 (2009/2008 рр., 2010/2009 рр.). Зниження збитків від основної

та господарської діяльності, що не відповідало раціональному співвідношенню темпів зростання даних показників, було характерним для підприємства 5 (2007/2006 рр.). Нестабільність динаміки зниження збитків від основної та господарської діяльності на підприємстві 4 та підприємстві 7 свідчили про низьку ефективність (неефективність) господарського процесу даних суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.4

Співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності промислових підприємств

Показник	Темп зростання показника			
	2007 р./2006 р.	2008 р./2007 р.	2009 р./2008 р.	2010 р./2009 р.
<i>Підприємство 1</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	0,65	1,54	1,29	0,49
Фінансовий результат господарської діяльності	1,21	1,17	-0,68	0,10
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	1,18	1,14	-0,34	0,15
<i>Підприємство 2</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	3,79	1,68	0,24	-3,25
Фінансовий результат господарської діяльності	2,09	1,14	0,08	-24,67
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	2,87	1,35	0,08	-13,28
<i>Підприємство 3</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	0,72	1,60	1,35	0,75
Фінансовий результат господарської діяльності	2,58	3,05	2,43	0,01
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	2,47	2,32	2,38	0,14
<i>Підприємство 4</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	-1,13	-0,89	-0,91	-1,15
Фінансовий результат господарської діяльності	-0,58	-1,85	-1,36	-0,61
<i>Підприємство 5</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	-0,78	-0,70	-1,21	-0,93
Фінансовий результат господарської діяльності	-0,23	-	-	-1,27
<i>Підприємство 6</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	-1,11	-1,39	-0,67	-0,65
Фінансовий результат господарської діяльності	-1,22	-2,03	-0,75	-0,84
<i>Підприємство 7</i>				
Фінансовий результат від основної діяльності	-0,85	-1,02	-1,19	-1,27
Фінансовий результат господарської діяльності	-1,12	-0,90	-0,97	-0,75

Примітка. “-” – дані неможливо розрахувати.

Таким чином, вище розглянуті аналітичні висновки свідчать про низький рівень результативності господарської діяльності та прибутковості досліджуваних промислових підприємств, який сигналізує про нагальну потребу забезпечення підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами даних суб'єктів господарювання шляхом реалізації обґрунтованих комплексних заходів менеджменту, спрямованих на раціоналізацію величини фінансових результатів у розрізі видів діяльності, стійке підвищення рівня ділової активності, якості фінансових результатів, прибутковості промислових підприємств, що сприяє їх економічному розвитку у довгостроковій перспективі.

Важливим етапом комплексної оцінки стану управління фінансовими результатами промислових підприємств є аналітичне дослідження ключових показників рентабельності суб'єктів господарювання (додаток Б), врахування результатів якого дає змогу забезпечити оперативну розробку та реалізацію адекватних заходів менеджменту щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами діяльності суб'єктів господарювання.

Результати оцінки прибутковості промислових підприємств (додаток Б) свідчать, що економічна криза, яка розпочалася у 2008 р., стала основною причиною стрімкого зниження рентабельності (підвищення збитковості) досліджуваних суб'єктів господарювання протягом 2009-2010 рр.

За період 2006-2010 рр. найвищими значеннями ключових показників рентабельності серед досліджуваних підприємств вирізнялося підприємство 3 (додаток Б), що свідчило про ефективну господарську діяльність, прибутковість та економічний розвиток цього суб'єкта господарювання. Дещо нижчий рівень прибутковості був характерним для підприємства 1 та підприємства 2. Так, зниження рівня прибутковості аж до досягнення збиткового значення за деякими з показників фінансових результатів спостерігалось на підприємстві 1 за підсумками 2009 р. та на підприємстві 3 у 2010 р. Однак найбільш критичною виявилася ситуація на підприємстві 2, де переважна більшість показників рентабельності трансформувалися у показники збитковості. Зазначимо, що основною причиною таких негативних змін є низький рівень результативності господарської діяльності, ділової активності, доходності та прибутковості досліджуваних промислових суб'єктів господарювання, що не забезпечив достатньої захищеності підприємств та пом'якшення наслідків впливу економічної кризи на їх господарський процес.

Спільною характеристикою досліджуваних промислових суб'єктів господарювання, а саме – підприємства 4, підприємства 5, підприємства 6 і підприємства 7 протягом 2006-2010 рр., є кризовий стан їх економіки, який був зумовлений низькою ефективністю (неефективністю) господарської діяльності, значним рівнем збитковості продукції, видів діяльності та капіталу даних суб'єктів господарювання (додаток Б). Однак серед досліджуваних збиткових підприємств можна виділити такі, рівень збитковості яких є нижчим, порівняно з іншими суб'єктами господарювання. Саме до таких можна віднести підприємство 4 та підприємство 5, на відміну від підприємства 6 і підприємства 7, неефективність діяльності та рівень збитковості яких

продовжували зростати. Наслідки економічної кризи спричинили досить стрімке підвищення збитковості за переважно більшістю показників підприємства 5 у 2010 р., підприємства 4 і підприємства 6 протягом 2009 р., підприємства 7 у 2009 р. Так, за підсумками 2010 р. незначне зниження рівня збитковості спостерігалось на усіх вище перерахованих суб'єктах господарювання, окрім підприємства 5.

Отже, низька ефективність (неефективність) процесу управління фінансовими результатами на досліджуваних промислових підприємствах є прямим відображенням симбіозу впливу низької результативності господарської діяльності та якості процесу управління фінансовими результатами, недостатності методичного інструментарію для прийняття обґрунтованих комплексних заходів менеджменту, відсутності функціонування дієвих антикризових механізмів забезпечення стійкого економічного зростання суб'єктів господарювання у довгостроковій перспективі. За таких умов менеджери повинні усвідомлювати необхідність оперативної реалізації адекватних заходів щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств шляхом забезпечення: 1) мобілізації та реалізації економічного потенціалу і резервів прибутковості суб'єкта господарювання; 2) підвищення ефективності використання ресурсної бази, раціоналізації величини загальних витрат підприємства; 3) формування збалансованої структури джерел фінансування господарської діяльності підприємства; 4) оптимізації величини фінансових результатів у розрізі усіх видів діяльності суб'єкта господарювання; 5) стійкого підвищення результативності господарського процесу, якості фінансових результатів, прибутковості, платоспроможності підприємства, що сприяє його економічному розвитку у довгостроковому періоді.

Для узагальнення результатів комплексного аналітичного дослідження рентабельності промислових суб'єктів господарювання проведемо рейтингову оцінку досліджуваних підприємств на основі врахування критерію їх рентабельності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5
Рейтингова оцінка промислових підприємств за критерієм їх рентабельності

Підприємство	Загальний ранг підприємства	Місце підприємства у загальному рейтингу
Підприємство 3	12	1
Підприємство 1	17	2
Підприємство 2	21	3
Підприємство 5	28	4
Підприємство 4	33	5
Підприємство 6	38	6
Підприємство 7	47	7

Значимо, що процедура проведення рейтингової оцінки досліджуваних промислових підприємств за критерієм їх рентабельності передбачає послідовне здійснення наступних етапів: 1) обчислення середніх значень

показників рентабельності за період 2006–2010 рр. для кожного досліджуваного підприємства; 2) присвоєння середнім значенням показників рентабельності відповідних рангів (перший ранг – найвищий) у порядку зниження величини даних показників; 3) визначення загальної суми рангів для кожного суб'єкта господарювання; 4) формування рейтингу промислових підприємств за критерієм їх рентабельності (табл. 2.5).

Отже, результати проведених аналітичних досліджень стану управління фінансовими результатами промислових підприємств свідчать про нагальну потребу реалізації адекватних комплексних заходів менеджменту щодо підвищення ефективності даного процесу за наступними основними напрямками: забезпечення зростання результативності господарської діяльності, рівня якості фінансових результатів, прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги, що сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємства.

2.2. Оцінка фінансової результативності за видами капіталу суб'єктів господарювання

Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є важливим та комплексним завданням, успішне вирішення якого передбачає розробку та застосування дієвого інструментарію управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання.

Використання наявних інструментів аналізу фінансових результатів дозволяє досліджувати динаміку і структуру фінансових результатів, рівень рентабельності (збитковості) капіталу та діяльності підприємства як важливих напрямів оцінки ефективності процесу управління фінансовими результатами за критерієм аналізу економічних вигод суб'єкта господарювання.

На наш погляд, для того, щоб забезпечити ефективне управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства, необхідно реалізувати комплексний підхід, який спрямований не лише на зростання прибутковості, а й на підвищення платоспроможності та досягнення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання. Таким чином, процес управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства передбачає здійснення управлінського впливу не лише на економічні вигоди (для забезпечення зростання прибутковості), але й на грошові потоки (для підвищення платоспроможності) як основних умов досягнення фінансової рівноваги та економічного розвитку суб'єкта господарювання. Розробка дієвого інструментарію управління фінансовими результатами є базовою основою стійкого підвищення ефективності даного процесу для забезпечення довгострокового економічного розвитку промислових підприємств.

Вважаємо, що ключовим напрямом удосконалення процедур управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання є оцінка їх

фінансової результативності як важливої комплексної характеристики, яка відображає наявний рівень рентабельності та грошової результативності (віддачі) за видами капіталу та діяльності суб'єкта господарювання, що узагальнено характеризує прибутковість, платоспроможність та можливість економічного розвитку підприємства.

Економічна природа фінансової результативності відображає наявність тісних взаємозв'язків між фінансовими результатами, прибутковістю, платоспроможністю та економічним розвитком суб'єктів господарювання. Фінансова результативність як економічна категорія характеризується наявністю відповідних показників, які комплексно відображають її теоретичну сутність та значимість практичного використання даної категорії для підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Система показників фінансової результативності промислових підприємств включає (рис. 2.2):

1) індикатори фінансової результативності за видами капіталу суб'єкта господарювання:

1.1) показники рентабельності (збитковості) активів, власного та позикового капіталу в розрізі видів діяльності підприємства;

1.2) показники грошової результативності за видами капіталу суб'єкта господарювання;

2) індикатори фінансової результативності за видами діяльності підприємства:

2.1) показники рентабельності (збитковості) в розрізі видів діяльності;

2.2) показники грошової результативності за видами діяльності підприємства.

На нашу думку, необхідність застосування показників грошової результативності, поряд з показниками рентабельності у системі оцінки фінансової результативності за видами капіталу/діяльності підприємств, зумовлена потребою забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових, яке повинне бути спрямоване на підвищення не лише рівня прибутковості (через управління рентабельністю), а й платоспроможності (через управління грошовою результативністю), досягнення фінансової рівноваги суб'єктів господарювання, що сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

Зазначимо, що впровадження показників фінансової результативності у практику менеджменту промислових суб'єктів господарювання дає змогу удосконалити інструментарій та підвищити ефективність процедур управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств. Використання СУФР системи показників фінансової результативності (рис. 2.2) як інструментів підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств забезпечує реалізацію наступних важливих переваг: 1) зростання прозорості, деталізації та розширення інформаційної бази для прийняття СУФР адекватних заходів менеджменту; 2) комплексну оцінку фінансової результативності в розрізі видів капіталу і діяльності підприємства;

3) оперативне виявлення резервів підвищення прибутковості, платоспроможності підприємства; 4) детальну оцінку фінансової результативності видів капіталу (активів, власного та позикового капіталу) в розрізі видів діяльності підприємства; 5) комплексний аналіз прибутковості та грошової результативності за видами діяльності підприємства для оптимізації рівня фінансової результативності суб'єкта господарювання; 6) забезпечення реалізації обґрунтованих управлінських рішень щодо стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його економічному розвитку.

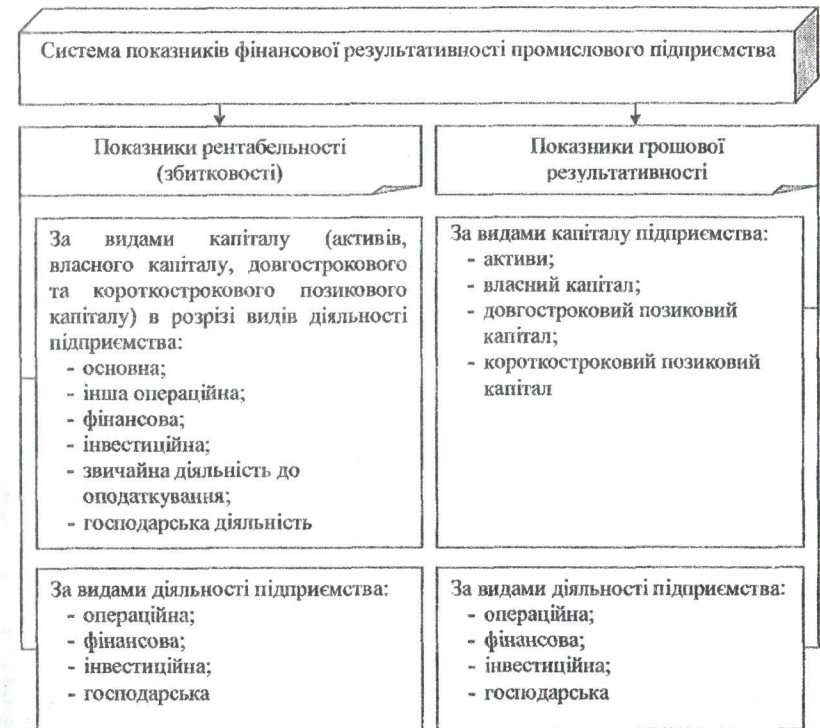

Рис. 2.2. Система показників фінансової результативності промислових підприємств

Показники рентабельності видів капіталу у розрізі видів діяльності підприємства (табл. 2.6) гармонійно доповнюють та удосконалюють набір класичних показників рентабельності [39, с. 25; 61, с. 131-133; 83, с. 284-286; 91, с. 65; 102, с. 540-542; 104, с. 118-120; 107, с. 288-289; 133, с. 89-90; 138, с. 209; 169, с. 373-375], формуючи адекватну управлінським потребам СУФР систему індикаторів комплексної оцінки прибутковості (збитковості) промислових підприємств [141, с. 207; 143, с. 75].

Таблиця 2.6

Показники рентабельності видів капіталу в розрізі діяльності промислових підприємств

Вид діяльності підприємства	Рентабельність активів (PA), %	Рентабельність власного капіталу (РВК), %	Формула розрахунку показника	Рентабельність довгострокового позикового капіталу (РДПК), %	Рентабельність короткострокового позикового капіталу (РКПК), %
Основна діяльність	$PA_{об} = \frac{\Phi P_{об}}{A} \times 100\%$	$РВК_{об} = \frac{\Phi P_{об}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{об} = \frac{\Phi P_{об}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{об} = \frac{\Phi P_{об}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{од} = \frac{Д_{об} - B_{об}}{A} \times 100\%$	$РВК_{од} = \frac{Д_{об} - B_{об}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{од} = \frac{Д_{об} - B_{об}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{од} = \frac{Д_{об} - B_{об}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{іод} = \frac{\Phi P_{іод}}{A} \times 100\%$	$РВК_{іод} = \frac{\Phi P_{іод}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{іод} = \frac{\Phi P_{іод}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{іод} = \frac{\Phi P_{іод}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{іод} = \frac{Д_{іод} - B_{іод}}{A} \times 100\%$	$РВК_{іод} = \frac{Д_{іод} - B_{іод}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{іод} = \frac{Д_{іод} - B_{іод}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{іод} = \frac{Д_{іод} - B_{іод}}{КПК} \times 100\%$
Фінансова діяльність	$PA_{ф\phi} = \frac{\Phi P_{ф\phi}}{A} \times 100\%$	$РВК_{ф\phi} = \frac{\Phi P_{ф\phi}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{ф\phi} = \frac{\Phi P_{ф\phi}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{ф\phi} = \frac{\Phi P_{ф\phi}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{ф\phi} = \frac{Д_{ф\phi} - B_{ф\phi}}{A} \times 100\%$	$РВК_{ф\phi} = \frac{Д_{ф\phi} - B_{ф\phi}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{ф\phi} = \frac{Д_{ф\phi} - B_{ф\phi}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{ф\phi} = \frac{Д_{ф\phi} - B_{ф\phi}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{іф} = \frac{\Phi P_{іф}}{A} \times 100\%$	$РВК_{іф} = \frac{\Phi P_{іф}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{іф} = \frac{\Phi P_{іф}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{іф} = \frac{\Phi P_{іф}}{КПК} \times 100\%$
Інвестиційна діяльність	$PA_{іф} = \frac{Д_{іф} - B_{іф}}{A} \times 100\%$	$РВК_{іф} = \frac{Д_{іф} - B_{іф}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{іф} = \frac{Д_{іф} - B_{іф}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{іф} = \frac{Д_{іф} - B_{іф}}{КПК} \times 100\%$
Звичайна діяльність до оподаткування	$PA_{зн} = \frac{\Phi P_{зн}}{A} \times 100\%$	$РВК_{зн} = \frac{\Phi P_{зн}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{зн} = \frac{\Phi P_{зн}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{зн} = \frac{\Phi P_{зн}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{зн} = \frac{Д_{зн} - B_{зн}}{A} \times 100\%$	$РВК_{зн} = \frac{Д_{зн} - B_{зн}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{зн} = \frac{Д_{зн} - B_{зн}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{зн} = \frac{Д_{зн} - B_{зн}}{КПК} \times 100\%$
	$PA_{ф\phi} + PA_{іод} + PA_{ф\phi} + PA_{іф}$	$РВК_{ф\phi} + РВК_{іод} + РВК_{ф\phi} + РВК_{іф}$		$РДПК_{ф\phi} + РДПК_{іод} + РДПК_{ф\phi} + РДПК_{іф}$	$РКПК_{ф\phi} + РКПК_{іод} + РКПК_{ф\phi} + РКПК_{іф}$
Надзвичайна діяльність	$PA_{ад} = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{A} \times 100\%$	$РВК_{ад} = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК_{ад} = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК_{ад} = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{КПК} \times 100\%$
Господарська діяльність	$PA = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{A} \times 100\%$	$РВК = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{ВК} \times 100\%$		$РДПК = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{ДПК} \times 100\%$	$РКПК = \frac{Д_{ад} - B_{ад}}{КПК} \times 100\%$

Примітка. $\Phi P_{об}$, $\Phi P_{ф\phi}$, $\Phi P_{зн}$, $\Phi P_{іф}$ - фінансові результати від основної, іншої операційної, фінансової, інвестиційної, звичайної до оподаткування, господарської діяльності підприємства відповідно; $Д$, B - доходи та витрати відповідного виду діяльності підприємства; A , $ВК$, $ДПК$, $КПК$ - середні величини активів, власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу підприємства відповідно.

Наукова та практична значимість оцінки рентабельності (збитковості) активів, власного і позикового капіталу в розрізі видів діяльності підприємства (табл. 2.6) полягає в: 1) оперативному визначенні "проблемних місць" та резервів підвищення дієвості використання видів капіталу підприємства; 2) можливості достовірної оцінки наявного рівня ефективності використання активів, власного та позикового капіталу в розрізі будь-якого виду діяльності суб'єкта господарювання; 3) підвищенні ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства; 4) формуванні значно детальнішого масиву інформації для прийняття об'єктивних управлінських заходів щодо оптимізації дієвості використання кожного із видів капіталу суб'єкта господарювання, що сприяє підвищенню прибутковості (зменшенню збитковості), фінансової стійкості та економічному розвитку промислових підприємств.

Показники рентабельності капіталу у розрізі видів діяльності підприємства (табл. 2.6) можуть набувати як додатного (прибутковості), так і від'ємного значень (збитковості), що об'єктивно відображає реальний рівень ефективності використання активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів у процесі конкретного виду діяльності підприємства.

В даному контексті необхідно зауважити, що при оцінці рентабельності довгострокового позикового капіталу слід обов'язково враховувати особливості характеру використання довгострокових позикових коштів на підприємстві, оскільки на початкових етапах їх використання показники рентабельності можуть набувати навіть від'ємних значень, так як віддачу (окупність) від використання таких коштів можна спостерігати лише з певним часовим лагом. Тому для забезпечення достовірної оцінки ефективності використання довгострокових позикових коштів підприємства необхідно реалізувати комплексний підхід, який передбачає врахування величини, строків кредитування, характеру використання та періоду окупності довгострокового позикового капіталу тощо.

На нашу думку, в основі підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств має бути забезпечення зростання фінансової результативності шляхом підвищення рентабельності (надходження економічних вигод) та грошової віддачі (притоку грошових коштів) за видами капіталу і діяльності суб'єктів господарювання.

Тому для здійснення ефективного управління фінансовими результатами промислових підприємств основні акценти повинні бути зосереджені на стійкому підвищенні не лише рівня прибутковості, а й платоспроможності як ключових умов зростання якості фінансових результатів, досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяють його економічному розвитку в довгостроковій перспективі.

Економічна сутність використання показників грошової результативності за видами капіталу підприємства (активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів) полягає в оцінці реального рівня грошової

результативності (віддачі) використання цих видів капіталу у процесі господарської діяльності для забезпечення обґрунтування адекватних управлінських рішень щодо оптимізації ефективності використання даних видів капіталу, підвищення рівня платоспроможності та фінансової стійкості промислових суб'єктів господарювання.

Застосування СУФР показників грошової результативності разом з відповідними показниками рентабельності у системі оцінки фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств (рис. 2.3) забезпечує низку важливих переваг:

Рис. 2.3. Показники фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств

1) формування інструментів для підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання;

2) наявність повної та детальної інформаційної бази для прийняття СУФР обґрунтованих комплексних заходів щодо забезпечення ефективного управління фінансовими результатами підприємства;

3) дозволяє оперативно виявити наявні резерви та підвищити ефективність використання майна, власного та позикового капіталу підприємства;

4) дає змогу приймати ефективні управлінські рішення, спрямовані на підвищення результативності господарської діяльності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства [157, с. 21].

Порядок розрахунку показників грошової результативності за видами капіталу промислових підприємств передбачає обчислення відповідних відношень, в чисельнику яких величина чистого руху коштів за звітний період за даними форми № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, а в знаменнику – відповідний показник середньорічної вартості активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів, який необхідно попередньо розрахувати на підставі даних форми № 1 “Баланс” (2.5):

$$GRA = \frac{ЧРК}{A}, \quad ГРВК = \frac{ЧРК}{ВК}, \quad ГРДПК = \frac{ЧРК}{ДПК}, \quad ГРКПК = \frac{ЧРК}{КПК} \quad (2.5)$$

де GRA , $ГРВК$, $ГРДПК$, $ГРКПК$ – грошова результативність активів, власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу відповідно; $ЧРК$ – чистий рух коштів за звітний період; A , $ВК$, $ДПК$, $КПК$ – середньорічна вартість активів, власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу відповідно.

Залежно від фактичного рівня ефективності використання активів, власного та позикового капіталу, показники грошової результативності за видами капіталу промислового підприємства можуть набувати як позитивного (додатного), так і негативного (від'ємного) значення. Оптимальним варіантом для підприємства є стійке підвищення додатних значень показників грошової результативності за видами капіталу, що свідчить про зростання рівня грошової віддачі майна, власних та позикових коштів суб'єкта господарювання. Від'ємні значення показників грошової результативності за видами капіталу відображають відтік грошових коштів як наслідок неефективного використання активів, власного та позикового капіталу в господарській діяльності промислових підприємств.

З урахуванням вище наведених умов та характеристик проведемо аналітичне дослідження грошової результативності за видами капіталу промислових підприємств (додаток В) для оцінки рівня ефективності використання та грошової віддачі активів, власного капіталу, довгострокових і короткострокових позикових коштів на досліджуваних суб'єктах господарювання.

На підставі результатів оцінки грошової результативності за видами капіталу досліджуваних підприємств (додаток В) можна зробити важливий висновок, що прибуткове використання активів, власного та позикового капіталу є недостатнім критерієм для підтвердження ефективності їх використання, оскільки про наявність останньої можна стверджувати виключно за умови одночасної наявності позитивних значень рентабельності та грошової результативності використання видів капіталу промислових суб'єктів господарювання. Дану тезу цілком підтверджує ситуація, що склалася у

2010 р. серед досліджуваних підприємств, коли всі прибуткові суб'єкти господарювання (підприємство 3, підприємство 1, підприємство 2) характеризувалися від'ємним потоком грошових коштів за підсумками господарської діяльності, на відміну від двох збитково працюючих промислових підприємств (підприємство 5, підприємство 7), які змогли забезпечити притік грошових коштів протягом 2010 р.

Серед прибуткових досліджуваних підприємств (додаток В) порівняно найкращий рівень грошової результативності видів капіталу протягом 2006-2010 рр. був характерним для підприємства 1 (2006-2007 рр., 2009 р.) та підприємства 2 (2008-2009 рр.). Значно нижчою була грошова віддача видів капіталу на підприємстві 2, оскільки за період 2006-2010 рр. притік грошових коштів на підприємство спостерігався лише за підсумками 2006 р.

Протягом 2006-2010 рр. рівень грошової результативності за видами досліджуваних збиткових промислових підприємств був нижчим, порівняно з прибутковими суб'єктами господарювання, однак притік грошових коштів (хоч і в незначній величині) спостерігався частіше на збитково працюючих підприємствах (додаток В). Так, грошова віддача у розрізі видів капіталу спостерігалася за результатами діяльності підприємства 4 (2006-2007 рр.), підприємства 5 (2010 р.), підприємства 6 (2006 р., 2009 р.), підприємства 7 (2006 р., 2009-2010 рр.).

Зауважимо, що проведення комплексного порівняльного аналізу результатів оцінки рентабельності (додаток Б) та грошової результативності (додаток В) за видами капіталу промислових підприємств свідчить про наявність значного рівня незбалансованості динаміки прибутковості та притоку грошових коштів на досліджуваних суб'єктах господарювання, що є прямим наслідком низької фінансової результативності використання активів, власного капіталу та позикових коштів у процесі господарської діяльності даних підприємств. Тому для стійкого підвищення рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств необхідно забезпечити успішне виконання наступних умов: 1) здійснювати ефективне управління динамікою надходження (вибуття) економічних вигод та притоку (відтоку) грошових коштів, результативною господарської діяльності підприємства; 2) забезпечити зростання рентабельності та грошової результативності (віддачі) за видами капіталу для підвищення рівня фінансової результативності, стійкості, що сприяє економічному розвитку суб'єктів господарювання. Комплексна реалізація СУФР вище зазначених умов дає змогу підвищити ефективність управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Фінансова результативність за видами капіталу підприємства є комплексною характеристикою, що відображає наявний рівень ефективності використання активів, власних та позикових коштів, який впливає на прибутковість, платоспроможність, фінансову стійкість та економічний розвиток суб'єкта господарювання. У формалізованій інтерпретації фінансова результативність видів капіталу підприємства визначається величиною показників: 1) рентабельності видів капіталу; 2) грошової результативності

видів капіталу. Таким чином, вважаємо, що порівняльний аналіз цих показників дає змогу достовірно визначити наявний рівень фінансової результативності активів, власного та позикового капіталу промислових підприємств [160, с. 228-230]. Врахування даного положення дозволяє обґрунтувати адекватний підхід до оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств, який передбачає використання відповідної матриці (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Матриця оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств

Показник рентабельності за видами капіталу підприємства	Показник грошової результативності за видами капіталу підприємства								
	ГРА		ГРВК		ГРДПК		ГРКПК		
	+	-	+	-	+	-	+	-	
Рентабельність (збитковість) активів	+	Достатній рівень ФРА	Допустимий рівень ФРА	×	×	×	×	×	×
	-	Низький рівень ФРА	Критичний рівень ФРА	×	×	×	×	×	×
Рентабельність (збитковість) власного капіталу	+	×	×	Достатній рівень ФРА	Допустимий рівень ФРА	×	×	×	×
	-	×	×	Низький рівень ФРА	Критичний рівень ФРА	×	×	×	×
Рентабельність (збитковість) довгострокового позикового капіталу	+	×	×	×	×	Достатній рівень ФРА	Допустимий рівень ФРА	×	×
	-	×	×	×	×	Низький рівень ФРА	Критичний рівень ФРА	×	×
Рентабельність (збитковість) короткострокового позикового капіталу	+	×	×	×	×	×	×	Достатній рівень ФРА	Допустимий рівень ФРА
	-	×	×	×	×	×	×	Низький рівень ФРА	Критичний рівень ФРА

Примітка. ГРА, ГРВК, ГРДПК, ГРКПК – грошова результативність активів, власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу відповідно; ФРА, ФРВК, ФРДПК, ФРКПК – фінансова результативність активів, власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу відповідно; “+”, “-” – додатне, від'ємне значення показника; “×” – відсутня відповідна комбінація показників.

Основними структурними елементами матриці оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств є показники рентабельності та грошової результативності активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів суб'єктів господарювання (табл. 2.7), адже порівняльний аналіз величини саме цих показників дає змогу комплексно оцінити наявний рівень фінансової результативності використання видів капіталу, який є важливим фактором підвищення прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги підприємств, що сприяє їх економічному розвитку. Виходячи із вище зазначеного, цілком обґрунтованим є підхід, який полягає у тому, що вид показників (додатні, від'ємні) рентабельності та грошової результативності свідчить про наявний рівень фінансової результативності використання певного виду капіталу у процесі господарської діяльності підприємства (табл. 2.7).

Процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу суб'єктів господарювання (табл. 2.7, 2.8) є важливим інструментом підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, застосування якого СУФР забезпечує: 1) формування важливих передумов для ефективного мобілізації та реалізації економічного потенціалу, резервів підвищення прибутковості і платоспроможності суб'єкта господарювання; 2) наявність достовірного інформаційного забезпечення про реальний рівень фінансової результативності за видами капіталу підприємства; 3) швидке виявлення "проблемних місць" та резервів використання активів, власного та позикового капіталу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання видів капіталу і результативності господарської діяльності підприємства; 4) формування на підставі результатів оцінки та реалізацію адекватних заходів менеджменту, спрямованих на підвищення прибутковості, платоспроможності та досягнення фінансової рівноваги промислових підприємств.

Також досить важливою перевагою застосування вище розглянутої процедури оцінки для СУФР є можливість проведення оперативного аналізу та перманентного моніторингу рівня фінансової результативності використання активів, власного та позикового капіталу для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Проведемо апробацію обґрунтованої нами процедури оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств як важливого інструменту управління фінансовими результатами господарської діяльності досліджуваних промислових суб'єктів господарювання. Аналітичне дослідження фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств проведемо на підставі використання середніх значень показників рентабельності (додаток Б) та грошової результативності (додаток В) протягом 2006–2010 рр. для забезпечення достовірної оцінки рівня фінансової результативності використання активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів досліджуваних підприємств (табл. 2.9).

Таблиця 2.8
Процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств

Вид капіталу підприємства	Вид показника (додатний +, від'ємний -)		Рівень фінансової результативності і виду капіталу підприємства	Характеристика рівня фінансової результативності виду капіталу підприємства
	рентабельності (збитковості)	грошової результативності		
Активи Власний капітал Довгостроковий позиковий капітал Короткостроковий позиковий капітал	+	+	Достатній	Ефективне використання активів, власного та позикового капіталу, що забезпечує прибутковий господарський процес та притік грошових коштів на підприємство
Активи Власний капітал Довгостроковий позиковий капітал Короткостроковий позиковий капітал	+	-	Допустимий	Помірно ефективне використання видів капіталу підприємства, яке не забезпечує отримання позитивного фінансового результату, але є недостатнім для притоку грошових коштів, оскільки відбувається їх відтік. Потребує реалізації адекватних заходів щодо управління дебіторською заборгованістю, оптимізації структури джерел фінансування для забезпечення притоку грошових коштів і збереження платоспроможності підприємства
Активи Власний капітал Довгостроковий позиковий капітал Короткостроковий позиковий капітал	-	+	Низький	Низька ефективність використання активів, власного та позикового капіталу що забезпечує незначний притік грошових коштів, але уже призводить до негативного фінансового результату господарської діяльності підприємства. Необхідне прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності господарської діяльності, ефективності використання видів капіталу, рівня ділової активності та прибутковості підприємства
Активи Власний капітал Довгостроковий позиковий капітал Короткостроковий позиковий капітал	-	-	Критичний	Неефективне використання видів капіталу є причиною негативного фінансового результату та відтоку грошових коштів, зниження платоспроможності, фінансової стійкості підприємства. Вимагає прийняття оперативних дієвих управлінських заходів щодо мобілізації та реалізації резервів економічного потенціалу і підвищення ефективності використання видів капіталу, зниження збитковості, забезпечення рентабельної діяльності, притоку грошових коштів для відновлення прибутковості, зміцнення платоспроможності, фінансової стійкості і безпеки підприємства

На підставі результатів проведеного аналітичного дослідження (табл. 2.9) можна зробити висновок, що достатнього рівня фінансової результативності за видами капіталу вдалося досягти лише підприємству 1 завдяки наявності рентабельної господарської діяльності та притоку грошових коштів, що свідчить про ефективне використання видів капіталу, прибутковість, платоспроможність суб'єкта господарювання, які сприяють його економічному розвитку. Допустимий рівень фінансової результативності за усіма видами капіталу, що характерний для господарського процесу підприємства 3 та підприємства 2, вказує на необхідність прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення підвищення грошової віддачі за видами капіталу, рівня платоспроможності та фінансової стійкості даних суб'єктів господарювання.

Оцінка фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств протягом 2006-2010 рр.

Таблиця 2.9

Підприємство	Показник	Вид показника (додатний +, від'ємний -)		Рівень фінансової результативності виду капіталу
		рентабельності (збитковості)	грошової результативності	
Підприємство 1	Фінансова результативність активів	+	+	Достатній
	Фінансова результативність власного капіталу	+	+	Достатній
	Фінансова результативність довгострокового позикового капіталу	+	+	Достатній
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	+	+	Достатній
Підприємство 2	Фінансова результативність активів	+	-	Допустимий
	Фінансова результативність власного капіталу	+	-	Допустимий
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	+	-	Допустимий
Підприємство 3	Фінансова результативність активів	+	-	Допустимий
	Фінансова результативність власного капіталу	+	-	Допустимий
	Фінансова результативність довгострокового позикового капіталу	+	-	Допустимий
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	+	-	Допустимий
Підприємство 4	Фінансова результативність активів	-	-	Критичний
	Фінансова результативність власного капіталу	-	-	Критичний
	Фінансова результативність довгострокового позикового капіталу	-	-	Критичний
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	-	-	Критичний

Продовження таблиці 2.9

Підприємство	Показник	Вид показника (додатний +, від'ємний -)		Рівень фінансової результативності виду капіталу
		рентабельності (збитковості)	грошової результативності	
Підприємство 5	Фінансова результативність активів	-	-	Критичний
	Фінансова результативність власного капіталу	-	-	Критичний
	Фінансова результативність довгострокового позикового капіталу	-	-	Критичний
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	-	-	Критичний
Підприємство 6	Фінансова результативність активів	-	-	Критичний
	Фінансова результативність власного капіталу	-	-	Критичний
	Фінансова результативність довгострокового позикового капіталу	-	+	Низький
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	-	-	Критичний
Підприємство 7	Фінансова результативність активів	-	+	Низький
	Фінансова результативність власного капіталу	-	+	Низький
	Фінансова результативність короткострокового позикового капіталу	-	+	Низький

Серед досліджуваних збиткових суб'єктів господарювання порівняно найвищого рівня (низький рівень) фінансової результативності використання активів, власного та позикового капіталу змогло досягти лише підприємство 7, переважно за рахунок незначного притоку грошових коштів на фоні збиткової господарської діяльності. У даній ситуації необхідно забезпечити оперативне прийняття дієвих управлінських заходів щодо раціоналізації величини витрат, підвищення результативності господарської діяльності для подолання збитковості, відновлення прибутковості та поживлення економічного зростання підприємства.

Неефективне використання капіталу у процесі господарської діяльності підприємства 4, підприємства 5 і підприємства 6 призвело до критичного рівня фінансової результативності за видами капіталу цих суб'єктів господарювання, що свідчить про нагальну необхідність оперативної реалізації їх менеджерами обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення мобілізації та реалізації економічного потенціалу, резервів зростання прибутковості (зниження збитковості) і платоспроможності, ефективного використання активів, власного та позикового капіталу, подолання збитковості, досягнення прибуткової діяльності, перманентного підвищення рівня фінансової результативності, стійкості та безпеки суб'єктів господарювання.

Отже, застосування СУФР, обґрунтованих у цьому підрозділі, показників оцінки фінансової результативності, матриці та процедури оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу промислових підприємств дає змогу удосконалити інструментарій менеджменту та підвищити ефективність процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

2.3. Оцінка фінансової результативності діяльності та фінансової рівноваги промислових підприємств

Процес управління фінансовими результатами є ключовою складовою системи менеджменту промислових підприємств, від ефективності якого залежить характер динаміки низки важливих економічних індикаторів діяльності та розвитку суб'єктів господарювання. Однак уся складність ситуації полягає у тому, що на переважній більшості промислових підприємств реальний механізм управління фінансовими результатами, який відповідає положенням сучасної концепції загальнокорпоративного менеджменту, або функціонує неефективно, або відсутній взагалі.

Зазначимо, що ключову роль процесу управління фінансовими результатами для забезпечення стійкого підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості, досягнення фінансової стійкості та економічного розвитку підприємств у довгостроковій перспективі важко переоцінити. Проте, як підтверджує практика господарювання промислових підприємств, усвідомлення менеджерами цієї аксіоми ще не гарантує здійснення ними ефективного процесу управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання, основними причинами чого є недостатність наявних методичних підходів, інструментів менеджменту, що не дає змоги приймати обґрунтовані комплексні рішення щодо забезпечення успішного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Одним із найбільш раціональних шляхів вирішення цієї складної та водночас важливої проблеми є підвищення ефективності процедур управління фінансовими результатами, які реалізуються у процесі функціонування цілісно-комплексної системи під назвою "механізм управління фінансовими результатами (МУФР) господарської діяльності промислових підприємств". На наш погляд, важливим напрямом підвищення ефективності процедур управління фінансовими результатами є застосування в якості інструменту менеджменту системи показників фінансової результативності, що дає змогу здійснювати комплексний управлінський вплив, спрямований на підвищення прибутковості (через показники рентабельності) та платоспроможності (через показники грошової результативності) для досягнення фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку промислових підприємств.

Економічна сутність фінансової результативності за видами діяльності підприємства полягає у тому, що це є комплексна характеристика рентабельності та грошової результативності (віддачі) видів діяльності суб'єкта

господарювання. Використання СУФР інформації про фінансову результативність у розрізі видів діяльності промислового підприємства дає змогу приймати комплексні управлінські рішення, спрямовані на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, що сприяє його економічному розвитку в довгостроковому періоді. Формалізована інтерпретація фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств передбачає врахування значень відповідних показників рентабельності та грошової результативності, що дозволяє здійснити комплексну оцінку фінансової результативності для підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 2.4).

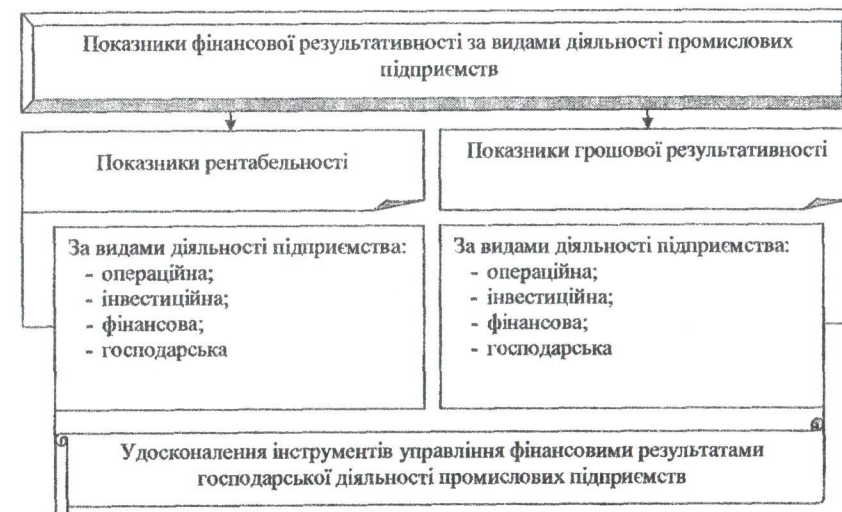

Рис. 2.4. Показники фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств

Використання показників рентабельності за видами діяльності є важливим інструментом оцінки динаміки (надходження (вибуття)) економічних вигод на підприємстві, оперативного виявлення резервів підвищення результативності та прибутковості видів діяльності і господарського процесу в цілому. Однак застосування лише даних показників рентабельності недостатньо для підвищення ефективності процедур управління фінансовими результатами, оскільки, їх використання дає змогу оцінити лише прибутковість (збитковість) підприємства без урахування рівня грошової результативності за видами діяльності суб'єкта господарювання, що впливає на платоспроможність, фінансову рівновагу, стійкість промислового підприємства. Тому ми переконані, що удосконалення існуючих інструментів менеджменту шляхом долучення до показників рентабельності діяльності індикаторів грошової результативності за видами діяльності суб'єкта господарювання (рис. 2.4)

дозволяє забезпечити формування комплексного інформаційного забезпечення про результативність видів діяльності підприємства для підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Використання СУФР показників грошової результативності у розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання дає змогу здійснити достовірну оцінку наявного рівня грошової віддачі кожного виду діяльності підприємства, який можна порівняти зі ступенем рентабельності (збитковості) аналогічних видів діяльності для діагностики загального рівня фінансової результативності господарського процесу та окремих його складових. Показники грошової результативності за видами діяльності суб'єкта господарювання дозволяють визначити наявний рівень ефективності використання грошових коштів у розрізі видів діяльності підприємства (операційною, інвестиційною, фінансовою, господарською), що є важливою інформаційною основою для прийняття і реалізації обґрунтованих управлінських заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки промислових підприємств.

Інформаційною базою для розрахунку показників грошової результативності за видами діяльності суб'єктів господарювання є дані їх фінансової звітності, зокрема форми № 3 "Звіт про рух грошових коштів". Порядок обчислення показників грошової результативності за видами діяльності підприємств передбачає розрахунок відношення, чисельником якого є величина чистого руху коштів від конкретного виду діяльності, а знаменником – величина потоку видатків грошових коштів аналогічного виду діяльності суб'єкта господарювання (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Порядок розрахунку показників грошової результативності за видами діяльності промислових підприємств

Вид діяльності підприємства	Показник грошової результативності виду діяльності підприємства
Операційна (од)	$ГР_{од} = \frac{ЧРК_{од}}{ВГК_{од}}$
Інвестиційна (ід)	$ГР_{ід} = \frac{ЧРК_{ід}}{ВГК_{ід}}$
Фінансова (фд)	$ГР_{фд} = \frac{ЧРК_{фд}}{ВГК_{фд}}$
Господарська (зд)	$ГР_{зд} = \frac{ЧРК}{ВГК_{зд}}$

Примітка. $ГР_i$, $ЧРК_i$, $ВГК_i$ – грошова результативність, чистий рух коштів, видаток грошових коштів відповідного виду діяльності підприємства; $ЧРК$ – чистий рух коштів за звітний період.

Показники грошової результативності за видами діяльності підприємств можуть набувати як позитивного (додатного), так і негативного (від'ємного) значення, що відображає наявний рівень ефективності використання грошових коштів у процесі відповідного виду діяльності промислових суб'єктів господарювання. Оптимальним варіантом для підприємств є наявність

позитивного значення чистого руху коштів (притік) за підсумками операційної та господарської діяльності, що свідчить про ефективне використання грошових коштів і утримання (підвищення) рівня платоспроможності суб'єктів господарювання.

Зуважимо, що серед вітчизняних вчених-економістів [71; 72, с. 97; 74, с. 157; 75, с. 53; 188, с. 97-98] спостерігається відсутність узгодженого підходу до визначення бажаних тенденцій динаміки показників чистого руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Одні вчені вважають [71; 72, с. 97], що найбільш бажаною є ситуація наявності від'ємного значення чистого руху коштів за підсумками фінансової та інвестиційної діяльності на фоні притоку коштів від господарської діяльності підприємства, що свідчить про достатній рівень надходження грошових коштів від операційної діяльності для фінансування розширеного відтворення, здійснення інвестиційної діяльності та погашення залучених підприємством кредитів.

Водночас, інші економісти [74, с. 157; 75, с. 53] акцентують увагу на необхідності додатних значень показників чистого руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності шляхом активізації реалізаційних процесів у інвестиційній діяльності, використання для фінансування господарського процесу підприємства не лише власних грошових коштів від операційної діяльності, але й залучених коштів, які надходять в результаті отримання позик у процесі фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

На наш погляд, для раціонального визначення значень показників чистого руху коштів від фінансової та інвестиційної діяльності підприємства необхідно обов'язково враховувати попередні значення даних показників і величину чистого руху коштів за звітний період. Тому ми поділяємо думку вченого О. Кононенка [71], що найбільш прийнятною для підприємства є ситуація, яка передбачає наявність позитивних значень чистого руху коштів від операційної та господарської діяльності на фоні показників чистих грошових потоків від інвестиційної діяльності (від'ємний) і фінансової діяльності (від'ємний (додатний)), що сприятиме підвищенню платоспроможності, фінансової стійкості та економічному зростанню промислових суб'єктів господарювання.

На підставі врахування вище розглянутих особливостей процедури оцінки грошової результативності проведемо аналітичне дослідження грошової результативності за видами діяльності промислових суб'єктів господарювання (додаток Г). За результатами аналізу (додаток Г) можна обґрунтувати наступні висновки. Серед досліджуваних прибуткових суб'єктів господарювання спостерігалися досить різноманітні тенденції динаміки показників грошової результативності за видами їх діяльності. Так, найвищий рівень грошової результативності операційної діяльності був характерний для підприємства 1. Дещо менше значення цього показника спостерігалось на підприємстві 2, тоді як грошова віддача операційної діяльності підприємства 3 була значно нижчою.

Зазначимо, що відсутність стабільної тенденції динаміки показників грошової результативності господарської діяльності призвело до низького рівня грошової віддачі даного виду діяльності серед досліджуваних прибутково

працюючих суб'єктів господарювання. Зокрема, порівняно найвища грошова результативність господарської діяльності спостерігалася на підприємстві 2 у 2006 р., після чого відбулося різке зниження цього показника до від'ємних його значень протягом 2007-2010 рр. Грошову результативність господарської діяльності змогли забезпечити підприємство 3 у 2008-2009 рр. та підприємство 1 протягом 2006-2007 рр., 2009 р.

За підсумками 2010 р. серед збитково працюючих досліджуваних суб'єктів господарювання найвищий рівень грошової результативності за видами діяльності спостерігався на підприємстві 5 як об'єктивний наслідок підвищення ефективності використання грошових коштів, що вплинуло на формування позитивної величини чистого руху коштів від операційної, господарської діяльності та зростання рівня платоспроможності підприємства на фоні затяжної неефективності управління його грошовими коштами протягом 2006-2009 рр.

Протягом 2006-2010 рр. у групі збиткових промислових суб'єктів господарювання грошова результативність господарської діяльності спостерігалася на підприємстві 7 (2006 р., 2009-2010 рр.) та підприємстві 4 (2006-2007 рр.), на відміну від від'ємних значень аналогічних показників грошової результативності, що свідчили про неефективне використання коштів у процесі господарської діяльності і зниження платоспроможності підприємства 6 (2007-2008 рр., 2010 р.), підприємства 5 (2006-2009 рр.).

За період 2006-2010 рр. з усіх досліджуваних промислових суб'єктів господарювання (додаток Г) найвища грошова результативність за видами діяльності спостерігалася на прибутково працюючих підприємстві 2 та підприємстві 1.

Отже, досить низька ефективність використання грошових коштів (чи взагалі її відсутність) за видами діяльності досліджуваних промислових підприємств спонукає менеджерів даних суб'єктів господарювання, а особливо тих, які працюють збитково, до оперативної розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень, що повинні бути спрямовані на: 1) оптимізацію структури капіталу та джерел фінансування господарської діяльності підприємства; 2) раціоналізацію величини загальних витрат, дебіторської та кредиторської заборгованості; 3) підвищення ефективності використання коштів у розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання; 4) збалансування динаміки надходження та видатків грошових коштів у процесі господарської діяльності підприємства; 5) забезпечення стійкого підвищення рівня платоспроможності, фінансової стійкості, безпеки та досягнення економічного зростання промислових підприємств у довгостроковій перспективі.

Фінансова результативність за видами діяльності підприємства комплексно відображає наявний ступінь прибутковості та ефективність використання грошових коштів (грошову результативність) у процесі відповідного виду діяльності суб'єкта господарювання. Тому для достовірної оцінки рівня фінансової результативності у розрізі видів діяльності промислових підприємств необхідно обов'язково враховувати значення

показників (додатні, від'ємні) рентабельності та грошової результативності конкретного виду діяльності суб'єкта господарювання, оскільки, залежно від значень цих показників, здійснюється відповідна диференціація рівнів фінансової результативності за видами діяльності промислових суб'єктів господарювання (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств

Вид діяльності підприємства	Вид показника (додатний +, від'ємний -)		Рівень фінансової результативності підприємства	Характеристика рівня фінансової результативності виду діяльності підприємства
	рентабельності (збитковості)	грошової результативності		
Операційна	+	+	Достатній	Прибуткова діяльність супроводжується ефективним використанням грошових коштів, що сприяє підвищенню рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості та економічному зростанню суб'єкта господарювання. Управлінські рішення повинні бути спрямовані на підвищення (підтримання) даного рівня фінансової результативності діяльності для забезпечення досягнення фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку підприємства
Господарська	+	+		
Операційна	+	-	Допустимий	Зниження грошової результативності аж до від'ємних значень відбувається на фоні рентабельної діяльності внаслідок неефективного використання грошових коштів, що супроводжується їх відтоком та зниженням рівня платоспроможності підприємства. Необхідна реалізація обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію структури джерел фінансування та величини дебіторської заборгованості, забезпечення ефективного використання грошових коштів, підвищення рівня платоспроможності, фінансової стійкості суб'єкта господарювання
Господарська	+	-		

Продовження таблиці 2.11

Вид діяльності підприємства	Вид показника (додатний +, від'ємний -)		Рівень фінансової результативності виду діяльності підприємства	Характеристика рівня фінансової результативності виду діяльності підприємства
	рентабельності (збитковості)	грошової результативності		
Операційна	--	+	Низький	Ефективність використання коштів є незначною, однак спостерігається притік грошових коштів, який супроводжується вибуттям економічних вигод з підприємства внаслідок його збиткової діяльності. Потребує оперативної розробки та реалізації дієвих управлінських рішень щодо забезпечення ефективної реалізації резервів зростання рентабельності, раціоналізації величини витрат, зниження збитковості, підвищення рівня ділової активності, прибутковості діяльності та фінансової стійкості підприємства
Господарська	--	+		
Операційна	--	--	Критичний	Збиткова діяльність та нераціональне використання грошових коштів суб'єкта господарювання призводить до фінансово неефективної діяльності, стрімкого підвищення збитковості, зниження платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки підприємства. Вимагає оперативної реалізації ефективних заходів управління, спрямованих на забезпечення оптимальної мобілізації та реалізації економічного потенціалу і резервів прибутковості, раціоналізації величини доходів та витрат, подолання збитковості, відновлення рентабельної діяльності, підвищення рівня фінансової результативної діяльності, ділової активності, прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки підприємства
Господарська	--	--		

Зауважимо, що СУФР повинні брати до уваги той момент, що для визначення рівня фінансової результативності операційної та господарської діяльності достатньо врахування значень показників рентабельності та грошової результативності цих видів діяльності, на відміну від оцінки рівня фінансової результативності інвестиційної і фінансової діяльності підприємства, що передбачає комплексне врахування величини прибутковості та грошової віддачі не лише даних видів діяльності, а й операційної та господарської діяльності підприємств (табл. 2.12).

Оптимальним варіантом для суб'єктів господарювання є перманентне зростання позитивних значень показників рентабельності та грошової результативності господарської діяльності, що сприяє підвищенню прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості, безпеки та економічному розвитку промислових підприємств у довгостроковому періоді. Застосування СУФР вище розглянутої процедури оцінки фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств (табл. 2.11) дає змогу підвищити ефективність процесу управління фінансовими результатами шляхом: 1) формування комплексного інформаційного забезпечення щодо наявного рівня прибутковості та грошової віддачі за видами діяльності суб'єкта господарювання; 2) оперативного виявлення резервів і забезпечення ефективності їх мобілізації та реалізації для підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства; 3) прийняття і реалізації обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової результативності господарської діяльності та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

На підставі врахування результатів попередньо проведених аналітичних досліджень рентабельності (додаток Б) та грошової результативності (додаток Г) у розрізі видів діяльності досліджуваних промислових підприємств проведемо апробацію запропонованої методики (табл. 2.11) для оцінки рівня фінансової результативності за видами діяльності даних суб'єктів господарювання (табл. 2.12).

Результати проведеного аналітичного дослідження (табл. 2.12) свідчать, що серед промислових суб'єктів господарювання найвищий рівень фінансової результативності за видами діяльності протягом 2006-2010 рр. спостерігався на підприємстві 1, що свідчило про ефективний господарський процес, рентабельність, платоспроможність та сприяло економічному розвитку даного суб'єкта господарювання. Дещо нижчий рівень фінансової результативності за видами діяльності був характерним для підприємства 3, внаслідок збитковості інвестиційної та фінансової діяльності даного суб'єкта господарювання. Різке зниження за підсумками 2010 р. ефективності господарського процесу на підприємстві 2 стало основною причиною найнижчого рівня (низький) фінансової результативності його операційної діяльності серед досліджуваних прибутково працюючих суб'єктів господарювання. Однак підприємству 2 вдалося забезпечити допустимий та достатній рівні фінансової результативності за підсумками відповідно його інвестиційної та господарської діяльності.

Оцінка фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств за 2006-2010 рр.

Таблиця 2.12

Показник	Вид показника (додатний, від'ємний)		Рівень фінансової результативності виду діяльності
	рентабельності (збитковості)	грошової результативності	
Підприємство 1			
Фінансова результативність операційної діяльності	+	+	Достатній
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	-	Достатній
Фінансова результативність фінансової діяльності	-	+	Низький
Фінансова результативність господарської діяльності	+	+	Достатній
Підприємство 2			
Фінансова результативність операційної діяльності	-	+	Низький
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	+	Низький
Фінансова результативність господарської діяльності	+	+	Достатній
Підприємство 3			
Фінансова результативність операційної діяльності	+	+	Достатній
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	-	-	Допустимий
Фінансова результативність фінансової діяльності	-	-	Допустимий
Фінансова результативність господарської діяльності	+	+	Достатній
Підприємство 4			
Фінансова результативність операційної діяльності	-	-	Критичний
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	+	Низький
Фінансова результативність господарської діяльності	-	+	Низький
Підприємство 5			
Фінансова результативність операційної діяльності	-	-	Критичний
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	+	Низький
Фінансова результативність господарської діяльності	-	-	Критичний
Підприємство 6			
Фінансова результативність операційної діяльності	-	-	Критичний
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	+	Низький
Фінансова результативність фінансової діяльності	*	-	-
Фінансова результативність господарської діяльності	-	-	Критичний
Підприємство 7			
Фінансова результативність операційної діяльності	-	-	Критичний
Фінансова результативність інвестиційної діяльності	+	*	-
Фінансова результативність господарської діяльності	-	+	Низький

Примітка. "*" – дані неможливо розрахувати; "-" – неможливо заповнити.

Фінансова результативність у розрізі видів діяльності досліджуваних збиткових промислових підприємств (табл. 2.12) ідентифікувалася з низьким та критичним рівнями цього показника, що свідчило про зовсім незначну ефективність або ж неефективний господарський процес та економічний спад даних суб'єктів господарювання. Протягом 2006-2010 рр. спостерігалися вибуття економічних вигод, неефективне використання грошових коштів, яке призвело до збитковості та відтоку коштів за підсумками операційної діяльності, що визначило критичний рівень фінансової результативності цього виду діяльності для усіх досліджуваних збитково працюючих підприємств. Низький рівень фінансової результативності господарської діяльності вирізняв підприємство 4 та підприємство 7 серед інших збиткових суб'єктів господарювання (підприємство 5, підприємство 6), які характеризувалися критичним рівнем даного показника. Спільною ознакою підприємства 4, підприємства 5 та підприємства 6 була наявність низького рівня фінансової результативності інвестиційної діяльності цих суб'єктів господарювання.

Отже, результати проведеного аналітичного дослідження свідчать про наявність значних резервів підвищення рівня фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств, для ефективної реалізації яких необхідно забезпечити прийняття обґрунтованих заходів менеджменту, спрямованих на: 1) оптимальну мобілізацію та реалізацію економічного потенціалу, резервів підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості підприємств; 2) раціоналізацію величини витрат, дебіторської та кредиторської заборгованості, збалансування динаміки надходження і видатків грошових коштів; 3) оптимізацію структури капіталу суб'єктів господарювання; 4) зростання результативності господарської діяльності підприємств; 5) забезпечення стійкого підвищення рівня рентабельності (зниження збитковості) та ефективності використання грошових коштів за видами діяльності і господарським процесом, що сприяє розвитку економіки підприємств.

На нашу думку, важливе значення для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових суб'єктів господарювання відіграє рівень збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів на підприємстві, що сприяє стійкому підвищенню прибутковості (зменшенню збитковості), платоспроможності, досягненню фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку підприємств [161, с. 267-268]. Стан збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів за підсумками господарської діяльності свідчить про фінансову рівновагу підприємства як важливу умову підвищення його прибутковості, платоспроможності та забезпечення економічного розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді.

Зазначимо, що досягнення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання є пріоритетним завданням СУФР, успішне вирішення якого відбувається шляхом забезпечення ефективного функціонування ряду важливих підсистем управління: фінансовими результатами, платоспроможністю, діловою

активністю, фінансовою стійкістю та безпекою промислового підприємства в системі забезпечення його довгострокового економічного розвитку [87, с. 211].

Категорія “фінансова рівновага підприємства” зайняла чільне місце у системі економічної науки не так давно, оскільки її виникнення пов’язано з розвитком концепцій фінансового менеджменту та загальнокорпоративного управління. Тому одностайного підходу до визначення економічного змісту поняття “фінансова рівновага підприємства” серед вчених-економістів не спостерігається. Більше того, наукова дискусія щодо трактування сутності цієї категорії набуває все більшої актуальності в умовах активізації розвитку концепцій антикризового управління підприємством. Так, Р.С. Папехін вважає, що фінансова рівновага відображає збалансованість розвитку підприємства, тому її можна досягти завдяки оптимальному поєднанню рівнів доходності та ризику [115, с. 14].

У рамках французької та німецької школи управління фінансову рівновагу трактують, як “збалансованість грошових потоків підприємства в кожний момент періоду діяльності” [45, с. 14]. Американська школа менеджменту безпосередньо не займалася дослідженням питань фінансової рівноваги, проте, в розроблених нею концепціях управління грошовими коштами сутність фінансової рівноваги визначається як синхронізація грошових потоків, що базується на коваріації додатних і від’ємних потоків грошових коштів [14; 45, с. 15].

Детальний аналіз вище розглянутих визначень фінансової рівноваги дає змогу стверджувати, що сутність цієї категорії пов’язують переважно з грошовими потоками та фінансовою безпекою, які, безумовно, значним чином впливають на рівень фінансової рівноваги суб’єкта господарювання, однак не можуть повністю відобразити значно глибший економічний зміст поняття “фінансова рівновага підприємства”.

У даному зв’язку нами було обґрунтовано наступне визначення категорії “фінансова рівновага підприємства” – це такий стан результативності його господарської діяльності, за якого досягається збалансованість надходження економічних вигод і притоку грошових коштів, що дозволяє забезпечити підвищення прибутковості, платоспроможності та сприяє довгостроковому економічному розвитку суб’єкта господарювання.

З позицій формалізованої інтерпретації фінансової рівноваги підприємства як певного стану результативності його господарської діяльності найбільш адекватно цей стан характеризує відношення показників чистого руху коштів за звітний період та фінансових результатів господарської діяльності, що дає змогу визначити наявний ступінь збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів на підприємстві (2.6):

$$\Phi P \Pi = \frac{ЧРК}{\Phi P_{\text{до}}} \quad (2.6)$$

де $\Phi P \Pi$ – коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства; $ЧРК$ – чистий рух коштів за звітний період; $\Phi P_{\text{до}}$ – фінансові результати господарської діяльності підприємства.

Зазначимо, що у процесі оцінки фінансової рівноваги промислового підприємства СУФР повинні обов’язково враховувати ту обставину, що величина показників фінансових результатів господарської діяльності та чистого руху коштів за звітний період на практиці не може бути тотожною у зв’язку із наявністю наступних причин: 1) в основі визначення фінансових результатів лежить метод нарахування та відповідності доходів і витрат, тоді як розрахунок величини грошових коштів здійснюється шляхом використання касового методу; 2) сума амортизаційних відрахувань включається до складу витрат, а отже, призводить до зменшення величини фінансових результатів діяльності підприємства, але не спричиняє відтоку грошових коштів суб’єкта господарювання; 3) можливість здійснення бартерних операцій з контрагентами, наявність дебіторської заборгованості на підприємстві тощо.

Вважаємо, що забезпечення максимального наближення (а не ототожнення) величини показників чистого прибутку і чистого руху коштів за звітний період є базовою основою для стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги, що сприяє довгостроковому економічному розвитку промислових підприємств.

Отже, ключовою умовою фінансової рівноваги підприємства є досягнення збалансованості між надходженням економічних вигод та притоком грошових коштів на підприємство, про що свідчить наближеність додатних значень показників чистого руху коштів за звітний період та фінансових результатів господарської діяльності підприємства (2.7):

$$\Phi P \Pi = \frac{+ ЧРК}{+ \Phi P_{\text{до}}} \approx 1 \quad (2.7)$$

де “+” – додатне значення показника.

Відношення 2.7 характеризує збалансований стан фінансової рівноваги суб’єкта господарювання, тоді як відношення 2.6 є більш універсальним інструментом, застосування якого дозволяє провести достовірну оцінку наявного стану фінансової рівноваги промислових підприємств шляхом врахування їх рівня збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів (табл. 2.13).

Процедура оцінки стану фінансової рівноваги суб’єктів господарювання (табл. 2.13) є важливим інструментом менеджменту, використання якого СУФР дає змогу підвищити ефективність управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств та забезпечити наступні основні можливості: 1) визначити наявний (фактичний) рівень збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів на підприємстві; 2) комплексно оцінити фінансову результативність господарської діяльності,

прибутковість, платоспроможність суб'єкта господарювання; 3) оперативно виявити і мобілізувати резерви підвищення фінансової результативності господарської діяльності підприємства та забезпечити їх ефективну реалізацію; 4) достовірно оцінити загальний рівень ефективності управління фінансовими результатами та можливість економічного розвитку підприємства; 5) забезпечити прийняття та реалізацію обґрунтованих комплексних заходів менеджменту щодо оптимізації стану фінансової рівноваги і підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Застосуємо обґрунтовану нами процедуру оцінки (табл. 2.13) для проведення аналітичного дослідження стану фінансової рівноваги промислових підприємств за період 2006-2010 рр. шляхом врахування середніх значень показників фінансових результатів господарської діяльності та чистого руху коштів за звітний період з метою отримання достовірних результатів оцінки (табл. 2.14).

Процедура оцінки стану фінансової рівноваги промислових підприємств

Таблиця 2.13

Тип відношення фінансової рівноваги	Стан фінансової рівноваги підприємства	Характеристика стану фінансової рівноваги підприємства
$\frac{+ЧРК}{+ФР_{зд}}$	Збалансований	Фінансова рівновага підприємства досягається завдяки збалансованості (≈ 1) величини притоку грошових коштів та надходження економічних вигод. Спостерігається стійке підвищення рівня прибутковості та грошової результативності господарської діяльності, платоспроможності, фінансової стійкості, що сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємства. Управлінські рішення повинні бути спрямовані на покращення даного стану фінансової рівноваги підприємства у довгостроковому періоді
$\frac{-ЧРК}{+ФР_{зд}}$	Нестійкий	Прибуткова господарська діяльність супроводжується відтоком грошових коштів з підприємства, що свідчить про наявність незбалансованості динаміки економічних вигод (надходження) і грошових коштів (відтік). Спостерігається нестійкість фінансової рівноваги, зниження рівня платоспроможності, які можна відновити шляхом оперативної реалізації ефективних управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію структури джерел фінансування та величини дебіторської заборгованості, підвищення ступеня ліквідності, грошової результативності господарської діяльності, фінансової стійкості підприємства
$\frac{+ЧРК}{-ФР_{зд}}$	Розбалансований	Низька результативність господарської діяльності призводить до виникнення збитків на фоні незначного притоку грошових коштів, що свідчить про ризик втрати підприємством фінансової рівноваги внаслідок розбалансованості динаміки економічних вигод (вибуття) та грошових коштів (притік).

Продовження таблиці 2.13

Тип відношення фінансової рівноваги	Стан фінансової рівноваги підприємства	Характеристика стану фінансової рівноваги підприємства
$\frac{+ЧРК}{-ФР_{зд}}$	Розбалансований	Потребує реалізації оперативних дієвих управлінських рішень щодо раціоналізації величини витрат, реалізації резервів прибутковості, підвищення результативності господарського процесу, зниження збитку, забезпечення рентабельної діяльності, підвищення рівня ділової активності, прибутковості та покращення стану фінансової рівноваги підприємства
$\frac{-ЧРК}{-ФР_{зд}}$	Кризовий	Свідчить про втрату (відсутність) фінансової рівноваги внаслідок повної розбалансованості динаміки економічних вигод (зростання збитку) та грошових коштів (відтік) як об'єктивного прояву неефективної господарської діяльності, зниження прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства. Вимагає оперативної реалізації обґрунтованих заходів менеджменту, спрямованих на забезпечення ефективної мобілізації та реалізації економічного потенціалу і резервів зниження збитковості, оптимізацію структури капіталу, величини доходів та витрат, наближення підприємства до беззбиткового обороту та відновлення його прибуткової діяльності, досягнення стійкого підвищення рівня фінансової результативності господарського процесу, ділової активності, ліквідності, фінансової стійкості та безпеки суб'єкта господарювання

Результати проведеного аналітичного дослідження свідчать про наявність різного рівня результативності господарської діяльності та характеру динаміки чистого руху коштів за звітний період на досліджуваних промислових підприємствах, що визначили відповідні стани фінансової рівноваги даних суб'єктів господарювання (табл. 2.14).

Так, протягом 2006-2010 рр. з усієї сукупності досліджуваних промислових суб'єктів господарювання (табл. 2.14) збалансованого стану фінансової рівноваги вдалося досягти лише підприємству 1 за рахунок здійснення рентабельної та грошової результативної господарської діяльності, що свідчило про порівняно ефективне управління фінансовими результатами та сприяло економічному розвитку суб'єкта господарювання. Стан фінансової рівноваги підприємства 2 та підприємства 3 ідентифіковано як нестійкий, основною причиною чого була незбалансованість динаміки економічних вигод (надходження) та грошових коштів (відтік), що відповідно призвело до зниження платоспроможності, фінансової стійкості даних суб'єктів господарювання.

Наявність збитку як фінансового результату господарської діяльності характеризує вибуття економічних вигод з підприємства та свідчить про необхідність забезпечення комплексного підвищення результативності усіх видів діяльності збитково працюючих суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.14
Оцінка стану фінансової рівноваги промислових підприємств за 2006-2010 рр.

Підприємство	Показник	Середнє значення показника	Стан фінансової рівноваги
Підприємство 1	Чистий рух коштів за звітний період	59,08	Збалансований
	Фінансовий результат господарської діяльності	226	
Підприємство 2	Чистий рух коштів за звітний період	-108,62	Нестійкий
	Фінансовий результат господарської діяльності	20,26	
Підприємство 3	Чистий рух коштів за звітний період	-297,2	Нестійкий
	Фінансовий результат господарської діяльності	2308,6	
Підприємство 4	Чистий рух коштів за звітний період	-4,74	Кризовий
	Фінансовий результат господарської діяльності	-1026,9	
Підприємство 5	Чистий рух коштів за звітний період	-13,4	Кризовий
	Фінансовий результат господарської діяльності	-325,4	
Підприємство 6	Чистий рух коштів за звітний період	-24,3	Кризовий
	Фінансовий результат господарської діяльності	-4403,42	
Підприємство 7	Чистий рух коштів за звітний період	2,4	Розбалансований
	Фінансовий результат господарської діяльності	-2237,8	

Розбалансований стан фінансової рівноваги підприємства 7 позитивно вирізняв це підприємство серед інших збиткових суб'єктів господарювання, зокрема підприємства 4, підприємства 5 та підприємства 6, для яких характерним був найнижчий – кризовий стан фінансової рівноваги (табл. 2.14). Такого стану фінансової рівноваги підприємство 7 досягло завдяки незначному притоку грошових коштів на фоні збиткового господарського процесу, що свідчило про неефективність та низьку грошову результативність діяльності даного суб'єкта господарювання. Спільним для підприємства 4, підприємства 5 і підприємства 6 був кризовий стан фінансової рівноваги цих господарських суб'єктів як закономірний наслідок вибуття економічних вигод та відтоку грошових коштів, що призвело до зростання збитковості, зниження платоспроможності даних підприємств.

Серед суб'єктів господарювання із кризовим станом фінансової рівноваги найвищі резерви для його покращення має підприємство 5 за рахунок порівняно нижчої величини показників негативного фінансового результату та відтоку

грошових коштів, ніж на підприємстві 4 та підприємстві 6, менеджерам яких необхідно зосередитися на забезпеченні ефективної мобілізації та реалізації економічного потенціалу і резервів зниження збитковості, раціоналізації величини витрат, наближенні до беззбиткового обороту з поступовим забезпеченням прибуткової діяльності, стійкого підвищення результативності господарського процесу, прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості даних підприємств.

Отже, результати проведених аналітичних досліджень свідчать про наявність реальної проблеми, яка полягає у необхідності підвищення ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, вирішення якої потрібно здійснювати шляхом реалізації комплексного підходу, спрямованого на забезпечення підвищення якості фінансових результатів, платоспроможності, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги суб'єктів господарювання, що сприяє їх економічному розвитку у довгостроковому періоді. Успішна реалізація такого комплексного підходу вимагає використання СУФР адекватного інструментарію менеджменту, який включає обґрунтовані нами інструменти (показники фінансової результативності у розрізі видів діяльності підприємства, процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами діяльності суб'єкта господарювання, процедура оцінки стану фінансової рівноваги підприємства), які дають змогу значно підвищити ефективність процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Підсумки розділу

Результати оцінки процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств свідчать про нагальну необхідність підвищення ефективності цього процесу та дозволяють зробити наступні висновки:

1. Наслідки економічної кризи протягом 2008-2009 рр. негативно відобразилися на динаміці індексів промислової продукції, показників фінансових результатів та рентабельності промислових підприємств України та Хмельницької області зокрема. Однак деяке пожвавлення економічного зростання промислових суб'єктів господарювання України та Хмельницького регіону спостерігалось уже за підсумками 2010 р. внаслідок підвищення величини позитивного фінансового результату і рівня прибутковості, що свідчило про початок посткризового періоду діяльності вітчизняних підприємств.

2. Одним із важливих інструментів підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є запропоновані раціональні співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності відповідно для прибуткових та збиткових суб'єктів господарювання. Дотримання промисловими підприємствами цих співвідношень є важливою умовою забезпечення стійкого підвищення їх прибутковості (зменшення збитковості), ділової активності та економічного зростання у довгостроковому періоді.

3. Комплексна оцінка ефективності використання видів капіталу підприємства (активів, власного капіталу, довгострокових та короткострокових позикових коштів) передбачає визначення фінансової результативності за видами капіталу суб'єкта господарювання. Розроблена процедура оцінки рівня фінансової результативності у розрізі видів капіталу промислових підприємств ґрунтується на врахуванні значень відповідних показників рентабельності та грошової результативності, що дає змогу реалізувати системний підхід для оптимізації ефективності використання видів капіталу з метою підвищення прибутковості та платоспроможності суб'єктів господарювання.

4. Оцінка фінансової результативності за видами діяльності суб'єктів господарювання є одним із ключових напрямів реалізації комплексного підходу до забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств. Проведення такої оцінки передбачає застосування СУФР відповідної процедури оцінки рівня фінансової результативності за видами діяльності промислових підприємств, яка дозволяє визначити рентабельність та грошову віддачу як основні індикатори ефективності певного виду діяльності підприємства для прийняття і реалізації обґрунтованих заходів менеджменту, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності та досягнення фінансової рівноваги суб'єктів господарювання, що сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

5. Забезпечення збалансованості між надходженням економічних вигод та притоком грошових коштів сприяє досягненню фінансової рівноваги промислового підприємства як найбільш бажаного стану результативності його господарської діяльності. Розроблена процедура оцінки стану фінансової рівноваги промислових підприємств є базовим інструментом забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств, застосування якого СУФР дає змогу здійснювати дієвий комплексний управлінський вплив на якість фінансових результатів, прибутковості, платоспроможності та фінансову стійкість суб'єктів господарювання для забезпечення їх економічного розвитку у довгостроковому періоді.

ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНО-КОМПЛЕКСНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Комплексна оцінка якості фінансових результатів підприємств

Зростання фінансової нестабільності, непередбачуваності, ризиків бізнес-середовища спричиняє появу нових викликів перед управлінським персоналом промислових суб'єктів господарювання, успішне вирішення яких потребує реалізації комплексних підходів менеджменту шляхом застосування адекватних інструментів та механізмів, спрямованих на підвищення рентабельності, ринкової вартості та довгострокового економічного розвитку підприємств. Тому особливо актуальною є проблема здійснення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств шляхом забезпечення стійкого підвищення їх прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості, що сприяє економічному розвитку суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді. Успішна реалізація такого комплексного підходу до управління фінансовими результатами промислових підприємств потребує використання відповідного інструментарію менеджменту, серед якого особливо важливе місце займають інструменти комплексної оцінки якості фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Зауважимо, що дослідження питання комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств було розпочато у підрозділі 1.2 монографії, де акцентовано увагу на необхідності обґрунтування теоретико-методичних основ оцінки якості фінансових результатів суб'єктів господарювання з урахуванням особливостей економічної природи та форм відображення фінансових результатів.

Економічна природа фінансових результатів господарської діяльності підприємств характеризується послідовними процесами їх формування, розподілу, використання (покриття – у разі збитку). Протягом цих процесів відбувається трансформація не лише кількісних, але й якісних характеристик фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Врахування цієї важливої обставини спонукає спрямувати науковий пошук у напрямі дослідження якості фінансових результатів за процесами їх формування розподілу та використання (покриття). Зазначимо, що вказані процеси є послідовними та взаємопов'язаними. Тому якість фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття) необхідно досліджувати з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків даних процесів.

Процес формування фінансових результатів є початковим і водночас базовим процесом, оскільки після формування фінансових результатів стає можливим їх подальший розподіл та використання (покриття – у разі збитку).

Показник якості фінансових результатів за процесом їх формування відіграє важливу роль з точки зору значимості його інформативності та застосування для комплексної оцінки: 1) результативності основної, господарської діяльності підприємства; 2) оперативного виявлення резервів підвищення прибутковості суб'єкта господарювання; 3) частки фінансових результатів від основної діяльності як стабільного і ключового джерела фінансування діяльності та розвитку підприємства; 4) раціональності формування фінансових результатів господарської діяльності для оптимізації величини даного показника; 5) ступеня реалізації резервів прибутковості для підвищення результативності господарського процесу підприємства.

Процес формування фінансових результатів послідовно переходить у процес їх розподілу, під час якого необхідно обов'язково враховувати особливості процедури розподілу фінансових результатів, яка передбачає наявність позитивного фінансового результату (чистого прибутку) для здійснення його розподілу на капіталізовану та спрямовану на споживання частини. Тобто, питання якості фінансового результату за процесом його розподілу набуває актуальності лише за умов прибуткової господарської діяльності промислових підприємств за підсумками звітного періоду (року).

Якість позитивного фінансового результату за процесом його розподілу залежить від раціональності формування пропорції між частками: 1) капіталізованого позитивного фінансового результату, що дає змогу забезпечити підвищення прибутковості та економічний розвиток підприємства у довгостроковому періоді; 2) прибутку, спрямованого на споживання для задоволення потреб власників, акціонерів (інвесторів) та персоналу суб'єкта господарювання.

Зауважимо, що формування раціональної пропорції розподілу позитивного фінансового результату відбувається на кожному конкретному підприємстві з урахуванням низки важливих умов, які визначають структуру розподілу прибутку. Так, у процесі розподілу позитивного фінансового результату необхідно враховувати пріоритет превалювання у пропорції розподілу частки капіталізованого прибутку, який є потужним джерелом генерування підвищення прибутковості, фінансової стійкості, ринкової вартості та економічного розвитку підприємства у довгостроковому періоді.

Таким чином, логічно припустити, що у процесі розподілу на якість позитивного фінансового результату найбільш вагомий вплив буде мати саме частка капіталізованого прибутку у пропорції його розподілу, яка є важливою передумовою забезпечення успішної реалізації стратегічних цілей суб'єкта господарювання. Частина фінансового результату, спрямованого на споживання, забезпечує отримання підприємством певних переваг, однак їх економічна та стратегічна цінність є значно нижчою порівняно з масштабами економічного ефекту від реінвестування прибутку.

На нашу думку, для проведення достовірної оцінки якості позитивного фінансового результату за процесом його розподілу на промислових підприємствах необхідно порівняти частки капіталізованого та спрямованого на споживання прибутку у пропорції його розподілу (табл. 3.1) з обов'язковим

урахуванням ряду наступних факторів: бажання власників, типу дивідендної політики, стратегічних цілей, фази життєвого циклу підприємства, середньої норми рентабельності на інвестований капітал, рівня прибутковості, платоспроможності, ринкової вартості, економічного розвитку суб'єкта господарювання, особливостей системи оподаткування та інших важливих чинників, що дає змогу більш детально оцінити (у розрізі рівнів – високий, середній, низький) якість позитивного фінансового результату за процесом його розподілу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1
Оцінка якості позитивного фінансового результату за процесом його розподілу на промислових підприємствах

Частка капіталізованого прибутку (коефіцієнт реінвестування)	Частка прибутку, спрямованого на споживання (коефіцієнт споживання прибутку)	Якість позитивного фінансового результату	
		Збільшується	Зменшується
$K_p = \frac{РП}{ЧП}$	$K_c = \frac{П_{сп}}{ЧП}$	$\frac{РП}{ЧП} > \frac{П_{сп}}{ЧП} = K_p > K_c$	$\frac{РП}{ЧП} < \frac{П_{сп}}{ЧП} = K_p < K_c$

Примітка. РП – реінвестований прибуток; ЧП – чистий прибуток; П_{сп} – прибуток, спрямований на споживання.

Зазначимо, що у процесі оцінки якості фінансових результатів СУФР необхідно враховувати особливості їх економічної природи. Так, якість фінансових результатів за процесами їх формування та розподілу можна оцінити за підсумками відповідного *n* звітного періоду (року) господарської діяльності підприємства, на відмінну від процесу використання (покриття – у разі збитку) фінансових результатів, коли їх якість можна визначити лише після закінчення наступного *n+1* звітного періоду (року) діяльності суб'єкта господарювання.

У випадку отримання позитивного фінансового результату суб'єктом господарювання за підсумками звітного періоду (року) відбувається процес розподілу прибутку, а далі використання реінвестованого позитивного фінансового результату у господарській діяльності підприємства. Тому цілком логічними є припущення, що на якість позитивного фінансового результату за процесом його використання буде впливати динаміка зміни (зростання / зменшення) величини цього показника у наступному звітному періоді порівняно з попереднім.

Якщо ж фінансовим результатом господарської діяльності підприємства у звітному періоді (році) є збиток, тоді необхідно розглядати процес покриття негативного фінансового результату та проводити оцінку якості негативного фінансового результату за процесом його покриття з урахуванням зміни величини збитку в наступному звітному періоді (році) порівняно з попереднім, яка відображає зростання (зниження) результативності господарської діяльності, ступінь реалізації резервів прибутковості та загальний рівень економічного зростання суб'єкта господарювання.

Отже, у процесі використання (покриття) якість фінансових результатів промислових підприємств передусім залежить від динаміки зміни результативності основної і звичайної діяльності до оподаткування, яка визначається шляхом співвідношення значень відповідних показників фінансових результатів за даними видами діяльності з аналогічними показниками попереднього року. На наш погляд, належне врахування цієї обставини дає змогу провести достовірну оцінку якості фінансових результатів за процесом їх використання (покриття) на основі врахування темпів зростання фінансових результатів від основної та звичайної діяльності до оподаткування промислових підприємств у звітному періоді (році) порівняно з попереднім (табл. 3.2).

Застосування розроблених процедур оцінки якості фінансових результатів за процесами їх формування (підрозділ 1.2), розподілу, використання (покриття) на промислових підприємствах дає змогу здійснити апробацію даних методичних інструментів для проведення аналізу якості фінансових результатів досліджуваних суб'єктів господарювання промисловості (табл. 3.3).

Зауважимо, що результати проведеної оцінки якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття) на досліджуваних підприємствах (табл. 3.3) комплексно характеризують результативність господарської діяльності, ступінь прибутковості, загальний рівень розвитку економіки даних суб'єктів господарювання та водночас дають змогу оперативно визначити наявні резерви підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості, економічного зростання підприємств як важливі напрями підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Результати проведеної оцінки свідчать, що за підсумками 2010 р. серед досліджуваних промислових суб'єктів господарювання (табл. 3.3) найвищими рівнями якості фінансових результатів характеризувалося підприємство 1.

На відмінну від підприємства 1 дещо нижчий рівень якості фінансових результатів спостерігався на прибутково працюючому підприємстві 3. Різне зниження результативності господарської діяльності підприємства 2 як об'єктивний наслідок неефективного управління фінансовими результатами зумовило у 2010 р. низький рівень якості негативного фінансового результату за процесами його формування та покриття на підприємстві 2.

Переважаання незадовільного та критичного рівнів якості фінансових результатів за процесами їх формування і покриття відповідно (табл. 3.3) свідчило про неефективність управління фінансовими результатами діяльності збитково працюючих підприємства 4, підприємства 7, підприємства 5, підприємства 6 та наявність резервів підвищення рівня якості фінансових результатів і оптимізації процесу управління фінансовими результатами вказаних суб'єктів господарювання.

Таблиця 3.2
Процедура оцінки якості фінансових результатів за процесом їх використання (покриття) на промислових підприємствах

Динаміка показника фінансових результатів	Темп зростання показника фінансових результатів, ТР _{Фр}		Рівень якості позитивного фінансового результату		Рівень якості негативного фінансового результату					
	ФР _{Фд}	ФР _{Фзп}	ФР _{Фод}	ФР _{Фзп}	високий	середній	низький	задовільний	допустимий	критичний
Якість позитивного фінансового результату за процесом його використання										
$P_1 > P_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	+					
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
Якість негативного фінансового результату за процесом його покриття										
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$P_1 > P_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$P_1 < P_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$P_1 > P_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						
$Z_1 < Z_0$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$	$TR_{Фр} < 1$						
$Z_1 > Z_0$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$	$TR_{Фр} > 1$						

Примітка. $ФР_{Фод}$, $ФР_{Фзп}$ – фінансові результати від основної діяльності та від звичайної діяльності до оподаткування підприємства відповідно; P_0 , Z_0 , P_1 , Z_1 – прибуток (збиток) конкретного виду діяльності підприємства в попередньому та звітному періодах відповідно; “+” – належність до відповідного рівня якості фінансових результатів підприємства.

Таблиця 3.3

Процеси формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів	Рівень якості позитивного фінансового результату			Рівень якості негативного фінансового результату			
	високий	середній	низький	задовільний	допустимий	незадовільний	критичний
Підприємство 1							
Процес формування							
Процес розподілу	+						
Процес використання	+						
Підприємство 2							
Процес формування							
Процес покриття							
Підприємство 3							
Процес формування							
Процес розподілу			+				
Процес використання							
Підприємство 4							
Процес формування							
Процес покриття							
Підприємство 5							
Процес формування							
Процес покриття							
Підприємство 6							
Процес формування							
Процес покриття							
Підприємство 7							
Процес формування							
Процес покриття							

Примітка. “+” – належність до відповідного рівня якості фінансових результатів підприємства.

Отже, досить низький рівень якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), що спостерігається на досліджуваних промислових підприємствах свідчить про нагальну необхідність оперативної реалізації їх менеджерами обґрунтованих комплексних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств шляхом стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги, що сприяє економічному розвитку промислових суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді.

Зазначимо, що узагальнення результатів проведених у даній монографії наукових досліджень дає змогу визначити низку найбільш важливих факторів, які впливають на рівень якості фінансових результатів промислових підприємств, серед яких: раціональність структури формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства, ступінь реалізації резервів прибутковості, оптимальність пропорцій розподілу позитивного фінансового результату суб'єкта господарювання, результативність господарської діяльності, динаміка показників фінансових результатів від основної та звичайної діяльності до оподаткування підприємства. Тому цілком закономірно, що більшість зазначених факторів згадується у наукових працях учених-економістів, які займалися дослідженням питань якості прибутку [2; 17, с.122; 20; 49; 53; 78; 139, с.170-172]. Слід зазначити, що врахування вищерозглянутих факторів дозволяє адекватно оцінити рівень якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття) на основі критерію економічних вигод, який є одним із ключових для оцінки якості фінансових результатів підприємств. Іншим, не менш важливим, критерієм оцінки якості фінансових результатів суб'єктів господарювання є збалансованість надходження економічних вигод та притоку грошових коштів, що відображає наявний рівень забезпеченості фінансових результатів грошовими коштами як основну характеристику фінансової рівноваги підприємства.

Таким чином, урахування СУФР критеріїв економічних вигод, збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів дає змогу провести достовірну комплексну оцінку стану якості фінансових результатів промислових підприємств як узагальненого індикатора відображення їх прибутковості, фінансової рівноваги та економічного розвитку.

Стан якості фінансових результатів промислового підприємства (табл. 3.4) як економічна категорія комплексно відображає: 1) результативність господарської діяльності підприємства; 2) якість фінансових результатів за процесом їх формування, який є базовим; 3) резерви підвищення прибутковості та грошової віддачі господарської діяльності; 4) стан фінансової рівноваги суб'єкта господарювання; 5) загальний рівень економічного розвитку підприємства.

Зуважимо, що формалізована інтерпретація стану якості фінансових результатів підприємства є важливим інструментом менеджменту, застосування якого СУФР дозволяє докорінно удосконалити процедури управління фінансовими результатами та забезпечити ефективне функціонування механізму управління фінансовими результатами (МУФР) промислових підприємств.

Таблиця 3.4

Матриця оцінки стану якості фінансових результатів промислових підприємств

Відношення фінансової рівноваги підприємства	Рівень якості позитивного фінансового результату				Рівень якості негативного фінансового результату		
	Рівень якості фінансового результату				низький	задовільний	критичний
	високий	середній	Добрий стан	Прийнятний стан			
$\frac{+ ЧРК}{+ \Phi P_{\phi}}$	Оптимальний стан	Добрий стан	×	×	Прийнятний стан	×	×
$\frac{- ЧРК}{+ \Phi P_{\phi}}$	Прийнятний стан	Прийнятний стан	×	×	Задовільний стан	×	×
$\frac{+ ЧРК}{- \Phi P_{\phi}}$	×	×	×	Задовільний стан	×	Незадовільний стан	Передкризовий стан
$\frac{- ЧРК}{- \Phi P_{\phi}}$	×	×	×	Незадовільний стан	×	Кризовий стан	Кризовий стан

Примітка. ЧРК – чистий рух грошових коштів за звітний період; ΦP_{ϕ} – фінансові результати господарської діяльності підприємства; “х” – відсутня відповідна комбінація позначування.

На нашу думку, врахування обох критеріїв якості фінансових результатів, а саме: економічних вигод, збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів – дає змогу розробити адекватний інструмент для проведення достовірної комплексної оцінки стану якості фінансових результатів промислових підприємств у вигляді відповідної однойменної матриці, координатами якої є такі ключові індикатори, як рівень якості фінансових результатів за процесом їх формування та стан фінансової рівноваги суб'єкта господарювання (табл. 3.4). Використання матриці оцінки стану якості фінансових результатів суб'єктів господарювання (табл. 3.4) як важливого інструменту менеджменту в МУФР господарської діяльності промислових підприємств дозволяє: 1) забезпечити оперативну мобілізацію та дієву реалізацію резервів зростання результативності господарської діяльності, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги підприємства; 2) визначити ключові напрями підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання; 3) принципово удосконалити процедури управління фінансовими результатами та підвищити ефективність функціонування МУФР промислового підприємства; 4) реалізувати обґрунтовані заходи менеджменту, спрямовані на забезпечення стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості, платоспроможності та покращення стану фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

Квадранти вище наведеної матриці (табл. 3.4) відображають стани якості фінансових результатів суб'єктів господарювання (табл. 3.5), які є важливим індикатором оцінки ефективності процесу управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Таблиця 3.5

Характеристика станів якості фінансових результатів промислових підприємств

Стан якості фінансових результатів	Характеристика стану якості фінансових результатів підприємства
Оптимальний	Свідчить про ефективне управління фінансовими результатами підприємства, що дає змогу забезпечити високий рівень якості позитивного фінансового результату за процесом його формування та збалансований стан фінансової рівноваги суб'єкта господарювання за рахунок раціонального процесу формування фінансових результатів, достатнього рівня фінансової результативності господарської діяльності, стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності, що сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємства. Управлінські рішення повинні бути спрямовані на покращення (підтримання) такого стану якості фінансових результатів підприємства.
Добрий	Характеризує достатньо ефективне управління фінансовими результатами підприємства, яке забезпечує збалансований стан фінансової рівноваги та середній рівень якості фінансових результатів суб'єкта господарювання. Управлінські рішення повинні бути спрямовані на забезпечення стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості, платоспроможності, що сприяє довгостроковому розвитку економіки підприємства

Стан якості фінансових результатів	Характеристика стану якості фінансових результатів підприємства
Прийнятний	Свідчить про зниження ефективності управління фінансовими результатами підприємства, що відображається через нестійкий стан фінансової рівноваги підприємства, середній або задовільний рівень якості фінансових результатів за процесом їх формування. Відбувається зниження рентабельності, платоспроможності суб'єкта господарювання, що потребує прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення рівня якості позитивного фінансового результату (процес формування), фінансової результативності господарської діяльності та покращення стану фінансової рівноваги підприємства для забезпечення його стійкого економічного розвитку
Задовільний	Вказує на низький рівень ефективності управління фінансовими результатами підприємства, який характеризується низькою рентабельністю (збитковістю) та грошовою віддачею, що відповідає низькому рівню якості прибутку (або задовільному рівню якості збитку) на фоні розбалансованого (або нестійкого) стану фінансової рівноваги суб'єкта господарювання. Потребує реалізації обґрунтованих заходів управління щодо забезпечення стійкого підвищення прибутковості та грошової віддачі господарської діяльності, рівня якості фінансових результатів, платоспроможності, покращення стану фінансової рівноваги та забезпечення довгострокового економічного зростання підприємства
Незадовільний	Свідчить про неефективний процес управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання, наслідками якого є розбалансований (або кризовий) стан фінансової рівноваги підприємства, низька грошова віддача (її відсутність) та збитковість господарської діяльності на фоні зниження платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Вимагає оперативної реалізації комплексних заходів менеджменту, спрямованих на ефективну реалізацію резервів підвищення рентабельності (зниження збитковості), раціоналізацію величини витрат, підвищення результативності господарської діяльності, мінімізацію збитків та здійснення прибуткової діяльності, забезпечення стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів, платоспроможності, фінансової стійкості, покращення стану фінансової рівноваги та досягнення економічного зростання підприємства
Передкризовий	Відповідають неефективному процесу управління фінансовими результатами підприємства, який характеризується збитковою діяльністю, нерациональним використанням грошових коштів, втратою фінансової рівноваги, що призводить до зростання збитковості, зниження рівня платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки підприємства.
Кризовий	Вимагає оперативного адекватного реагування СУФР шляхом реалізації обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення оптимальної мобілізації та ефективного використання економічного потенціалу і резервів зниження збитковості, раціоналізації структури капіталу, маркетингової політики, величини витрат, мінімізацію збитків, наближення до беззбиткового обороту та забезпечення прибуткової діяльності, стійкого підвищення рівня ділової активності, фінансової результативності господарського процесу, платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки підприємства

Застосування розробленої матриці (табл. 3.4) дає змогу провести достовірну оцінку стану якості фінансових результатів досліджуваних промислових підприємств (табл. 3.6) за підсумками їх господарської діяльності протягом 2010 р.

Підсумки оцінки стану якості фінансових результатів досліджуваних підприємств (табл. 3.6) свідчать про досить низький рівень ефективності управління фінансовими результатами на даних суб'єктах господарювання у 2010 р. Так, прийнятний стан якості фінансових результатів, якого вдалося досягти підприємству 1 та підприємству 3 за підсумками їх діяльності протягом 2010 р., виявився найкращим результатом серед досліджуваних суб'єктів господарювання. Однак, рентабельна діяльність підприємства 1 і підприємства 3 супроводжувалася відтоком грошових коштів, що призвело до зниження рівня фінансової результативності та нестійкого стану фінансової рівноваги цих суб'єктів господарювання.

Незадовільний стан якості фінансових результатів підприємства 5 та підприємства 7 свідчив про наявність збиткового господарського процесу і незначний притік грошових коштів, що відповідало низькому рівню фінансової результативності господарської діяльності, розбалансованому стану фінансової рівноваги та економічному спаду даних підприємств (табл. 3.6).

Різде зниження рентабельності, аж до виникнення збитків, та неефективне використання грошових коштів призвело до стрімкого зниження рівня фінансової результативності господарської діяльності підприємства 2 протягом 2010 р., що стало основною причиною кризового стану фінансової рівноваги та якості фінансових результатів даного суб'єкта господарювання.

Незадовільний рівень якості негативного фінансового результату та кризовий стан фінансової рівноваги вказували на наявність кризового стану якості фінансових результатів підприємства 4, який був зумовлений збитковою діяльністю, неефективним використанням грошових коштів (відтік коштів), що супроводжувалося зниженням рівня ділової активності, прибутковості, фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта господарювання. Неефективна господарська діяльність підприємства 6, яка характеризувалася високим рівнем збитковості та відтоком грошових коштів, спричинила втрату фінансової рівноваги та кризовий стан якості фінансових результатів підприємства.

Отже, наявні стани якості фінансових результатів досліджуваних промислових підприємств свідчать про нагальну потребу підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами даних суб'єктів господарювання шляхом реалізації їх менеджерами обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на оптимальну мобілізацію та реалізацію резервів підвищення прибутковості, раціоналізацію джерел фінансування, величини витрат і структури формування фінансових результатів, забезпечення стійкого підвищення фінансової результативності господарської діяльності, рівня якості фінансових результатів, досягнення фінансової рівноваги підприємств, що сприяє їх економічному розвитку у довгостроковій перспективі.

Таблиця 3.6

Оцінка стану якості фінансових результатів промислових підприємств

Відношення фінансової рівноваги підприємства	Стан фінансової рівноваги підприємства	Рівень якості фінансових результатів (процес формування)				Якість негативного фінансового результату			
		Якість позитивного фінансового результату	низький	задовільний	незадовільний	критичний	задовільний	незадовільний	критичний
$\frac{+ ЧРК}{+ ФР_{20}}$	Збалансований	Оптимальний стан	Добрий стан	Приятний стан	Приятний стан	Приятний стан	Задовільний стан	Незадовільний стан	Передкризовий стан
$\frac{- ЧРК}{+ ФР_{20}}$	Нестійкий	Приятний стан	Приятний стан	Приятний стан	Приятний стан	Задовільний стан	Задовільний стан	Незадовільний стан	Передкризовий стан
$\frac{+ ЧРК}{- ФР_{20}}$	Розбалансований	×	×	×	Задовільний стан	Задовільний стан	Задовільний стан	Незадовільний стан	Кризовий стан
$\frac{- ЧРК}{- ФР_{20}}$	Кризовий	×	×	×	Незадовільний стан	Незадовільний стан	Незадовільний стан	Незадовільний стан	Кризовий стан

Примітка. "x" – відсутня відповідна комбінація позиціонування.

У процесі дослідження економічної природи фінансових результатів неважко помітити, що процес їх формування відіграє особливу роль, оскільки він є базовим етапом, після завершення якого розпочинається послідовна реалізація процесів розподілу та використання (покриття) фінансових результатів підприємства. На нашу думку, дану обставину слід обов'язково враховувати при формуванні інструментів оцінки якості фінансових результатів суб'єктів господарювання для забезпечення ефективного функціонування МУФР господарської діяльності промислових підприємств.

Використання факторних моделей якості фінансових результатів (процес формування) як інструменту комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств дає змогу СУФР: 1) визначити основні фактори, які впливають на якість фінансових результатів у процесі їх формування; 2) провести достовірну оцінку характеру та значимості впливу факторів на результативний показник (якість фінансових результатів (процес формування) підприємства); 3) забезпечити ефективний моніторинг динаміки якості фінансових результатів (процес формування) підприємства, значень факторів та впливу факторів на результативний показник; 4) підвищити ефективність процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Враховання економічного змісту категорії "якість фінансових результатів підприємства", особливостей процесу формування фінансових результатів та процедури оцінки якості фінансових результатів (процес формування) дає змогу обґрунтувати низку факторів, які впливають на якість фінансових результатів у процесі їх формування на підприємстві. Для формування адекватної факторної моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств із загальної сукупності факторів необхідно визначити основні факторні ознаки, які здійснюють найбільш вагомий вплив на результативний показник.

На нашу думку, до набору таких основних факторів належать наступні: 1) період окупності капіталу, що відображає тривалість періоду, за який кошти, інвестовані у активи підприємства, будуть компенсовані фінансовими результатами господарської діяльності підприємства; 2) рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації, що є важливим індикатором, який характеризує прибутковість основної діяльності та відображає частку фінансових результатів від основної діяльності в чистому доході підприємства; 3) рентабельність власного капіталу як ключовий показник ефективності використання та рівня прибутковості власного капіталу суб'єкта господарювання; 4) коефіцієнти окупності активів і власного капіталу відображають ступінь компенсації коштів, інвестованих відповідно у майно та у формування вартості власного капіталу підприємства, величиною фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування суб'єкта господарювання; 5) ресурсвіддача є важливим показником, який відображає оборотність та ефективність використання коштів, вкладених у активи підприємства.

Вважаємо, що використання розглянутих факторів в якості основних для побудови факторної моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових суб'єктів господарювання дає змогу реалізувати всебічний та

комплексний підхід до оцінки впливу ключових факторних ознак на рівень якості фінансових результатів за процесом їх формування на підприємстві.

Належне врахування вищезазначених факторів дозволяє сформувати адекватні факторні моделі (три-та п'ятифакторну) якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств.

Трифакторну модель якості фінансових результатів (процес формування) промислових суб'єктів господарювання (3.1) доцільно використовувати для оперативної оцінки впливу основних факторів (рентабельності реалізованої продукції за прибутком від реалізації, ресурсвіддачі, коефіцієнта окупності активів) на якість фінансових результатів за процесом їх формування на підприємстві.

$$ЯФР = \frac{\Phi P_{од}}{ЧД} \times \frac{ЧД}{\bar{A}} \times \frac{\bar{A}}{\Phi P_{зот}} \quad (3.1)$$

де ЯФР – якість фінансових результатів (процес формування) підприємств; $\Phi P_{од}$ – фінансові результати від основної діяльності; $\Phi P_{зот}$ – фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування; ЧД – чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); \bar{A} – середньорічна вартість активів підприємства.

Застосування п'ятифакторної моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств (3.2) має певні переваги перед трифакторною моделлю, оскільки дозволяє підвищити прозорість, інформативність результатів факторного аналізу, що сприяє реалізації адекватних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення результативності господарської діяльності, рівня якості фінансових результатів, прибутковості, що сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємства. До основних факторів п'ятифакторної моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових суб'єктів господарювання належать наступні: період окупності капіталу, рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації, рентабельність власного капіталу, коефіцієнт окупності власного капіталу, ресурсвіддача.

$$ЯФР = \frac{\bar{A}}{ЧП} \times \frac{\Phi P_{од}}{ЧД} \times \frac{ЧП}{ВК} \times \frac{\bar{ВК}}{\Phi P_{зот}} \times \frac{ЧД}{\bar{A}} \quad (3.2)$$

де ЧП – чистий прибуток; $\bar{ВК}$ – середньорічна вартість власного капіталу підприємства.

Застосування СУФР розглянутих факторних моделей якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств дає змогу: 1) розширити інформаційну базу для прийняття та реалізації обґрунтованих управлінських рішень щодо покращення стану і підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості та забезпечення стійкого розвитку економіки суб'єктів господарювання; 2) удосконалити інструментарій

комплексної оцінки якості фінансових результатів для підвищення ефективності функціонування МУФР господарської діяльності промислових підприємств.

Зауважимо, що у процесі проведення факторного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств СУФР необхідно брати до уваги тип відношення розрахунку результативного показника (табл. 1.4), а не лише його кінцеве значення, оскільки саме такий підхід дає змогу достовірно оцінити вплив факторів на якість фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Факторні моделі якості фінансових результатів (3.1, 3.2) є важливим інструментом комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств, однак можливості їх використання є дещо обмеженими, на відміну від процедур кореляційно-регресійного аналізу, реалізація яких СУФР дозволяє: 1) визначити основні фактори впливу та оцінити їх зв'язок із результативним показником (якість фінансових результатів за процесом їх формування) на підставі конкретних значень результативного показника і факторних ознак для досліджуваного підприємства; 2) достовірно оцінити характер та ступінь зв'язку між факторами, факторами і результативним показником; 3) побудувати адекватне рівняння залежності (економетричну модель) якості фінансових результатів (процес формування) підприємства як важливий інструмент комплексної оцінки якості фінансових результатів суб'єкта господарювання; 4) шляхом розрахунку коефіцієнта еластичності оцінити відсоткову зміну результативного показника та її характер при змінні аргументу рівняння залежності на 1%; 5) здійснити прогностичні розрахунки результативного показника на основі побудованої адекватної економетричної моделі; 6) підвищити ефективність процедур управління фінансовими результатами для забезпечення дієвого функціонування МУФР промислових суб'єктів господарювання.

Завдяки своїй універсальності, зручності та ефективності використання значного поширення набули інструменти "Пакету аналізу" табличного редактора Excel для проведення кореляційно-регресійного аналізу та інших видів аналітичних процедур. На нашу думку, застосування відповідних інструментів "Пакету аналізу" є найбільш доцільним варіантом для реалізації процедур кореляційно-регресійного аналізу та побудови на підставі його результатів адекватних економетричних моделей якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств.

Використаємо інструменти "Пакету аналізу" табличного редактора Excel для проведення кореляційно-регресійного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) досліджуваних промислових підприємств. Так, початковим етапом реалізації процедур кореляційно-регресійного аналізу є формування масиви вихідних даних для проведення кореляційного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) підприємств, тобто визначення основних факторних ознак, які впливають на результативний показник.

Зауважимо, що для формування адекватного набору основних факторів, які впливають на якість фінансових результатів за процесом їх формування було проведено експертне опитування менеджерів вищої ланки промислових підприємств, яке передбачало здійснення експертами вибору тих факторів, що,

на їх думку, мають найбільш значущий вплив на величину показника якості фінансових результатів (процес формування) промислових суб'єктів господарювання. Набір факторних ознак, запропонований експертам, був сформований з урахуванням: 1) факторів, які включені у факторні моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислового підприємства; 2) економічної сутності показника якості фінансових результатів за процесом їх формування; 3) особливостей процесу формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства; 4) критеріїв взаємодоповнюваності показників та виключення їх дублювання; 5) доступності інформаційної бази для розрахунку показників.

Оцінка міри узгодженості думок експертів [7, с. 130; 37, с. 147; 52, с. 13] дала змогу обґрунтувати доцільність використання результатів експертного опитування для проведення кореляційно-регресійного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) підприємств.

На підставі опрацювання анкет проведеного експертного опитування було визначено низку найбільш значущих факторів впливу на якість фінансових результатів за процесом їх формування, які було використано як вихідні дані для проведення кореляційного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств.

Застосування інструменту Кореляція з "Пакету аналізу" редактора Excel дало змогу здійснити розрахунок парних коефіцієнтів кореляції, що дозволило оцінити ступінь тісноти взаємозв'язків між досліджуваними факторами, факторами та результативною ознакою, перевірити фактори на наявність між ними мультиколінеарності та визначити для кожного досліджуваного підприємства відповідний набір найбільш значущих факторів, які будуть вихідними даними для регресійного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) досліджуваних промислових суб'єктів господарювання.

Шляхом використання інструменту Регресія "Пакету аналізу" у табличному редакторі Excel в автоматизованому режимі було здійснено усі розрахункові процедури регресійного аналізу та сформовано низку відповідних таблиць за результатами проведеного аналізу. Зазначимо, що на підставі результатів регресійного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) підприємства СУФР мають змогу: 1) побудувати економетричну модель якості фінансових результатів (процес формування) підприємства; 2) оцінити адекватність побудованої економетричної моделі на основі значень F – критерію Фішера, коефіцієнта детермінації (R^2); 3) визначити рівень значущості факторів та найбільш вагомий із них у побудованій моделі; 4) оцінити характер зв'язку факторів із результативним показником [148, с. 89-91].

За результатами регресійного аналізу якості фінансових результатів (процес формування) досліджуваних підприємств, СУФР мають змогу побудувати відповідні економетричні моделі якості фінансових результатів (процес формування) для кожного досліджуваного промислового суб'єкта господарювання та підтвердити адекватність цих моделей на підставі значень F - критерію Фішера (табл. 3.7).

Економетричні моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств

Підприємство	Рівняння залежності	Фактори	Найбільш значущий фактор	Значення F – критерію Фішера		Перевірка моделі на адекватність	Результат перевірки моделі
				фактичне	критичне		
Підприємство 1	$Y = -1,6794 + (2,1813 \times X_1) - (6,5104 \times X_2)$	X_1 – ресурсомісткість X_2 – коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства	X_1 – ресурсомісткість	31,13	4,74	$31,13 > 4,74$	Модель адекватна
Підприємство 2	$Y = 0,6584 - (0,0469 \times X_1) + (0,0006 \times X_2)$	X_1 – коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства X_2 – період окупності капіталу	X_1 – коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства	14,85	4,74	$14,85 > 4,74$	Модель адекватна
Підприємство 3	$Y = 1,9325 + (0,1347 \times X_1) - (0,0002 \times X_2)$	X_1 – коефіцієнт окупності власного капіталу X_2 – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	X_1 – коефіцієнт окупності власного капіталу	33,46	19	$33,46 > 19$	Модель адекватна
Підприємство 4	$Y = 0,2069 - (0,0158 \times X_1) + (0,0052 \times X_2)$	X_1 – період окупності капіталу X_2 – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	X_1 – період окупності капіталу	22,93	4,74	$22,93 > 4,74$	Модель адекватна

Примітка. Y – якість фінансових результатів за процесом їх формування на підприємстві.

Економетричні моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств (табл. 3.7) відображають різноманітні фактори, які впливають на результативний показник досліджуваних суб'єктів господарювання. Тому дана обставина свідчить про недоцільність формування певного стандартного набору факторів впливу на якість фінансових результатів промислових підприємств.

У побудованих економетричних моделях (табл. 3.7) необхідно визначити ключовий фактор, який має найбільший вплив на якість фінансових результатів (процес формування) досліджуваних підприємств. Таку процедуру можна реалізувати шляхом проведення порівняльного аналізу розрахункового та критичного значень t – критерію Стьюдента для відповідної факторної ознаки з урахуванням її P – значення [89, с. 269-270; 99, с. 157]. Так, найбільш значущими факторами у побудованих рівняннях залежності якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств є: ресурсомісткість (підприємство 1), коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства (підприємство 2), коефіцієнт окупності власного капіталу (підприємство 3), період окупності капіталу (підприємство 4).

Необхідно зауважити, що від'ємний знак коефіцієнта біля фактора в економетричній моделі свідчить про наявність зворотного зв'язку цієї факторної ознаки з результативним показником. Так, фактори коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства (підприємство 1, підприємство 2), дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (підприємство 3), період окупності капіталу (підприємство 4) мають зворотний зв'язок із результативним показником (табл. 3.7). Тобто динаміка зміни (зростання чи зменшення) даних факторів буде викликати протилежний напрям зміни показника якості фінансових результатів (процес формування) досліджуваних підприємств. У даному контексті, додаткової уваги потребує фактор “коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства”, оскільки характер впливу цього фактора на результативну ознаку необхідно оцінювати не лише на підставі математичного знаку коефіцієнта цього фактора, а й з урахуванням значень показників чистого руху коштів за звітний період та фінансових результатів господарської діяльності як, відповідно, чисельника і знаменника розрахункової формули коефіцієнта фінансової рівноваги підприємства з наступним формуванням обґрунтованих висновків щодо бажаного напрямку зміни даних показників для підвищення рівня якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств.

Побудовані економетричні моделі якості фінансових результатів (процес формування) промислових підприємств (табл. 3.7) дають змогу не лише визначити найбільш значущий та ключові фактори впливу на результативну ознаку, а й здійснити прогностичні розрахунки показників якості фінансових результатів (процес формування) для досліджуваних суб'єктів господарювання шляхом підстановки нових (планових, прогностичних) значень факторів у відповідне адекватне рівняння залежності.

На наш погляд, можливість прогнозування якості фінансових результатів суб'єктів господарювання відкриває нові горизонти принципового удосконалення процедур управління фінансовими результатами для забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Використання СУФР економетричних моделей якості фінансових результатів (процес формування), як інструменту управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових суб'єктів господарювання дозволяє: 1) об'єктивно визначити найбільш вагомий та ключові фактори, які впливають на якість фінансових результатів (процес формування) підприємств; 2) оцінити характер та ступінь зв'язку факторних ознак із результативним показником; 3) оперативно виявити та мобілізувати резерви підвищення якості фінансових результатів за процесом їх формування; 4) забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення рівня якості фінансових результатів (процес формування) підприємств та здійснювати перманентний моніторинг цього показника; 5) здійснити прогнозні розрахунки показника якості фінансових результатів (процес формування) суб'єкта господарювання; 6) удосконалити інструментарій та процедури для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами підприємств.

Проведення СУФР достовірної комплексної оцінки якості фінансових результатів є важливою умовою забезпечення ефективного функціонування МУФР суб'єктів господарювання, оскільки процес оцінки якості фінансових результатів є базовим елементом підсистеми процедур управління фінансовими результатами, що є ключовою складовою МУФР господарської діяльності промислових підприємств (рис. 3.1).

Розглянемо більш детально елементи організаційного блоку (табл. 3.8), оскільки загальну характеристику інших блоків (інструментарію, моніторингу, контролю) процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств можна почерпнути з рис. 3.1.

Отже, комплексна оцінка якості фінансових результатів суб'єктів господарювання є не лише важливим напрямом фінансового менеджменту, а й методом удосконалення процедур управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств відповідно до сучасних вимог корпоративного менеджменту.

Застосування СУФР розробленої процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств відіграє пріоритетне значення для удосконалення інструментарію менеджменту та дієвого функціонування МУФР, що забезпечує ефективний процес управління фінансовими результатами та сприяє довгостроковому економічному розвитку суб'єктів господарювання.

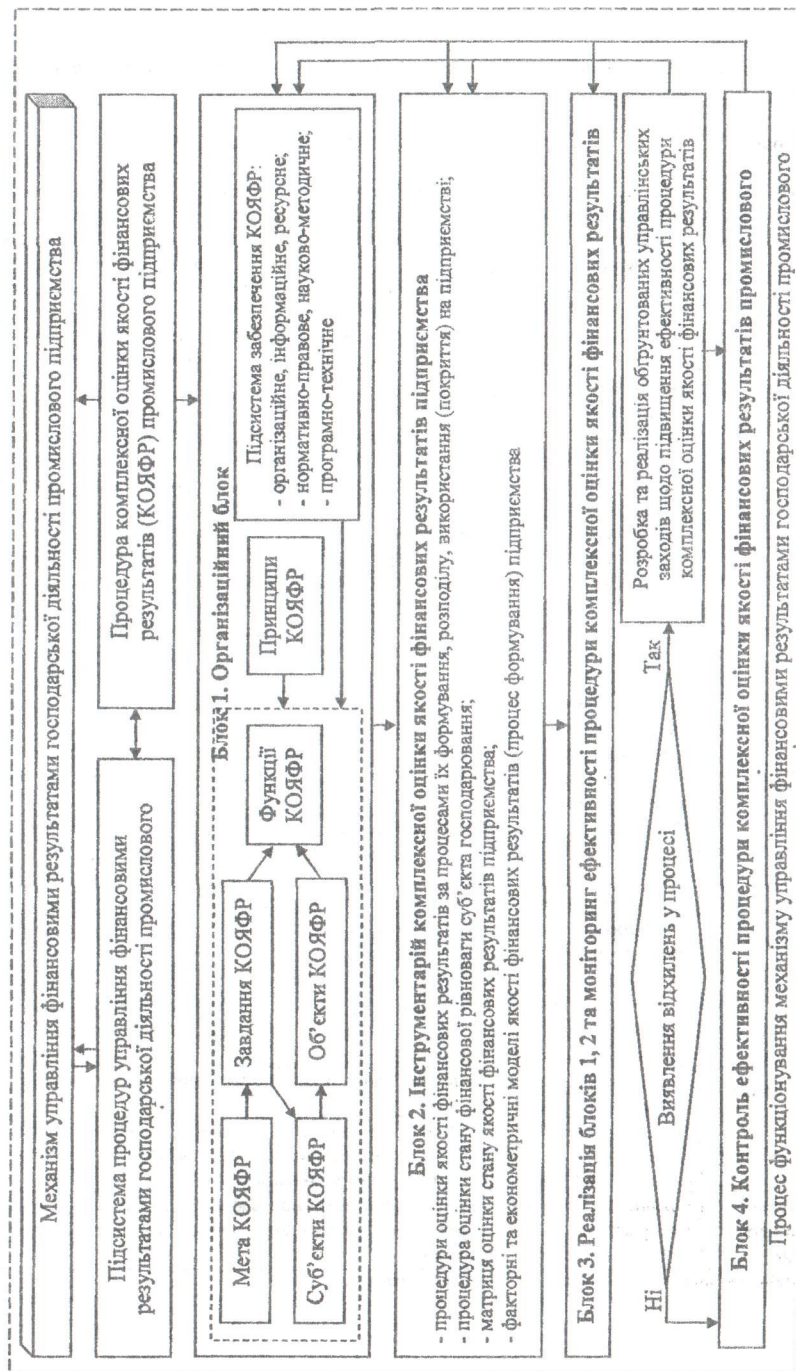

Рис. 3.1. Реалізація процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів у механізмі управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства

Таблиця 3.8

Структура організаційного блоку процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств

Елементи організаційного блоку	Характеристика елементів організаційного блоку
Мета КОЯФР	Формування достатньої достовірної інформаційної бази для прийняття і реалізації ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), прибутковості та покращення стану якості фінансових результатів промислового підприємства
Завдання КОЯФР	1) виявлення і оперативна мобілізація наявних резервів підвищення прибутковості суб'єкта господарювання та забезпечення їх ефективної реалізації; 2) проведення достовірної оцінки: – рівня якості фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття) на підприємстві; – якості фінансових результатів (процес формування) шляхом використання факторних та адекватних економетричних моделей; – стану якості фінансових результатів суб'єкта господарювання 3) формування достовірного інформаційного забезпечення для прийняття та реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо забезпечення: – стійкого підвищення фінансової результативності видів діяльності та господарського процесу підприємства у довгостроковому періоді; – досягнення фінансової рівноваги та економічного розвитку підприємства 4) забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Суб'єкти КОЯФР	Керівники вищої ланки управління (вищий менеджмент), фінансові менеджери, працівники планово-економічного відділу, бухгалтерії, відділу контролю тощо
Об'єкти КОЯФР	Величина та структура доходів, витрат, фінансових результатів за видами діяльності підприємства (основною, іншою операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною, господарською). Величина реінвестованого прибутку та прибутку, спрямованого на споживання Показники рентабельності (збитковості) та чистого руху коштів у розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання Стан фінансової рівноваги та якості фінансових результатів підприємства Резерви підвищення прибутковості, рівня якості фінансових результатів, фінансової результативності господарської діяльності та досягнення фінансової рівноваги підприємства
Функції КОЯФР	Інформаційна, прогнозування, планування, обліку, аналізу, моніторингу, оптимізації, контролю
Принципи КОЯФР	Інтегрованості, динамічності, цілеспрямованості, комплексності, цілісності, синергізму, адаптивності, адекватності, наукової обґрунтованості, зворотного зв'язку, керованості
Підсистема забезпечення КОЯФР	Організаційне, інформаційне, нормативно-правове, науково-методичне, програмно-технічне, ресурсне (трудові, фінансові, матеріальні, нематеріальні ресурси тощо)

Примітка. КОЯФР – комплексна оцінка якості фінансових результатів

3.2. Механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Забезпечення економічного розвитку в довгостроковому періоді є однією з ключових цілей діяльності промислових підприємств у сучасних умовах глобалізації бізнесу, зростання ризику та невизначеності, трансформаційних процесів в економіці України. Тому проблема підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств набуває не лише пріоритетного, а й стратегічного значення в контексті забезпечення зростання прибутковості та економічного розвитку суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді. Управління фінансовими результатами є ключовим процесом у загальній системі менеджменту підприємства, який забезпечує формування базових передумов для стійкого підвищення результативності господарської діяльності, прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку суб'єкта господарювання.

На наш погляд, для того щоб здійснювати ефективне управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, необхідно розробити відповідний механізм управління, який дає змогу забезпечити успішне досягнення його головної мети та завдань шляхом комплексної реалізації функцій, принципів, важелів, методів, інструментів управління фінансовими результатами у процесі функціонування даного механізму. Тому вважаємо, що найкраще задовольнити такі вимоги можливо шляхом побудови механізму управління фінансовими результатами (МУФР) господарської діяльності промислових підприємств та забезпечення його ефективного функціонування у загальній системі менеджменту суб'єктів господарювання.

Аналіз економічної літератури [27, с. 142; 38, с. 26; 51, с. 9; 62, с. 292; 68, с. 52-53; 70 с. 181; 105, с. 165; 106, с. 26; 135, с. 234] свідчить про наявність значного різноманіття поглядів серед вчених щодо розуміння сутності та структури економічного механізму. Так, переважна більшість учених-економістів є спільними у думці, що економічний механізм є основною складовою господарського механізму підприємства. Однак серед учених спостерігається значна розрізненість підходів до трактування змісту та складових економічного механізму.

Є.М. Рудніченко визначає економічний механізм як “сукупність способів, методів, прийомів, показників, норм та інших економічних елементів, завдяки комплексному впливу яких досягається кінцевий результат діяльності механізму” [135, с. 234]. М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова та О.С. Коцоба у своїй праці [38, с. 26] зазначають, що економічний механізм характеризується складною структурою, в якій виділено наступні його складові: механізм формування та використання ресурсів (капіталу); механізм управління затратами; механізм управління фінансами; мотиваційний механізм; механізм взаємодії з ринком. І.Я. Ільницька вважає, що економічний механізм є сукупністю “економічних методів, способів, форм та інструментів впливу на

економічні відносини і процеси, що відбуваються на підприємстві” [62, с. 292]. Н. Нижник розглядає механізм як “систему процедур, що формують рішення або правила його прийняття” та зазначає, що механізм управління – це “спосіб організації управління суспільними справами, де взаємопов’язані методи, засоби і принципи, що зрештою забезпечує ефективну реалізацію цілей управління” [106, с. 26].

Критичний аналіз підходів учених-економістів до обґрунтування змісту та структури економічного механізму дає змогу виявити, що сутність економічного механізму розглядають з узагальненого ракурсу, не приділяючи належної уваги змісту його основних складових, а в кращому випадку обмежуються лише констатуванням їх наявності. Тому необхідність формування науково обґрунтованого визначення економічної сутності механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств набуває важливого значення для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами суб’єктів господарювання, яке сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

На нашу думку, механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства необхідно розглядати як гармонійно інтегровану в загальний процес менеджменту динамічну систему, функціонування якої спрямоване на забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства, що передбачає підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку. З урахуванням зазначеного положення було обґрунтовано наступне авторське визначення.

Механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства – це інтегрована у загальний процес менеджменту динамічна система, функціонування якої забезпечується шляхом застосування відповідних методів, важелів, інструментів та процедур, що дає змогу здійснювати комплексний управлінський вплив на фінансові результати, спрямований на стійке підвищення їх якості, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги підприємства для забезпечення його довгострокового економічного розвитку.

Головна мета механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства полягає у забезпеченні ефективного управління фінансовими результатами, яке передбачає стійке підвищення їх якості, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку. Для успішного досягнення зазначеної мети було обґрунтовано низку ключових завдань функціонування даного механізму, які відповідають завданням управління фінансовими результатами та були детально розглянуті у підрозділі 1.3 монографії.

На підставі вищенаведеного визначення механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств можна обґрунтувати основні переваги даного механізму, який дає змогу

реалізувати системно-комплексний підхід до управління фінансовими результатами з урахуванням їх якісного та кількісного форматів, реалізації заходів стратегії управління фінансовими результатами, що забезпечує ефективний процес управління фінансовими результатами та сприяє економічному розвитку суб’єктів господарювання у довгостроковому періоді.

Основним етапом формування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є розробка та обґрунтування основних елементів його структури (табл. 3.9), які повинні забезпечувати ефективне функціонування цього механізму у загальній системі менеджменту промислових суб’єктів господарювання [145, с. 132].

Таблиця 3.9
Основні елементи структури механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Основні елементи структури механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства
<i>1. Організаційна підсистема управління фінансовими результатами</i>
Головна мета функціонування МУФР
“Дерево цілей” функціонування МУФР
Ключові завдання функціонування МУФР
Суб’єкти управління фінансовими результатами (СУФР) – виконавці завдань функціонування МУФР
Важелі управління СУФР
Об’єкти управління фінансовими результатами (ОУФР) – процеси формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів
Функції управління фінансовими результатами: - загальні; - спеціальні
Принципи управління фінансовими результатами: - загальні; - спеціальні
Методи управління фінансовими результатами
Важелі управління фінансовими результатами
<i>2. Підсистема забезпечення управління фінансовими результатами</i>
- інформаційне; - нормативно-правове; - науково-методичне; - програмно-технічне; - ресурсне
<i>3. Підсистема процедур управління фінансовими результатами</i>
Стратегія управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Інструментарій управління фінансовими результатами підприємства
<i>4. Підсистема моніторингу та оптимізації управління фінансовими результатами</i>
<i>5. Підсистема контролю управління фінансовими результатами</i>

Примітка. МУФР – механізм управління фінансовими результатами.

Розглянемо більш детально сутність та значення наведених вище основних елементів (табл. 3.9) у структурі механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Зазначимо, що головна мета, ключові завдання, загальні функції, суб'єкти та об'єкти управління фінансовими результатами були досліджені та обґрунтовані у підрозділі 1.3 монографії.

Досягнення головної мети та вирішення ключових завдань функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств відбувається шляхом реалізації функцій управління фінансовими результатами на основі врахування низку відповідних принципів.

Вважаємо, що для забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання необхідно здійснити поділ функцій та принципів даного процесу на дві групи: 1) загальні, які відображають низку загальнонаукових принципів та функцій процесу управління в цілому [18, с. 10; 41, с. 112; 68, с. 54; 82, с. 191]; 2) спеціальні – характеризують функції і принципи управління фінансовими результатами як окремого процесу управління у загальній системі менеджменту підприємства (табл. 3.10).

Критичний аналіз наукової літератури [113, с. 10; 137, с. 23; 174, с. 10; 179] дає змогу виявити відсутність одноставного підходу до визначення функцій та методів управління фінансами підприємств, оскільки учені-економісти їх досить часто плутають або підміняють. Так, А.М. Поддєрьогін у своїй праці [179] виділяє наступні фінансові методи: прогнозування, планування, аналіз, контроль інвестування, кредитування, оподаткування, самофінансування, матеріальне стимулювання, страхування тощо. Зауважимо, що до цього переліку вчений включає не лише методи, а й функції управління фінансами підприємств. О.М. Отпущеннікова і Л.В. Транченко [113, с. 10; 174, с. 10] взагалі ототожнюють інструменти та методи управління, вбачаючи призначення останніх у досягненні цілей механізму.

Таблиця 3.10

Принципи та функції управління фінансовими результатами в МУФР промислових підприємств

Елементи структури МУФР	Вид елемента	
	загальні	спеціальні
Принципи управління фінансовими результатами	Безперервності	Інтегрованості
	Динамічності	Ієрархічності
	Адаптивності	Узгодженості
	Цілісності	Комплексного підходу до розробки та реалізації управлінських рішень
	Системності	Наукової обґрунтованості
	Комплексності	Адекватності
	Цілеспрямованості	Альтернативності
	Зворотного зв'язку	Об'єктивності та прозорості
	Керованості	Послідовності
Функції управління фінансовими результатами	Організаційна	Причинно-наслідковості
		Оцінки рівня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства

Продовження таблиці 3.10

Елементи структури МУФР	Вид елемента			
	загальні	спеціальні		
Функції управління фінансовими результатами	Інформаційна	Розробки, прийняття і реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства		
	Прогнозування	Забезпечення ефективної мобілізації та реалізації резервів прибутковості підприємства		
	Планування	Управління: - фінансовими результатами за видами діяльності та господарським процесом підприємства; - співвідношенням темпів зростання фінансових результатів у розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання; - фінансовою результативністю за видами капіталу та діяльності підприємства; - якістю фінансових результатів суб'єкта господарювання; - фінансовою рівновагою підприємства		
			Обліку	Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами, яке сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємства
			Аналізу (аналітична)	
			Моніторингу	
	Оптимізації			
Координування				
Стимулювання				
Контролю				

З метою визначення наукової істини у цьому питанні зауважимо, що між функціями, методами та інструментами управління існують певні відмінності, які не дозволяють ототожнювати чи підмінювати їх зміст. Функції є способом реалізації основних цілей та завдань процесу управління. Погоджуємося з позицією вченого-економіста Є.Г. Рясних, що методи фінансового управління – це засоби впливу фінансових відносин на господарський процес [137, с. 23]. Свою реалізацію (дію) у господарській діяльності підприємства методи знаходять через відповідні важелі. Тобто важелі – це спосіб дії при використанні певного методу управління.

Ефективне функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств неможливо забезпечити без застосування відповідних методів та важелів управління фінансовими результатами (табл. 3.11), які значною мірою впливають на дієвість функціонування даного механізму.

Таблиця 3.11

Методи та важелі управління фінансовими результатами в МУФР промислових суб'єктів господарювання

Елементи структури МУФР	
Методи управління фінансовими результатами	Важелі управління фінансовими результатами
Фінансування:	
- самофінансування	Тезаврований прибуток, нерозподілений прибуток, статутний, резервний, додатковий капітал
- кредитування	Види кредиту, величина кредиту, відсоткові ставки
Метод амортизації	Амортизаційні відрахування
Дивідендна політика	Сума виплачених дивідендів
Інвестування	Курс цінних паперів, рівень рентабельності інвестованого капіталу, величина інвестицій
Ціноутворення	Ціни
Оподаткування	Ставки та розмір податків, зборів
Кредитування, оподаткування	Пільги, санкції

Зазначимо, що таблиця 3.11 побудована за принципом відповідності методів управління важелям їх дії у процесі реалізації процедур управління фінансовими результатами в МУФР господарської діяльності промислових підприємств.

Надзвичайно важливою умовою для забезпечення дієвого функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є застосування комплексу відповідних важелів управління менеджерами [77, с. 285-287; 103, с. 100-104; 173, с. 127, 132-133], а саме СУФР (табл. 3.12), що дозволяє забезпечити адекватний управлінський вплив на персонал (СУФР) залежно від рівня ефективності його діяльності для стійкого підвищення якості процесу управління фінансовими результатами в МУФР промислових підприємств.

Таблиця 3.12

Комплекс важелів управління СУФР в МУФР господарської діяльності промислових підприємств

Комплекс важелів управління СУФР				
Важелі мотиваційного характеру			Важелі-санкції	
Матеріального впливу	Нематеріального впливу	Морального впливу	Фінансового впливу	Дисциплінарного впливу
Підвищення заробітної плати	Реалізація соціальних програм	Реалізація можливості самовираження, самореалізації, самовдосконалення, розвитку особистості	Повне (часткове) позбавлення: премій, бонусів; надбавок, доплат; грошових заохочень, матеріальних винагород тощо	Зауваження, попередження

Продовження таблиці 3.12

Комплекс важелів управління СУФР				
Важелі мотиваційного характеру			Важелі-санкції	
Матеріального впливу	Нематеріального впливу	Морального впливу	Фінансового впливу	Дисциплінарного впливу
Виплата додаткової заробітної плати	Забезпечення соціального захисту, страхування працівників	Забезпечення перенавчання (перепідготовка) та підвищення кваліфікації працівника	Утримання із заробітної плати	Догана, суворогана догана
Виплата премій, надбавок, доплат, бонусів	Надання різних соціальних гарантій та благ	Забезпечення можливості кар'єрного росту, професійного зростання працівника	Зниження заробітної плати	Пониження по посаді (кар'єрний спад)
Виплата грошових заохочень, матеріальних винагород	Надання матеріальної, соціальної допомоги Покращення умов праці	Нагородження працівника почесною грамотою, подарунком	Позбавлення (повне, часткове) соціального захисту, гарантій, благ, виплат, допомоги, пільг тощо	Звільнення
Участь персоналу: - у прибутках підприємства; - у акціонерному капіталі (опціони) підприємства	Медичне забезпечення, надання житла, оплата відпочинку, лікування, транспортних витрат, надання безкоштовного харчування тощо	Заохочення працівника за особливі трудові заслуги		
Додаткові виплати (за кваліфікацію і знання тощо)	Забезпечення соціальних виплат та пільг	Престижність праці (посади)		
Одноразові виплати, винагороди	Надання службового автомобіля	Оголошення подяки працівнику		

Важливою умовою ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є наявність підсистеми забезпечення (табл. 3.13), яка включає основні напрями комплексного забезпечення [130, с. 13] для дієвої реалізації інших підсистем управління фінансовими результатами (процедур управління, моніторингу та оптимізації, контролю) у процесі функціонування МУФР.

Таблиця 3.13

Структура підсистеми забезпечення механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Елементи підсистеми забезпечення	Характеристика елементів підсистеми забезпечення
Інформаційне	Регістри синтетичного та аналітичного обліку, фінансова та статистична звітність, результати аналітичних досліджень, моніторингу, перевірок, статистична інформація, ЗМІ, інтернет-ресурси тощо. Оперативне забезпечення інформаційною базою високого рівня якості професійних потреб СУФР
Нормативно-правове	Нормативне забезпечення: інструкції, норми та нормативи, методичні рекомендації, роз'яснення тощо Правове забезпечення: - Конституція України; - закони Верховної Ради України; - укази Президента України; - постанови Кабінету Міністрів України; - накази, листи, розпорядження міністерств та відомств; - статут, установчі документи підприємства тощо
Науково-методичне	Інструментарій управління фінансовими результатами (процедури оцінки, матриці оцінки, формули), методики економічного аналізу, статистичні методи, концепції управління, результати досліджень (економічних, аналітичних, маркетингових, експертних тощо), інформаційні та науково-практичні матеріали з монографій, навчальних посібників, спеціальних періодичних видань, аналітичних оглядів тощо
Програмно-технічне	Нова техніка, високоякісне програмне забезпечення, прогресивні технології обробки економічної інформації, підтримки і прийняття ефективних управлінських рішень
Ресурсне	Забезпечення функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств усіма необхідними видами ресурсів: трудовими, фінансовими, матеріальними, нематеріальними тощо. Кадрове забезпечення – підбір висококваліфікованих і досвідчених фахівців до складу СУФР для забезпечення їх ефективної діяльності щодо успішної реалізації головної мети та ключових завдань функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств

Підсистема процедур управління фінансовими результатами є основним елементом у структурі механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, який найбільше впливає на ефективність функціонування даного механізму. Реалізація процедур управління фінансовими результатами у МУФР відбувається шляхом застосування СУФР стратегії та інструментарію управління фінансовими результатами для прийняття обґрунтованих рішень щодо здійснення комплексного управлінського впливу для забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Стратегія та інструментарій управління фінансовими результатами є базовими складовими процедур управління фінансовими результатами (рис. 3.2), застосування яких СУФР дозволяє забезпечити ефективний процес управління фінансовими результатами в МУФР господарської діяльності промислових підприємств [151, с. 132]. Ключовою перевагою розробленого інструментарію управління фінансовими результатами (рис. 3.2) є комплексне врахування особливостей економічної природи, якісного та кількісного форматів даного показника, що дає змогу проводити достовірну оцінку ефективності процесу управління фінансовими результатами та на її підставі реалізовувати адекватні заходи менеджменту, спрямовані на оптимізацію цього процесу. Застосування СУФР такого комплексного інструментарію менеджменту дозволяє успішно реалізувати стратегію управління фінансовими результатами для забезпечення дієвого функціонування МУФР господарської діяльності промислових підприємств.

Для ефективного функціонування організаційної підсистеми, підсистем забезпечення та процедур управління фінансовими результатами необхідною умовою є наявність перманентного моніторингу за процесом функціонуванням зазначених підсистем, узгодженістю їх взаємодії з метою оперативного виявлення будь-яких відхилень (порушень, збоїв) у функціонуванні механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств та реалізації адекватних управлінських рішень оптимізаційного характеру. Факт наявності виявлених, за результатами моніторингу, відхилень (порушень, збоїв) у процесі функціонування МУФР вимагає негайної реакції СУФР щодо оперативної розробки і реалізації обґрунтованих управлінських заходів, спрямованих на ліквідацію конкретної проблеми та формування необхідних передумов для забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Підсистема контролю є базовим елементом структури та важливою умовою забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств. Така значущість процесу контролю зумовлена багатогранністю його ролі як важливого методу оцінки ефективності функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств та його підсистем і перманентного джерела оптимізації процесу функціонування цього механізму.

Функціонування підсистеми контролю управління фінансовими результатами як однієї з ключових підсистем механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств забезпечується шляхом узгодженої взаємодії наступних її складових: 1) системи бухгалтерського обліку; 2) системи управлінського обліку; 3) системи внутрішнього аудиту; 4) результати зовнішніх перевірок, аудиту, обстежень підприємства; 5) способи, методи, інструменти (засоби) контролю, які використовують СУФР у механізмі управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Основні фактори впливу на функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Основні фактори впливу на функціонування МУФР	
Зовнішні фактори впливу	Внутрішні фактори впливу
Фінансово-економічна ситуація в країні	Стадія життєвого циклу підприємства
Частота змін законодавчої бази	Політика фінансування підприємства
Податкове законодавство	Облікова політика підприємства
Міжнародні стандарти фінансової звітності	Дивідендна політика суб'єкта господарювання
Положення (стандарти) бухгалтерського обліку	Достовірність облікової інформації, фінансової та статичної звітності підприємства
Рівень інфляції, відсоткових ставок на кредити	Ефективність системи управлінського обліку
Рівень цін на енергоресурси, матеріали, сировину	Рівень професійності та мотивації СУФР
Кон'юнктура ринку (товарного, фондового)	Використання сучасних інформаційних систем і технологій менеджменту для прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень на підприємстві
Інші зовнішні фактори	Інші внутрішні фактори

На нашу думку, в основі побудови цілісної, системно-комплексної структури механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств має лежати функціонально-ресурсний підхід, оскільки саме він формує раціональне підґрунтя для забезпечення ефективного функціонування даного механізму у довгостроковій перспективі. Структура механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 3.3) передбачає наявність комплексу взаємопов'язаних підсистем управління фінансовими результатами, узгоджена взаємодія яких сприяє успішному досягненню головної мети, реалізації ключових завдань функціонування МУФР у загальній системі менеджменту суб'єкта господарювання [144, с. 88-89; 147, с. 280-281].

Зауважимо, що усі структурні підсистеми механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 3.3) відіграють важливе значення для забезпечення ефективного функціонування цього механізму. Однак домінуючу роль виконує підсистема процедур управління фінансовими результатами. Як джерело безпосереднього управління фінансовими результатами та підвищення ефективності даного процесу ця підсистема значною мірою впливає на дієвість функціонування МУФР суб'єкта господарювання. Безумовно, успішна реалізація процедур управління фінансовими результатами є неможливою без ефективного функціонування організаційної та підсистеми забезпечення в МУФР промислових підприємств. Для оперативного виявлення будь-яких відхилень (порушень, збоїв) функціонування МУФР, розробки та реалізації обґрунтованих заходів менеджменту, спрямованих на ліквідацію виявлених проблем та забезпечення ефективного функціонування МУФР у довгостроковому періоді передбачено наявність підсистем моніторингу та оптимізації, контролю у структурі механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств [153, с. 64-65].

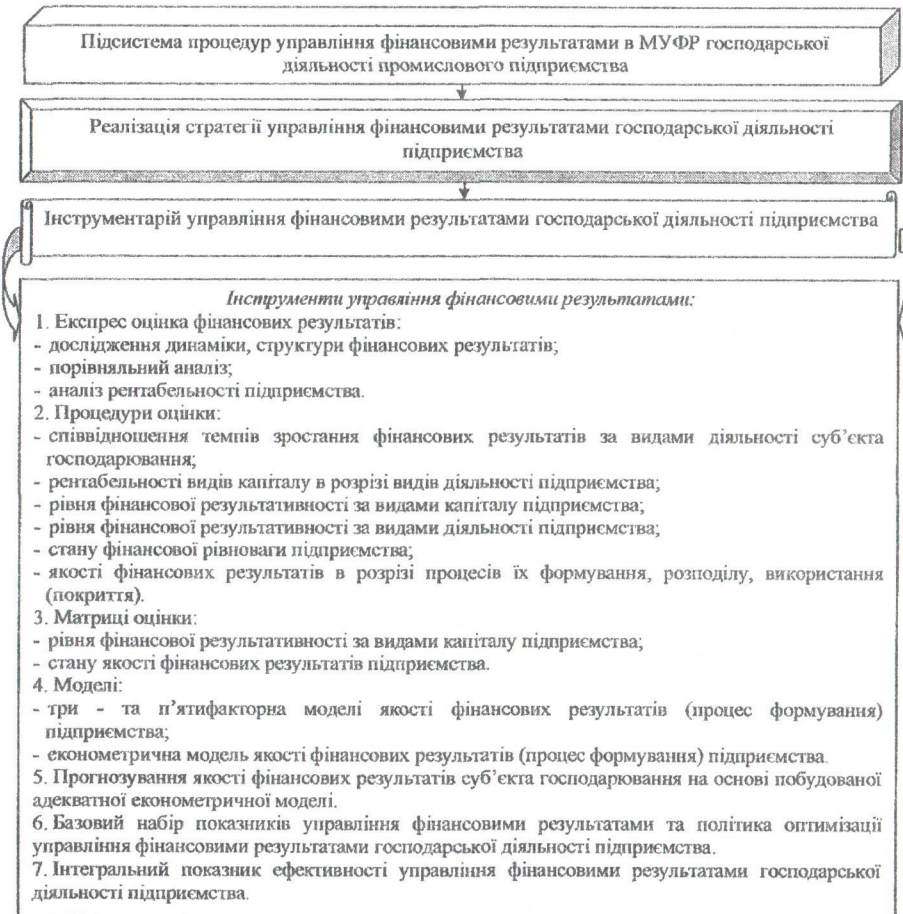

Рис. 3.2. Підсистема процедур управління фінансовими результатами в МУФР господарської діяльності промислових підприємств

Для забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств як інтегрованої, динамічної, адаптивної та комплексної системи менеджменту, СУФР повинні обов'язково враховувати основні зовнішні та внутрішні фактори (табл. 3.14), які впливають на функціонування цього механізму.

Успішне досягнення головної мети та реалізації ключових завдань механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства можливо забезпечити лише шляхом формування раціональної структури даного механізму, що за участі СУФР сприятиме ефективному функціонуванню МУФР у загальній системі менеджменту суб'єкта господарювання.

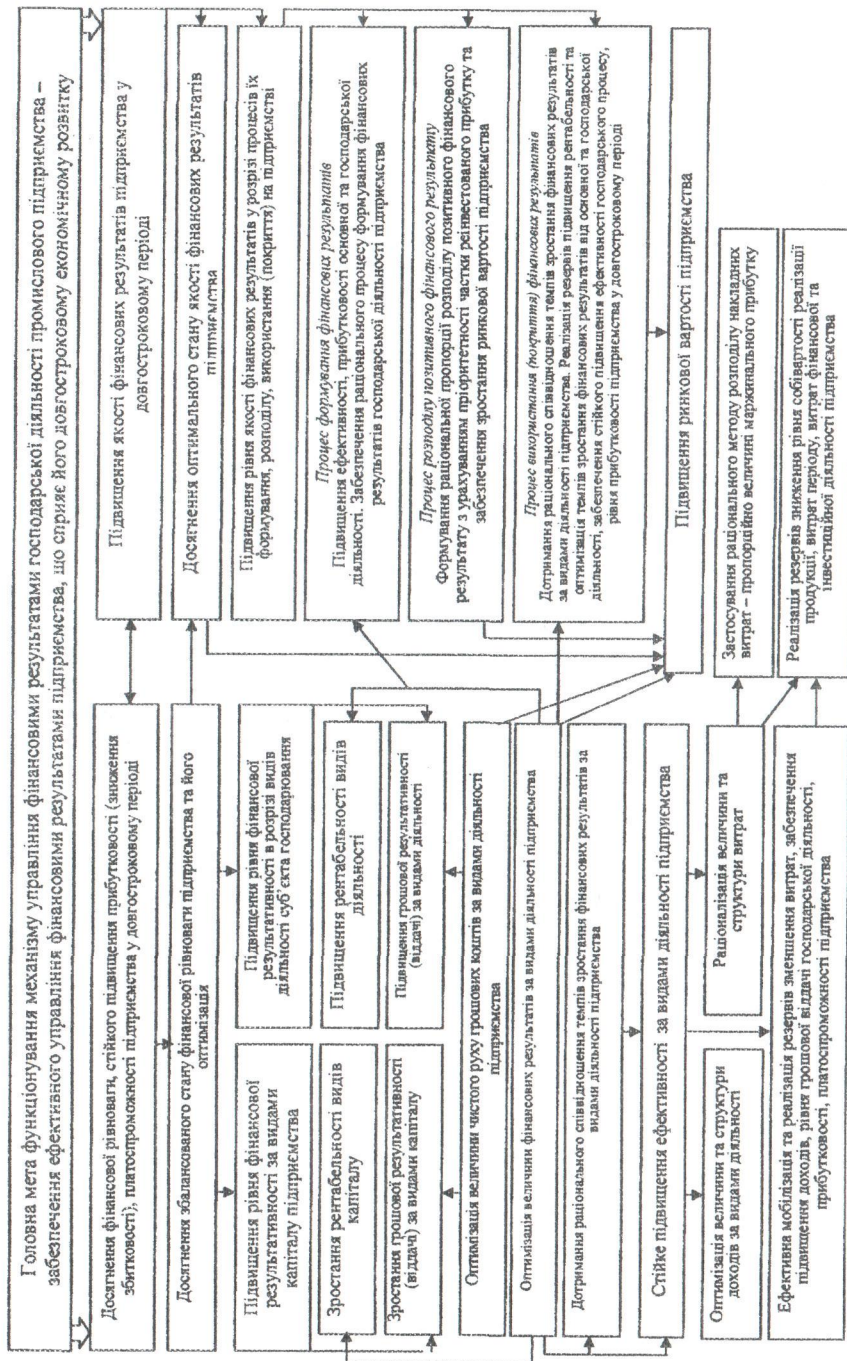

Рис. 3.4. "Дерево цілей" механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Представлена декомпозиція головної мети механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 3.4) відображає її цілісно-комплексний характер, ключові орієнтири управління фінансовими результатами, визначає основні зв'язки між ними, що дає змогу СУФР забезпечити ефективне функціонування даного механізму для успішної реалізації його головної мети та ключових завдань. Зауважимо, що пріоритетне значення у структурі "дерева цілей" функціонування МУФР відіграють цілі, спрямовані на досягнення фінансової рівноваги, забезпечення стійкого підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та економічного розвитку підприємств у довгостроковому періоді. Адже успішна реалізація таких цілей дозволяє забезпечити ефективний процес управління фінансовими результатами, який відповідає положенням сучасної концепції корпоративного менеджменту та сприяє успішному функціонуванню загальної системи управління підприємством.

Розглянемо процес функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності у структурі загальної системи менеджменту промислового підприємства (рис. 3.5). Основною складовою МУФР промислового підприємства є процедури управління фінансовими результатами, які передбачають реалізацію комплексу заходів стратегії управління фінансовими результатами на основі використання СУФР відповідного інструментарію, що забезпечує ефективне функціонування МУФР та сприяє успішному досягненню основних цілей механізму [162, с. 369]. Здійснення СУФР процесів перманентного моніторингу та контролю функціонування усіх складових підсистем МУФР забезпечує раціональну побудову та дієве функціонування даного механізму, що сприяє успішному досягненню головної мети, вирішенню ключових завдань управління фінансовими результатами та підвищенню ефективності загальної системи менеджменту промислового підприємства. Узгодженій взаємодії та ефективному функціонуванню усіх підсистем МУФР сприяє наявність відповідних каналів зворотного зв'язку. Адже існування каналів зворотного зв'язку між підсистемами МУФР спрямоване на забезпечення перманентної оптимізації, адаптивності функціонування даного механізму відповідно до умов зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності промислового підприємства.

Важливу роль у механізмі управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств відіграють СУФР, які забезпечують ефективне функціонування комплексу взаємопов'язаних підсистем управління фінансовими результатами в МУФР шляхом розробки, прийняття та реалізації обґрунтованих заходів менеджменту оптимізаційного характеру. Оперативне та раціональне врахування СУФР основних факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства дає змогу не лише мобілізувати та реалізувати адаптаційні можливості МУФР, а й забезпечити прийняття адекватних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання (рис. 3.3, 3.5).

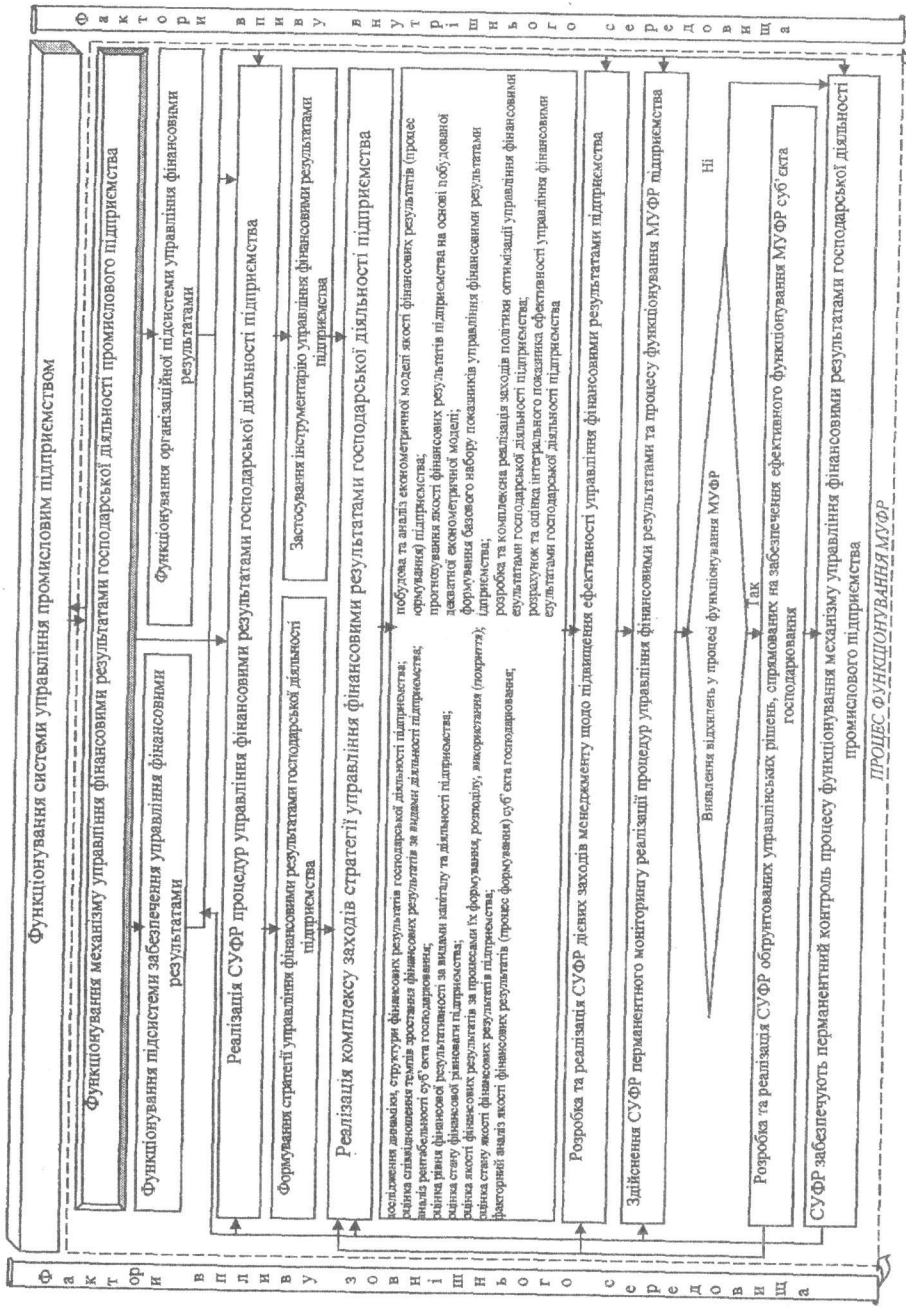

Рис. 3.5. Процес функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Отже, механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності є ключовою складовою загальної системи менеджменту промислового підприємства, функціонування якої значною мірою впливає на ефективність цієї системи, успішність реалізації стратегічних цілей та досягнення довгострокового розвитку економіки суб'єкта господарювання.

Впровадження механізму управління фінансовими результатами у практику менеджменту промислових підприємств є важливим прогресивним кроком, який дозволяє забезпечити ефективний процес управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств, спрямований на стійке підвищення прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги та економічного розвитку суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді.

3.3. Інструментарій оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Функціонування механізму управління фінансовими результатами в системі менеджменту промислового підприємства суттєво впливає на якість цієї системи та можливості економічного розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді. Тому, зважаючи на таку важливу роль механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, актуальності набуває завдання забезпечення ефективного функціонування даного механізму.

Механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є динамічною, багатофункціональною, складною цілісно-комплексною системою, функціонування якої забезпечується шляхом узгодженої взаємодії основних підсистем управління фінансовими результатами в МУФР. Ефективність функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств залежить від успішності досягнення головної мети та реалізації ключових завдань цього механізму.

Домінуючу роль в механізмі управління фінансовими результатами відіграє підсистема процедур управління фінансовими результатами, яка є основою базовою складовою забезпечення ефективного функціонування даного механізму у системі менеджменту промислових підприємств.

Беручи до уваги те, що характеристика структури основних підсистем механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств була досить детально розглянута у підрозділі 3.2 монографії, вважаємо за доцільне зупинитися на дослідженні особливостей реалізації процедур управління фінансовими результатами як ключової підсистеми у процесі функціонування МУФР промислових суб'єктів господарювання.

Підсистема процедур управління фінансовими результатами передбачає наявність таких основних її елементів:

1) стратегії управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства;

2) інструментарію управління фінансовими результатами підприємства.

Для ефективного функціонування підсистеми процедур управління фінансовими результатами СУФР повинні забезпечити дієву взаємодію стратегії та інструментарію управління фінансовими результатами, що досягається у процесі реалізації комплексу заходів стратегії управління фінансовими результатами шляхом застосування відповідного інструментарію менеджменту в МУФР промислових підприємств (табл. 3.15).

Таблиця 3.15

Процес реалізації стратегії управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Комплекс заходів стратегії управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства	Інструментарій управління фінансовими результатами підприємства
Дослідження динаміки, структури фінансових результатів господарської діяльності підприємства	Методика проведення горизонтального аналізу, процедура формування та розрахунку фінансових результатів господарської діяльності підприємства
Оцінка співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності підприємства	Раціональні співвідношення темпів зростання фінансових результатів за видами діяльності відповідно для прибуткових та збиткових підприємств
Аналіз рентабельності підприємства	Методика розрахунку та оцінки показників рентабельності підприємства
Оцінка рентабельності та рівня фінансової результативності в розрізі видів капіталу (активи, власний капітал, довго- та короткострокові позикові кошти) підприємства	Порядок оцінки рентабельності видів капіталу в розрізі видів діяльності підприємства. Матриця та процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами капіталу підприємства
Оцінка рівня фінансової результативності за видами діяльності підприємства	Процедура оцінки рівня фінансової результативності за видами діяльності підприємства
Оцінка фінансової рівноваги суб'єкта господарювання	Процедура оцінки стану фінансової рівноваги підприємства
Комплексна оцінка якості фінансових результатів підприємства	Процедури оцінки якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття) на підприємстві
Комплексна оцінка якості фінансових результатів підприємства	Процедура оцінки якості фінансових результатів за процесом їх формування на підприємстві. Процедура оцінки стану фінансової рівноваги підприємства. Матриця оцінки стану якості фінансових результатів підприємства. Характеристика станів якості фінансових результатів підприємства
Факторний аналіз якості фінансових результатів підприємства	Три та п'ятифакторна моделі якості фінансових результатів суб'єкта господарювання
Побудова та аналіз економетричної моделі якості фінансових результатів підприємства	Економетрична модель якості фінансових результатів підприємства
Прогнозування якості фінансових результатів підприємства на основі побудованої адекватної економетричної моделі	Економетрична модель якості фінансових результатів підприємства
Формування та застосування базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства	Матриця оцінки стану якості фінансових результатів підприємства. Базовий набір показників управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Розробка та комплексна реалізація заходів політики оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства	Політика оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Комплексна оцінка ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства	Алгоритм розрахунку та шкала оцінки інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства

Стратегія управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства передбачає реалізацію комплексу відповідних заходів менеджменту, спрямованих на здійснення ефективного процесу управління фінансовими результатами для успішного досягнення головної мети та вирішення ключових завдань механізму управління фінансовими результатами промислового підприємства.

СУФР забезпечують ефективну реалізацію стратегії управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства шляхом застосування відповідного інструментарію для виконання комплексу заходів даної стратегії (табл. 3.15), які орієнтовані на стійке підвищення якості фінансових результатів, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги промислового підприємства, що сприяє його довгостроковому економічному розвитку.

Усі підсистеми управління фінансовими результатами є взаємопов'язаними складовими процесу функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (рис. 3.3, 3.5). Тому успішність реалізації стратегії управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання залежить від дієвості функціонування підсистеми забезпечення та організаційної підсистеми, які значною мірою впливають на ефективність підсистеми процедур управління фінансовими результатами в МУФР підприємства. Також не менш важливу роль відіграє наявність переманених процесів моніторингу, оптимізації та контролю, які є важливими умовами забезпечення успішної реалізації стратегії управління фінансовими результатами та ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Таким чином, дієва реалізація СУФР процедур управління фінансовими результатами формує базові передумови для забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, а відтак, успішного досягнення головної мети та вирішення ключових завдань МУФР.

Формування базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств на основі врахування значень ключових індикаторів оцінки ефективності даного процесу (якості фінансових результатів за процесом їх формування, рівня фінансової результативності господарської діяльності, стану фінансової рівноваги підприємства) та використання цього базового набору (табл. 3.16) як інструменту менеджменту у процесі реалізації стратегії управління фінансовими результатами дозволяє не лише удосконалити процедури управління, а й підвищити ефективність функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Застосування базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств (табл. 3.16) дозволяє СУФР обґрунтовано визначити ключові напрями управлінського впливу для оптимізації процесу управління фінансовими результатами та забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання.

Таблиця 3.16
Базовий набір показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Відношення фінансової рівноваги підприємства	Рівень якості позитивного фінансового результату			Рівень якості негативного фінансового результату	
	високий стан ЯФР	середній стан ЯФР	низький стан ЯФР	задовільний стан ЯФР	критичний стан ЯФР
$\frac{+ЧРК}{+ФР_{20}}$	Оптимальний стан ЯФР ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , РВК, РА	Добрий стан ЯФР ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , РВК, РА	×	×	×
$\frac{-ЧРК}{+ФР_{20}}$	Приятний стан ЯФР ЧРК, ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , РВК, РА	Приятний стан ЯФР ЧРК, ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , РВК, РА	×	×	×
$\frac{+ЧРК}{-ФР_{20}}$	×	×	×	Незадовільний стан ЯФР МП, ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , К ₀₁₅	Передкризовий стан ЯФР ЧД, МП, ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , К ₀₁₅
$\frac{-ЧРК}{-ФР_{20}}$	×	×	×	Кризовий стан ЯФР ЧРК, МП, ФР ₀₁₅ , ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , К ₀₁₅ , ВОК	Кризовий стан ЯФР ЧРК, ЧД, МП, ФР ₀₁₅ , Р ₃₁₅ , К ₀₁₅ , К ₀₁₅ , ВОК

зона ефективної діяльності підприємства (оптимальний, добрий стан ЯФР)
 зона помірно ефективної діяльності підприємства (приятний стан ЯФР)
 зона низької ефективної діяльності підприємства (задовільний стан ЯФР)
 зона неефективної діяльності підприємства (незадовільний, передкризовий стан ЯФР)
 зона критично неефективної діяльності підприємства (кризовий стан ЯФР)

Примітка. ЯФР – якість фінансових результатів підприємства; ФР₀₁₅, ФР₀₁₅, ФР₀₁₅, ФР₀₁₅ – фінансові результати від основної, лінійної операційної, фінансової, інвестиційної, господарської діяльності підприємства відповідно; К₀₁₅ – коефіцієнт реінвестування; Р₃₁₅, Р₃₁₅ – реінтабеляність основної, звичайної діяльності; РА, РВК – реінтабеляність активів, власного капіталу; ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); МП – маржинальний прибуток; ЧРК – чистий рух коштів за звітний період; К₀₁₅, К₀₁₅ – коефіцієнти трансформації та оборотності власного капіталу; ВОК – власні оборотні кошти; "×" – відсутня відповідна комбінація позиціонування.

Зазначимо, що стан якості фінансових результатів є одним із основних індикаторів управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства, який достовірно та комплексно відображає наявний рівень якості фінансових результатів за процесом їх формування, стан фінансової рівноваги та загальний рівень економічного розвитку суб'єкта господарювання.

Тому з урахуванням вищезазначеного застосування матриці оцінки стану якості фінансових результатів підприємств є найбільш доцільним підходом для забезпечення раціонального формування базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств як важливого інструменту підвищення ефективності процедур управління фінансовими результатами та функціонування МУФР промислових суб'єктів господарювання.

Отже, для обґрунтованого формування базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (табл. 3.16) СУФР необхідно враховувати значення таких ключових індикаторів:

- 1) рівень якості фінансових результатів за процесом їх формування, що відображає ефективність і прибутковість основної та господарської діяльності, раціональність процесу формування фінансових результатів, резерви підвищення прибутковості підприємства;
- 2) стан фінансової рівноваги підприємства, який відображає рівень фінансової результативності господарської діяльності та ступінь збалансованості надходження економічних вигод і притоку грошових коштів на підприємстві;
- 3) стан якості фінансових результатів підприємства, що комплексно характеризує рівень якості фінансових результатів (процес формування), стан фінансової рівноваги суб'єкта господарювання та загальний рівень його економічного розвитку як об'єктивне відображення наявного ступеня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства.

Зазначимо, що вищерозглянуті індикатори відіграють ключову роль для формування адекватного базового набору показників управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (табл. 3.16), оскільки дані індикатори відображають основні напрями здійснення управлінського впливу та реалізації наявних резервів для забезпечення комплексного підвищення ефективності управління фінансовими результатами, що сприяє успішному досягненню головної мети і вирішенню ключових завдань механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Запропонований підхід до формування базового набору показників управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання дає змогу СУФР застосовувати цей базовий набір як важливий інструмент реалізації комплексного управлінського впливу для оптимізації процесу управління фінансовими результатами та стійкого підвищення ефективності функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Таблиця 3.17
Політика оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Стан якості фінансових результатів підприємства	Зона ефективності господарської діяльності підприємства	Базовий набір показників управління фінансовими результатами підприємства	Заходи політики оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Оптимальний стан	Зона ефективної господарської діяльності підприємства	$\Phi P_{12}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Підвищення (підтримання) ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства шляхом забезпечення раціонального розподілу позитивного фінансового результату, підвищення рівня фінансової результативності господарської діяльності, прибутковості власного капіталу та активів суб'єкта господарювання
Добрий стан	Зона ефективної господарської діяльності підприємства	$\Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Підвищення ефективності управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання відносно за рахунок раціоналізації величини фінансових результатів від іншої операційної, неопераційної (фінансової, інвестиційної), господарської діяльності підприємства та оптимізації розподілу прибутку для забезпечення стійкого підвищення рівня якості фінансових результатів, прибутковості господарського процесу і капіталу підприємства
Прийнятний стан	Зона помірно ефективної господарської діяльності підприємства	$ЧРК, \Phi P_{12}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Досягнення та підтримання збалансованого стану фінансової рівноваги підприємства, забезпечення раціонального розподілу позитивного фінансового результату, зростання величини приросту грошових коштів, рівня прибутковості та платоспроможності підприємства є основними напрямками оптимізації процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання
		$ЧРК, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Для підвищення ефективності управління фінансовими результатами підприємства необхідно забезпечити покращення стану фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, зростання рівня якості фінансових результатів та фінансової результативності господарської діяльності шляхом раціоналізації процесів формування і розподілу фінансових результатів, підвищення платоспроможності, прибутковості господарської діяльності, власного капіталу та активів підприємства
		$\Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Підвищення ефективності управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання передбачає забезпечення стійкого зростання рівня якості фінансових результатів за рахунок підвищення прибутковості основної та господарської діяльності, рентабельності власного капіталу, активів та оптимізації процесів формування і розподілу фінансових результатів

Стан якості фінансових результатів підприємства	Зона ефективності господарської діяльності підприємства	Базовий набір показників управління фінансовими результатами підприємства	Заходи політики оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Задовільний стан	Зона низької ефективної господарської діяльності підприємства	$\Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Підвищувати ефективність процесу управління фінансовими результатами підприємства необхідно шляхом покращення стану фінансової рівноваги та рівня якості фінансових результатів суб'єкта господарювання за рахунок забезпечення реалізації резервів прибутковості (зниження збитковості), стійкого зростання ефективності та прибутковості усіх видів діяльності, рівня ресурсовіддачі, рентабельності господарського процесу та капіталу підприємства
Незадовільний стан (низький рівень ЯПФР)	Зона неефективної господарської діяльності підприємства	$ЧРК, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Зростання рівня якості фінансових результатів та досягнення збалансованого стану фінансової рівноваги є основними напрямками підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства, для дієвої реалізації яких необхідно забезпечити зростання приросту грошових коштів, рівня платоспроможності, прибутковості основної та господарської діяльності, власного капіталу, активів, оптимізацію процесів формування та розподілу фінансових результатів суб'єкта господарювання
		$ЧРК, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Реалізація обґрунтованих комплексних заходів менеджменту, спрямованих на стійке підвищення рівня якості фінансових результатів, фінансової результативності господарської діяльності та покращення стану фінансової рівноваги підприємства шляхом забезпечення оперативної реалізації резервів прибутковості, зростання оборотності власного капіталу та активів, рентабельності господарської діяльності, приросту грошових коштів, рівня платоспроможності та власних оборотних коштів підприємства, що дає змогу підвищити ефективність управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання
Незадовільний стан (незадовільний рівень ЯНФР)	Зона критично неефективної господарської діяльності підприємства	$МП, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Ключовими напрямками підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства є покращення стану фінансової рівноваги та рівня якості фінансових результатів шляхом забезпечення дієвої мобілізації та реалізації резервів прибутковості (зниження збитковості), раціоналізації величини витрат, стійкого підвищення рівня рентабельності основної та господарської діяльності, ресурсовіддачі, оборотності власного капіталу підприємства
Передкризовий стан		$ЧРК, МП, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Забезпечити підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства у довгостроковому періоді за рахунок стійкого зростання рівня фінансової результативності господарської діяльності, якості фінансових результатів та покращення стану фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, що досягається шляхом забезпечення оперативної мобілізації та дієвої реалізації економічного потенціалу, резервів рентабельності (зниження збитковості), оптимізації величини витрат і структури капіталу, зростання величини чистого доходу, маржинального прибутку, власного оборотного капіталу, рівня дієвої активності, прибутковості (зниження збитковості), платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у довгостроковому періоді
Кризовий стан (незадовільний рівень ЯНФР)	Зона критично неефективної господарської діяльності підприємства	$ЧРК, МП, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Забезпечити підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства у довгостроковому періоді за рахунок стійкого зростання рівня фінансової результативності господарської діяльності, якості фінансових результатів та покращення стану фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, що досягається шляхом забезпечення оперативної мобілізації та дієвої реалізації економічного потенціалу, резервів рентабельності (зниження збитковості), оптимізації величини витрат і структури капіталу, зростання величини чистого доходу, маржинального прибутку, власного оборотного капіталу, рівня дієвої активності, прибутковості (зниження збитковості), платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у довгостроковому періоді
Кризовий стан (критичний рівень ЯНФР)		$ЧРК, МП, \Phi P_{012}, \Phi P_{013}, \Phi P_{015}, \Phi P_{016}, \Phi P_{017}, P_{23}, K_p, R_{VK}, P_A$	Забезпечити підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами підприємства у довгостроковому періоді за рахунок стійкого зростання рівня фінансової результативності господарської діяльності, якості фінансових результатів та покращення стану фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, що досягається шляхом забезпечення оперативної мобілізації та дієвої реалізації економічного потенціалу, резервів рентабельності (зниження збитковості), оптимізації величини витрат і структури капіталу, зростання величини чистого доходу, маржинального прибутку, власного оборотного капіталу, рівня дієвої активності, прибутковості (зниження збитковості), платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у довгостроковому періоді

Прямітка. ЯПФР, ЯНФР – якість позитивного / негативного фінансового результату підприємства.

Політика оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності досліджуваних промислових підприємств

Підприємство	Стан якості фінансових результатів підприємства	Зона ефективності господарської діяльності підприємства	Базовий набір показників управління фінансовими результатами підприємства	Заходи політики оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
Підприємство 1	Прийнятний стан	Зона помірно ефективної господарської діяльності підприємства	ЧРК, ФР _{юль} , ФР _{фль} , ФР _{дль} , ФР _{гль} , Р _{дль} , К _р , РВК, РА	Основними напрямками підвищення ефективності управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання є досягнення високого рівня якості фінансових результатів і збалансованого стану фінансової рівноваги підприємства шляхом забезпечення стійкого зростання притоку (зниження відтоку) грошових коштів, рівня платоспроможності, прибутковості господарської діяльності та капіталу, оптимізації процесів формування і розподілу фінансових результатів, що сприяє економічному зростанню підприємства у довгостроковому періоді
Підприємство 3				
Підприємство 5	Незадовільний стан	Зона неефективної господарської діяльності підприємства	МП, ФР _{оль} , ФР _{гль} , Р _{оль} , Р _{дль} , Р _{зр} , К _м , К _т	Оптимізація процесу управління фінансовими результатами підприємства здійснюється шляхом покращення стану фінансової рівноваги та підвищення рівня якості фінансових результатів суб'єкта господарювання, що досягається за рахунок ефективної реалізації резервів прибутковості (зниження збитковості), раціоналізації величини витрат, зниження збитку, зростання величини маржинального прибутку, відновлення прибуткової господарської діяльності та забезпечення стійкого підвищення рівня рентабельності основної і господарської діяльності, оборотності власного капіталу, ресурсовіддачі, платоспроможності підприємства
Підприємство 7				
Підприємство 4	Кризовий стан	Зона критично неефективної господарської діяльності підприємства	ЧРК, МП, ФР _{оль} , ФР _{гль} , Р _{оль} , Р _{дль} , К _м , К _т , ВОК	Підвищення ефективності управління фінансовими результатами підприємства передбачає забезпечення оперативної мобілізації та денової реалізації економічного потенціалу, резервів прибутковості (зниження збитковості), мінімізації збитку, оптимізації величини витрат та маржинального прибутку, сталого підвищення рівня фінансової результативності господарської діяльності, ділової активності, платоспроможності, фінансової стійкості суб'єкта господарювання, що сприяє стійкому зростанню рівня якості фінансових результатів та покращенню стану фінансової рівноваги підприємства
Підприємство 2	Кризовий стан			
Підприємство 6				

Зважаючи на вагоме значення базового набору показників управління фінансовими результатами підприємств як важливого інструменту комплексного управління, цілком обґрунтованим та доцільним є використання цього інструменту для розробки політики оптимізації управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових суб'єктів господарювання, реалізація якої спрямована на забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств (табл. 3.17).

Для забезпечення підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами господарської діяльності досліджуваних промислових підприємств сформуємо відповідні базові набори показників та комплекс заходів політики оптимізації управління фінансовими результатами даних суб'єктів господарювання (табл. 3.18) на підставі врахування результатів попередньо проведених нами наукових досліджень (табл. 3.16, 3.17).

Зауважимо, що дієве використання вищезазначених інструментів менеджменту (табл. 3.16, 3.17) СУФР досліджуваних промислових суб'єктів господарювання у рамках реалізації стратегії управління фінансовими результатами дає змогу оптимізувати процес управління фінансовими результатами та забезпечити ефективне функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності даних підприємств.

Забезпечити успішну реалізацію стратегії управління фінансовими результатами у процесі функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств неможливо без проведення достовірної комплексної оцінки наявного рівня ефективності управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання, яка відіграє важливе значення для оптимізації даного процесу, оскільки дозволяє СУФР: 1) оперативно визначити наявні "проблемні місця" та резерви оптимізації процесу управління фінансовими результатами підприємства; 2) достовірно визначити рівень ефективності управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання; 3) забезпечити прийняття обґрунтованих комплексних заходів менеджменту щодо підвищення ефективності функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств для успішної реалізації головної мети та ключових завдань даного механізму.

На нашу думку, для проведення СУФР достовірної комплексної оцінки рівня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства найбільш доцільним варіантом є розрахунок відповідного інтегрального показника як важливого інструменту діагностики ефективності процесу управління фінансовими результатами промислового суб'єкта господарювання.

Інтегральна оцінка ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства дає змогу СУФР:

1) здійснити достовірну комплексну оцінку рівня ефективності управління фінансовими результатами та функціонування МУФР суб'єкта господарювання;

2) визначити наявні проблеми і резерви підвищення ефективності управління фінансовими результатами підприємства;

3) забезпечити реалізацію обґрунтованих заходів менеджменту щодо оптимізації процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання;

4) удосконалити процедури управління фінансовими результатами, що сприяє ефективному функціонуванню механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

За своєю природою інтегральний показник є синтетичною величиною, яка враховує значення ряду найбільш значущих оціночних показників для проведення достовірної комплексної оцінки досліджуваного явища. Відтак, важливим завданням є формування найбільш репрезентативного набору оціночних показників, які повинні комплексно відображати досліджуваний процес, у нашому випадку, рівень ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Вважаємо, що для раціонального вирішення вищезазначеного завдання необхідно використати базові підходи, які дають змогу обґрунтовано визначити ключові оціночні показники для розрахунку відповідного інтегрального показника. Тому, процедура формування набору оціночних показників для розрахунку інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства була проведена нами у два етапи: 1) опрацювання наявних методичних підходів до аналізу, оцінки та управління фінансовими результатами, які висвітлені у літературних джерелах [11, с. 86; 61, с. 131-132; 73, с. 173-174; 102, с. 477, 458, 540-543; 131, с. 48-50; 169 с. 373-375]; 2) формування набору показників оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств для проведення експертного опитування та визначення експертами ряду основних (найбільш значущих) показників із цього набору.

Зауважимо, що запропонований експертам набір оціночних показників було сформовано з урахуванням таких критеріїв:

1) традиційні показники економічного аналізу, які повинні доповнювати, а не дублювати один одного;

2) доступність інформаційної бази;

3) комплексний підхід для забезпечення достовірної оцінки ефективності управління фінансовими результатами з урахуванням особливостей їх економічної природи (процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів);

4) інформативна значущість та змістовна відповідність показників;

5) показники мають відображати якісні та кількісні характеристики фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття);

6) фаза життєвого циклу досліджуваних підприємств;

7) значимість впливу показників для забезпечення успішного досягнення головної мети та реалізації ключових завдань механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Необхідно зазначити, що досліджувані промислові підприємства знаходяться на останніх стадіях їх життєвого циклу (зрілість, спад), що зумовлено досить тривалим періодом діяльності даних суб'єктів господарювання [73, с. 171]. Так, М.В. Білошкурський, досліджуючи у своїй праці [11, с. 86] зв'язок економічних показників з основними етапами життєвого циклу підприємства (ЖЦП), приходять до висновку, що фазам зрілості та спаду ЖЦП найбільше відповідають показники рентабельності капіталу та продажів, ліквідності, ділової активності. Врахування цієї обставини та зазначених вище критеріїв дало змогу реалізувати обґрунтований комплексний підхід до формування набору оціночних показників ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Проведення експертного опитування провідних фахівців (фінансових менеджерів, головних бухгалтерів та економістів, начальників планово-економічних відділів тощо) промислових підприємств дало змогу визначити ряд найбільш вагомих показників для оцінки ефективності управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання. Порядок експертного опитування передбачав опрацювання кожним експертом спеціально розробленої анкети для визначення рівня вагомості показників оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств.

Важливою процедурою для визначення достовірності результатів експертного опитування є оцінка міри узгодженості думок експертів [7, с. 130; 8, с. 101-102; 37, с. 147; 52, с. 13]. Оскільки значення розрахованого коефіцієнта конкордації ($K_{\text{кон}} = 0,94$) наближається до одиниці, це свідчить про високий ступінь узгодженості думок експертів та придатність результатів проведеного експертного опитування для подальшого їх використання.

Проведене на підставі результатів експертного опитування ранжування показників дало змогу визначити основні показники оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, які характеризувалися найнижчими середніми значеннями рангів, тобто були найбільш вагомими.

Оскільки, економічна природа фінансових результатів характеризується послідовними процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), то необхідним і доцільним кроком є формування відповідних груп оціночних показників із попередньо визначеної сукупності найбільш значущих показників для забезпечення достовірної комплексної оцінки рівня ефективності

управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (табл. 3.19).

Зазначимо, що вибір методики розрахунку інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства є не лише відповідальним, але й складним завданням з огляду на необхідність використання цієї методики для оцінки показників як прибутково, так і збитково працюючих суб'єктів господарювання. Зазначена особливість є важливим критерієм, який повинен обов'язково враховуватися для здійснення раціонального вибору методики розрахунку інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

Таблиця 3.19

Основні показники оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств

Процеси формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів підприємства	Показник
Процес формування фінансових результатів	Фінансові результати від основної діяльності
	Фінансові результати господарської діяльності
	Рентабельність основної діяльності
	Рентабельність звичайної діяльності
	Коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства
	Грошова результативність господарської діяльності
	Рентабельність власного капіталу
	Рентабельність активів
	Грошова результативність активів
Грошова результативність власного капіталу	
Процес розподілу позитивного фінансового результату	Коефіцієнт реінвестування
	Коефіцієнт стійкості економічного зростання
	Темп зростання нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)
Процес використання (покриття) фінансових результатів	Темп зростання фінансових результатів від основної діяльності
	Темп зростання фінансових результатів господарської діяльності
	Темп зростання чистого руху коштів за звітний період
	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)
	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

Детальний аналіз методик розрахунку інтегральних показників [9, с. 55-59; 12, с. 30-31; 36, с. 213-216; 54, с. 139-141; 55, с. 85-86; 58, с. 18-19; 59, с. 15-16; 73, с. 173-177; 79, с. 245-248; 80, с. 337-340; 118, с. 127-131; 136, с. 177-179; 183, с. 138-143; 187, с. 156-159; 191, с. 13] дає змогу встановити деяку некоректність їх використання у процесі оцінки від'ємних показників (збитку, збитковості) збитково працюючих підприємств. Оскільки після проведення процедури стандартизації від'ємних оціночних показників втрачається їх

математичний знак (мінус), а отже, повністю змінюється економічний зміст цих показників і, як наслідок, результати діяльності збиткових суб'єктів господарювання інтерпретуються як більш привабливі порівняно з прибутково працюючими підприємствами.

Зазначений недолік можна ліквідувати шляхом використання методики розрахунку таксономічного показника рівня розвитку [86, с. 183-184; 94, с. 235-237; 100, с. 65; 101, с. 104-105; 120, с. 16-20; 121, с. 88-90; 125, с. 231-235; 170, с. 409-412; 189, с. 85-87], яка передбачає формування відповідного еталону розвитку на основі максимальних значень стимуляторів та мінімальних значень дестимуляторів стандартизованих показників оцінки досліджуваного процесу.

Зауважимо, що у процесі оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств показники рентабельності, фінансових результатів, темпів їх зростання, темпів зростання нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) будуть одночасно стимуляторами для прибуткових суб'єктів господарювання та дестимуляторами по відношенню до збиткових підприємств. Таким чином, виникає об'єктивна необхідність формування двох еталонів розвитку відповідно для прибуткових та збиткових промислових суб'єктів господарювання, що зумовлюється різним економічним змістом їх оціночних показників, а саме: 1) для прибуткових підприємств – більшість (усі) оціночних показників є стимуляторами, тобто мають прямий позитивний вплив на підвищення рівня ефективності управління фінансовими результатами; 2) для збиткових підприємств – переважна більшість оціночних індикаторів (негативний фінансовий результат (збиток), темпи зростання збитку, збитковість) є дестимуляторами, оскільки зростання їх величини негативно впливає на ефективність процесу управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання.

У зв'язку з цим, цілком доцільним буде формування відповідного еталону розвитку окремо для прибуткових та збиткових промислових підприємств з урахуванням критерію вибору максимальних стандартизованих значень стимуляторів та мінімальних стандартизованих значень дестимуляторів серед набору оціночних показників. Саме така особливість таксономічного методу цілком обґрунтовано визначає необхідність його використання для забезпечення достовірної комплексної оцінки рівня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності як прибуткових, так і збиткових промислових підприємств.

Використання таксономічного методу передбачає обчислення таксономічного показника, у нашому випадку, інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства, значення якого будуть знаходитися в інтервалі від 0 до 1 [94, с. 237; 101, с. 104; 120, с. 17; 121, с. 90; 125, с. 235; 170, с. 411]. Так, рівень ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства буде тим вищий, чим ближче до одиниці буде значення розрахованого однойменного інтегрального показника, який відображає ступінь

наближення фактичних значень оціночних показників до еталонних. Такий порядок оцінки інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами підприємства є важливою перевагою таксономічного методу, який дозволяє уникнути суб'єктивних оцінок ваги або значущості окремих показників у процесі розрахунку узагальнюючого індикатора, що не є притаманним переважній більшості існуючих методик розрахунку інтегральних показників [9, с. 55-59; 36, с. 213-216; 54, с. 139-141; 58, с. 18-19; 59, с. 15-16; 73, с. 173-177; 136, с. 177-179; 187, с. 156-159].

Таксономічний метод є узагальненням методу відстаней, в основі якого, як зазначає вчений-економіст Н.А. Хрущ, лежить положення, що "кожний об'єкт розглядається як точка в n-мірному просторі, яка характеризується набором з n-координат" [189, с. 85].

Відтак, сутність розрахунку інтегрального показника на основі застосування таксономічного методу полягає в оцінці величини відстані в n-мірному просторі між точками досліджуваного явища (рівня ефективності управління фінансовими результатами підприємства) та точками еталону розвитку (найвищого рівня ефективності управління фінансовими результатами підприємства), що дає змогу достовірно оцінити наявний рівень розвитку досліджуваного явища у часі (за ряд років) та просторі (серед сукупності інших підприємств) [101, с. 102].

Оскільки особливості оцінки інтегрального показника за таксономічним методом були розглянуті попередньо, то лише нагадаємо, що інтегральний показник набуває високого рівня (наближений до одиниці) при наближенні значень оціночних показників до еталонних та низького рівня при значному відхиленні фактичних значень оціночних показників від еталонних.

На нашу думку, така шкала оцінки (від 0 до 1) інтегрального показника є досить загальною, що відповідним чином впливає на зниження точності, а отже, якості оцінки рівня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств. Пропозиція щодо доцільності диференціювання числового інтервалу (від 0 до 1) значень інтегрального показника на чотири однакові рівні (довжиною у 0,25) була обґрунтована у працях учених-економістів [58, с. 18-19; 59, с. 15-16]. Вважаємо, що такий підхід до оцінки інтегрального показника є раціональним, оскільки використання диференційованої шкали сприятиме підвищенню достовірності інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими результатами підприємства і, як наслідок, реалізації адекватних заходів менеджменту щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання.

З урахуванням вищезазначених положень, сформуємо шкалу оцінки інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств (табл. 3.20). Зазначимо, що особливістю цієї шкали є можливість її застосування для оцінки різних інтегральних показників, обчислених на основі таксономічного методу.

Таблиця 3.20

Шкала оцінки інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства

Рівень ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства		Інтервал числових значень інтегрального показника
Прибутково працююче підприємство	Збитково працююче підприємство	
Високий	Задовільний	0,75 - 1
Середній	Допустимий	0,50 - 0,75
Задовільний	Незадовільний	0,25 - 0,50
Низький	Критичний	0,00 - 0,25

Застосування таксономічного методу [101, с. 103-104; 120, с. 16-17; 170, с. 409-411] для обчислення інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства є комплексною процедурою, що передбачає здійснення таких послідовних розрахункових етапів:

1) формування вихідних даних – матриці спостережень, яка відображає основні показники оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства;

2) класифікація вихідних показників оцінки залежно від характеру їх впливу на ефективність процесу управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання на стимулятори (позитивний вплив) та дестимулятори (негативний вплив);

3) проведення процедури стандартизації значень вихідних показників оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства:

3.1) стандартизація значень показників стимуляторів (3.3):

$$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sigma_j} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sqrt{\frac{\sum (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{m}}} \quad (3.3)$$

3.2) стандартизація значень показників дестимуляторів (3.4):

$$Z_{ij} = \frac{\bar{x}_j - x_{ij}}{\sigma_j} = \frac{\bar{x}_j - x_{ij}}{\sqrt{\frac{\sum (\bar{x}_j - x_{ij})^2}{m}}} \quad (3.4)$$

де Z_{ij} – стандартизовані значення вихідних показників оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства; x_{ij} – фактичне значення показника оцінки; \bar{x}_j – середнє значення показника оцінки; σ_j – середнє квадратичне відхилення показника оцінки; m – кількість періодів (років);

4) побудова еталону розвитку як точки з відповідними координатами, визначеними як максимальні (для стимуляторів) та мінімальні (для дестимуляторів) стандартизовані значення вихідних показників оцінки;

5) розрахунок елементів матриці відстаней передбачає обчислення відстаней (C_{i0}) між точками-оціночними показниками і точкою-еталоном (3.5):

$$C_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_{0j})^2} \quad (3.5)$$

де C_{i0} – відстань між точкою-оціночним показником і точкою-еталоном; z_{0j} – координата точки еталону (значення відповідного показника еталону); n – кількість показників;

6) розрахунок середнього значення (\bar{C}_0) величин відстані (C_{i0});

7) знаходження середньоквадратичного відхилення відстані (S_0) (3.6):

$$S_0 = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (C_{i0} - \bar{C}_0)^2}{m}} \quad (3.6)$$

де \bar{C}_0 – середнє значення величин відстані C_{i0} ;

8) нормування відстані (C_0) (3.7):

$$C_0 = \bar{C}_0 - aS_0 \quad (3.7)$$

де a – коефіцієнт, який дорівнює 2 – якщо розподіл ознаки симетричний, або 3 – у загальному випадку [121, с. 90; 125, с. 235];

9) розрахунок узагальнюючих показників ефективності управління фінансовими результатами підприємства (d_i) (3.8) у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів: 9.1) для прибуткових підприємств – за процесами формування, розподілу, використання позитивного фінансового результату; 9.2) для збиткових підприємств – у розрізі процесів формування, покриття негативного фінансового результату;

$$d_i = 1 - \frac{C_{i0}}{C_0} \quad (3.8)$$

10) обчислення інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства (I_i) як середньої арифметичної простої значень однойменних узагальнюючих показників за процесами формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів (3.9):

$$I_i = \frac{\sum_{i=1}^p d_i}{p} \quad (3.9)$$

де p – загальна кількість процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів господарської діяльності промислового підприємства;

11) оцінка рівня узагальнюючих показників та інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства (табл. 3.21) на основі використання відповідної шкали (табл. 3.20).

Зауважимо, що важливою перевагою застосування розглянутого алгоритму розрахунку інтегрального показника є здійснення комплексної оцінки рівня ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства не лише як відповідного процесу менеджменту (розрахунок інтегрального показника), а й з урахуванням особливостей економічної природи фінансових результатів (обчислення узагальнюючих показників у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів), що дозволяє підвищити прозорість, достовірність та якість інтегральної оцінки для забезпечення реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо підвищення ефективності процесу управління фінансовими результатами та функціонування МУФР промислових суб'єктів господарювання.

Проведемо практичну апробацію вищезгаданого алгоритму для розрахунку інтегральних показників ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності досліджуваних промислових підприємств протягом 2006-2010 рр. Так, відповідно до сформованих еталонів розвитку окремо для прибуткових та збиткових досліджуваних суб'єктів господарювання проводиться оцінка наявного рівня ефективності управління їх фінансовими результатами на основі врахування середніх значень (за період 2006-2010 рр.) відповідних однойменних узагальнюючих показників (у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів) та інтегральних показників (табл. 3.21) шляхом використання відповідної шкали (табл. 3.20).

Таблиця 3.21
Оцінка ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств протягом 2006-2010 рр.

Підприємство	Процес формування фінансових результатів		Процес розподілу позитивного фінансового результату		Процес використання (покриття) фінансових результатів		Середнє значення інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства	Рівень ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства
	Середнє значення узгальноючого показника ефективності управління ФР	Рівень ефективності управління ФР	Середнє значення узгальноючого показника ефективності управління ФР	Рівень ефективності управління ФР	Середнє значення узгальноючого показника ефективності управління ФР	Рівень ефективності управління ФР		
Група прибуткових підприємств								
Підприємство 2	0,52	Середній	0,62	Середній	0,57	Середній	0,57	Середній
Підприємство 3	0,54	Середній	0,61	Середній	0,51	Середній	0,55	Середній
Підприємство 1	0,33	Задовільний	0,65	Середній	0,36	Задовільний	0,45	Задовільний
Група збитково працюючих підприємств								
Підприємство 5	0,56	Допустимий	×	×	0,54	Допустимий	0,55	Допустимий
Підприємство 4	0,43	Незадовільний	×	×	0,497	Незадовільний	0,47	Незадовільний
Підприємство 6	0,42	Незадовільний	×	×	0,38	Незадовільний	0,40	Незадовільний
Підприємство 7	0,30	Незадовільний	×	×	0,486	Незадовільний	0,39	Незадовільний

Примітка. ФР – фінансові результати; “х” – дані неможливо заповнити.

Результати оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств за період 2006-2010 рр. (табл. 3.21) свідчать про досить незначний рівень ефективності даного процесу, оскільки жодне з досліджуваних суб'єктів господарювання не змогло досягти верхньої межі навіть середнього рівня ефективності управління фінансовими результатами. Протягом 2006-2010 рр. спостерігалось стрімке зниження ефективності управління фінансовими результатами як на прибуткових (2009-2010 рр.), так і на збиткових (2008-2009 рр.) досліджуваних промислових підприємствах, що було значною мірою зумовлено негативним впливом наслідків економічної кризи.

За підсумками 2006-2010 рр., серед досліджуваних прибутково працюючих промислових суб'єктів господарювання лише підприємство 2 та підприємство 3 змогли забезпечити середній рівень ефективності управління фінансовими результатами їх господарської діяльності (табл. 3.21), що звичайно не є оптимальним, але кращим варіантом порівняно із задовільним рівнем ефективності управління фінансовими результатами, який був характерний для підприємства 1.

Серед досліджуваних збиткових промислових суб'єктів господарювання протягом 2006-2010 рр. (табл. 3.21) лише на підприємстві 5 спостерігався допустимий рівень ефективності управління фінансовими результатами, якого було досягнуто, переважно, за рахунок зниження величини збитку від основної та господарської діяльності підприємства 5. Незадовільний рівень ефективності управління фінансовими результатами, який був притаманний для підприємства 4, підприємства 6 та підприємства 7, свідчив про неефективність господарської діяльності, зростання величини збитку та рівня збитковості цих суб'єктів господарювання.

Для більш наочної інтерпретації результатів оцінки ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств протягом 2006-2010 рр. побудуємо відповідні діаграми на підставі врахування значень відповідних інтегральних показників для прибуткових (рис. 3.6) та збиткових (рис. 3.7) досліджуваних суб'єктів господарювання.

Представлені вище діаграми відображають нестабільність динаміки рівнів ефективності управління фінансовими результатами промислових підприємств, що є об'єктивним наслідком низького рівня фінансової результативності господарської діяльності, прибутковості (високої збитковості), якості фінансових результатів, втрати фінансової рівноваги та економічного спаду переважної більшості досліджуваних суб'єктів господарювання. За таких умов оптимізація процесу управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання, що забезпечується шляхом ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, є найбільш раціональним шляхом досягнення стійкого підвищення прибутковості та економічного зростання суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді.

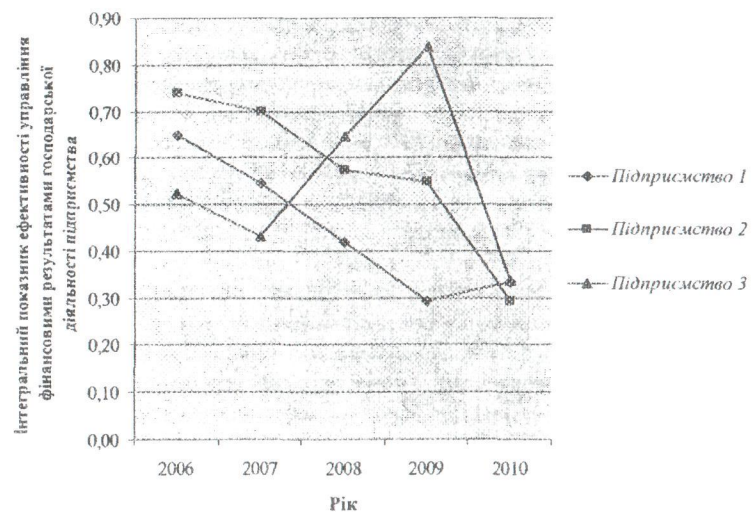

Рис. 3.6. Динаміка інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності прибуткових промислових підприємств за 2006-2010 рр.

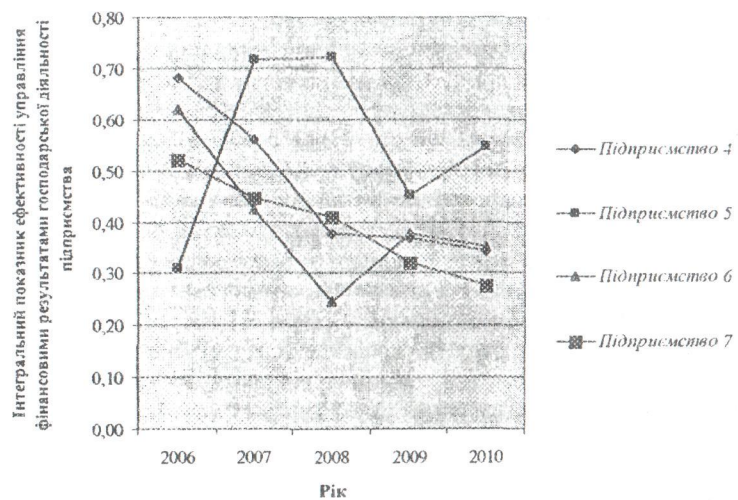

Рис. 3.7. Динаміка інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності збиткових промислових підприємств протягом 2006-2010 рр.

Отже, впровадження механізму управління фінансовими результатами у практичну діяльність промислових підприємств є стратегічно важливим і нагальним завданням, реалізація якого дає змогу підвищити рівень ефективності загальної системи менеджменту суб'єктів господарювання та забезпечити стійке зростання прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги, що сприяє довгостроковому економічному розвитку підприємств і відповідає положенням сучасної концепції корпоративного менеджменту.

Підсумки розділу

Розроблений механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є сучасною дієвою комплексною технологією менеджменту, застосування якої дає змогу здійснювати ефективний процес управління фінансовими результатами, що сприяє стійкому економічному розвитку промислових суб'єктів господарювання у довгостроковій перспективі.

На підставі узагальнення результатів проведеного наукового дослідження структури та процесу функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств можна обґрунтувати наступні висновки:

1. Комплексна оцінка якості фінансових результатів підприємства дає змогу достовірно визначити наявний рівень якості фінансових результатів у розрізі процесів їх формування, розподілу, використання (покриття) та стан якості фінансових результатів, які є важливими економічними індикаторами для прийняття і реалізації обґрунтованих заходів менеджменту щодо забезпечення ефективного процесу управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання. Важливими інструментами менеджменту є розроблені процедури комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств, застосування яких СУФР дозволяє забезпечити стійке підвищення рівня якості фінансових результатів за процесами їх формування, розподілу, використання (покриття), прибутковості, досягнення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання та є основною передумовою для здійснення ефективного управління фінансовими результатами в МУФР промислових підприємств.

2. Відповідно до авторської точки зору механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства – це інтегрована у загальний процес менеджменту динамічна система, функціонування якої забезпечується шляхом застосування відповідних методів, важелів, інструментів та процедур, що дає змогу здійснювати комплексний управлінський вплив на фінансові результати, спрямований на стійке підвищення їх якості, прибутковості, досягнення фінансової рівноваги підприємства для забезпечення його довгострокового економічного розвитку.

3. Структура механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств формується із комплексу взаємопов'язаних підсистем управління фінансовими результатами: організаційної підсистеми, підсистем забезпечення, процедур управління фінансовими результатами, моніторингу та оптимізації, контролю. СУФР повинні забезпечити узгоджену взаємодію зазначених підсистем для ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств та успішного досягнення його головної мети і ключових завдань.

5. Основну роль у процесі функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств відіграє підсистема процедур управління фінансовими результатами,

функціонування якої забезпечують СУФР шляхом успішної реалізації стратегії управління фінансовими результатами на основі застосування відповідного інструментарію, що дає змогу здійснювати комплексне управління фінансовими результатами та сприяє ефективному функціонуванню МУФР промислових підприємств.

4. Побудоване “дерево цілей” функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є важливим інструментом декомпозиції головної мети даного механізму (забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, що сприяє їх довгостроковому економічному розвитку) для забезпечення її успішної реалізації.

6. Удосконалений алгоритм розрахунку інтегрального показника ефективності управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства передбачає обчислення узагальнюючих показників у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів, що дозволяє підвищити достовірність та інформативність інтегральної оцінки для прийняття СУФР обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства.

7. Впровадження механізму управління фінансовими результатами у практичну діяльність промислових підприємств дає змогу значно підвищити ефективність загальної системи менеджменту підприємства і забезпечити успішну реалізацію ряду стратегічних цілей суб'єктів господарювання, серед яких стійке зростання прибутковості, досягнення фінансової рівноваги, що сприяє успішному функціонуванню та економічному розвитку промислових підприємств у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Тенденції зростання фінансової нестабільності, невизначеності та ризиків глобалізованого бізнес-середовища у поєднанні з трансформаційними процесами, реалізацією курсу соціально-економічних реформ в Україні породжують нові виклики перед менеджерами вітчизняних промислових суб'єктів господарювання. За таких умов для забезпечення успішного функціонування та економічного розвитку промислових підприємств у довгостроковій перспективі їх вищий менеджмент повинен застосовувати сучасні ефективні технології та інструменти управління у рамках реалізації корпоративної стратегії розвитку, основною складовою якої є управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Таким чином, значної актуальності набуває проблема забезпечення управлінського персоналу адекватним інструментарієм для здійснення ефективного управління фінансовими результатами в системі досягнення стійкого економічного розвитку промислових підприємств, яка отримала своє розв'язання у рамках даного дослідження.

У монографії обґрунтовано новий підхід до вирішення важливого наукового завдання – забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, яке сприяє їх довгостроковому економічному розвитку.

Економічний зміст управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства полягає у тому, що це є динамічний процес розробки, прийняття і реалізації комплексу цілеспрямованих заходів менеджменту у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів, який дозволяє забезпечити підвищення якості фінансових результатів, прибутковості та досягнення фінансової рівноваги підприємства, що сприяє його економічному розвитку в довгостроковому періоді.

Запропоновані методичні процедури оцінки рівня фінансової результативності у розрізі видів капіталу та діяльності промислових підприємств дають змогу удосконалити наявний інструментарій менеджменту та забезпечити ефективне управління не лише прибутковістю, але й платоспроможністю промислових суб'єктів господарювання, що сприяє їх стійкому економічному розвитку.

Важливою умовою здійснення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства є забезпечення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання. Сформована методика оцінки стану фінансової рівноваги промислового підприємства передбачає врахування наявного ступеня збалансованості надходження економічних вигод і притоку грошових коштів на підприємство, що дає змогу менеджерам приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги та безпеки промислового суб'єкта господарювання.

Врахування особливостей економічної природи фінансових результатів, їх якісних характеристик та кількісної величини було покладено в основу розробки методичного інструментарію комплексної оцінки якості фінансових результатів промислових підприємств, використання якого дозволяє менеджерам здійснювати ефективний управлінський вплив у розрізі процесів формування, розподілу, використання (покриття) фінансових результатів, що забезпечує оптимізацію процесу управління фінансовими результатами та сприяє стійкому економічному розвитку промислових суб'єктів господарювання.

Ефективною технологією фінансового менеджменту, яка відповідає умовам високої динамічності змін бізнес-середовища є розроблений механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств, що дає змогу реалізувати системно-комплексний підхід для здійснення ефективного управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання, яке передбачає стійке зростання прибутковості, платоспроможності, досягнення фінансової рівноваги та довгострокового економічного розвитку підприємства, що сприяє підвищенню якості корпоративного менеджменту.

Представлені у монографії розроблені технології та інструменти управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств характеризуються універсальним характером, що вказує на доцільність їх адекватного використання для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами не лише промислових суб'єктів господарювання, але й підприємств інших галузей економіки з метою досягнення стійкого економічного розвитку вітчизняних підприємств у довгостроковій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрютіна М. С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : [учебно-практическое пособие] / М. С. Абрютіна, А. В. Грачев. – М. : Дело и сервис, 2000. – 256 с.
2. Анализ структуры и динамики прибыли. Горизонтальный и вертикальный анализ. Анализ качества прибыли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.scri.ru>
3. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. / науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
4. Бабо А. Прибыль / А. Бабо ; пер. с франц. / общ. ред. и коммент. В. И. Кузнецова. – М. : А/О Издательская группа “Прогресс”, “Универс”, 1993. – 176 с.
5. Баканов М. И. Оценка качества прибыли торгового предприятия / М. И. Баканов, В. В. Мелетьева // Аудит и финансовый анализ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press/afa/1999-4/02.shtml>
6. Балабанов А. И. Финансы / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2000. – 192 с.
7. Безпалько О. В. Використання методу експертних оцінок в маркетингових дослідженнях / О. В. Безпалько, О. Ф. Крайнюченко // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С. 128–132.
8. Безугла О. В. Метод експертних оцінок у контексті формування фінансової стійкості певної території / О. В. Безугла, Л. П. Шаповал // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 5. – Т. 2. – С. 99–102.
9. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 53–60.
10. Бернштейн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практики и интерпретация / Л. А. Бернштейн ; пер. с англ. / научн. ред. перевода И. И. Елисеев; гл. редактор Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 624 с.
11. Білошкурський М. В. Деякі особливості діагностики кризового стану підприємства / М. В. Білошкурський // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3 (45). – С. 85–89.
12. Блажевич О. Г. Влияние уровня ликвидности на финансовую безопасность предприятия / О. Г. Блажевич // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – № 4 (9). – С. 28–34.
13. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. Т. 1. – К. : Ника-Центр, 1999. – 592 с.
14. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. Т. 2. – К. : Ника-Центр, 1999. – 512 с.
15. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2002. – 736 с.
16. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 544 с.

17. Блонська В. І. Показники і критерії оцінки якості прибутку підприємства / В. І. Блонська, О. Р. Дмитрах // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 120–125.

18. Бондарчук Л. В. Організаційно-структурний механізм ефективного управління машинобудівним підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Л. В. Бондарчук. – Хмельницький, 2010. – 20 с.

19. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс ; пер. с англ. – М. : ЗАО “Олимп-Бизнес”, 1997. – 1120 с.

20. Броило С. В. Оценка качества прибыли торгового предприятия / С. В. Броило // Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.koet.syktso.ru/vestnik/2005/2005-4/8.htm>

21. Бромвич М. Анализ экономической эффективности капиталовложений / М. Бромвич. – М. : ИНФРА, 1996. – 432 с.

22. Будько О. В. Облік і аналіз фінансових результатів підприємств чорної металургії: дис. ... кандидата екон. наук : 08.06.04 / Будько Оксана Володимирівна. – К., 2004. – 252 с.

23. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [навч. посібник] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 608 с.

24. Бухгалтерский учет в зарубежных странах : [учебн. пособие] / Ф. Ф. Бутинец, Я. В. Соколов, Д. А. Пашков, М. Л. Горецкая. – Житомир : ЧП “Рута”, 2002. – 502 с.

25. Вдовенко Л. О. Кредитоспроможність як критерій надійності та фінансових можливостей аграрних підприємств / Л. О. Вдовенко // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 74–78.

26. Вдовенко Л. О. Фінанси : [навч. посіб.] / Л. О. Вдовенко, Н. М. Сушко, Н. Д. Фаюра. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.

27. Вдовенко Л. О. Фінансовий механізм функціонування суб'єктів господарювання / Л. О. Вдовенко, О. С. Вдовенко // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки. – Вип. 5. – Т. 2. – 2010. – С. 141–144.

28. Вдовенко Л. О. Фінансовий стан аграрних підприємств Вінниччини / Л. О. Вдовенко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – Вип. 4 (55). – Т. 2. – 2011. – С. 213–217.

29. Власова Н. О. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібною торгівлі : [монографія] / Н. О. Власова, І. Ю. Мелушова. – Х., 2008. – 259 с.

30. Войнаренко М. П. Аналіз стану управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств / М. П. Войнаренко, Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 6. – Т. 3. – С. 98–101.

31. Войнаренко М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки : [монографія] / М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 284 с.

32. Войнаренко М. П. Прогнозування діяльності підприємств з урахуванням фінансових результатів / М. П. Войнаренко, О. В. Косенкова // Вісник ТУП. – 2001. – № 2. – Ч. 1. – С. 31–35.

33. Войнаренко М. П. Теоретичні основи концептуального розвитку регіональної економіки малого і середнього бізнесу / М. П. Войнаренко // Економіст. – 2007. – № 7. – С. 56–57.

34. Войнаренко М. П. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств : [монографія] / М. П. Войнаренко, І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 178 с.

35. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.04 / Вороніна Олександра Олександрівна. – Х., 2009. – 233 с.

36. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : [навчальний посібник] / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.

37. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування : [навчальний посібник] / Б. Є. Грабовецький. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 488 с.

38. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посібник] / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба ; за ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2001. – 228 с.

39. Гридчина М. В. Финансовый менеджмент : [курс лекций] / М. В. Гридчина. – К. : МАУП, 1999. – 136 с.

40. Гринавцева О. В. Облік і аудит готової продукції та її фінансових результатів від реалізації (на прикладі малих металопереробних підприємств України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / О. В. Гринавцева. – К. : КНЕУ, 2005. – 22 с.

41. Гринкевич В. В. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень / В. В. Гринкевич, М. А. Михалевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.5. – С. 110–114.

42. Гриньова В. М. Финансы підприємств : [навч. посібник] / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2004. – 424 с.

43. Гродовський О. В. Аналіз характеру і впливу ринкових факторів на стан конкурентного середовища машинобудівних підприємств / О. В. Гродовський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 306–309.

44. Дайле А. Практика контроллинга / А. Дайле ; пер. с нем. / под ред. и с предисл. М. Я. Хунашевича, Е. Н. Тихоненковой. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 336 с.

45. Деменіна О. М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства / О. М. Деменіна // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7 (37). – С. 14–18.

46. Деева Н. М. Финансовый анализ : [навч. посібник] / Н. М. Деева, О. І. Дедікова. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с.

47. Дікань Л. В. Складові та основні функції управління фінансовим результатом підприємства / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна // Економіка розвитку. – 2008. – № 1(45). – С. 64–66.

48. Діяльність підприємств – суб'єктів господарювання Хмельницької області у 2009 р. : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2010. – 257 с.

49. Дроздов О. А. Система количественных показателей качества прибыли предприятия / О. А. Дроздов // Экономический анализ: теория и практика. – 2010. – № 17 (182) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.1fin.ru>

50. Есманова Л. І. Управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств: дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.04 / Есманова Любов Іванівна. – Суми: СНАУ, 2009. – 249 с.

51. Єпіфанов А. О. Обґрунтування фінансового механізму підприємства / А. О. Єпіфанов, В. П. Москаленко, О. В. Шипунова // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 3–11.

52. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : [навчальний посібник] / А. М. Єріна. – К. : КНЕУ, 2001. – 170 с.

53. Жминько С. И. Современные подходы к оценке платежеспособности хозяйствующих субъектов / С. И. Жменько, В. А. Зазимко // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет. – 2009. – № 10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.1fin.ru>

54. Захарченко В. О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства / В. О. Захарченко, С. І. Счасна // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 137–144.

55. Зінов'єва І. В. Діагностика кризового стану підприємств роздрібної торгівлі / І. В. Зінов'єва // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. – Т. 4. – С. 83–87.

56. Зінченко О. А. Вимірювання якості прибутку підприємства з позиції його конкурентоспроможності / О. А. Зінченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 96–99.

57. Зінченко О. А. Управління якістю фінансового результату підприємства / О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1 (103). – С. 109–114.

58. Ільяшенко С. Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия / С. Н. Ильяшенко // Наукові праці ДонНТУ. – 2002. – № 2. – С. 16–22.

59. Ільяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12–19.

60. Ищенко Е. Прибыль как критерий эффективности функционирования предприятия / Е. Ищенко // Економіст. – 2005. – № 8. – С. 90–92.

61. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : [навч. посібник] / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2000. – 152 с.

62. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством / Г. Я. Ільницька // Науковий вісник УДЛУ України. – 2004. – Вип. 14.7. – С. 291–294.

63. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій [Електронний ресурс] : наказ (№ 291) [затверджений Міністерством фінансів України 30.11.1999] / Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

64. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : [підручник] / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній ; за ред. проф. А. Г. Загороднього. – К. : Знання, 2008. – 487 с.

65. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 768 с.

66. Ковалев В. В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью : [учебно-практ. пособие] / В. В. Ковалев. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 336 с.

67. Ковалев В. В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 572 с.

68. Ковалюк О. М. Методологічні основи фінансового механізму / О. М. Ковалюк // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 51–59.

69. Колесникова В. М. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах реформування податкової системи: дис. ... кандидата екон. наук : 08.06.02 / Колесникова Валентина Митрофанівна. – Х., 2002. – 194 с.

70. Колесова И. В. Теоретическая концептуализация понятия “финансовый механизм” / И. В. Колесова // Вісник національного університету “Львівська політехніка”. – 2007. – № 23 (606). – С. 179–185.

71. Кононенко О. Аналіз фінансової отчетности / О. Кононенко. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Х. : Фактор, 2005. – 156 с.

72. Коюда В. О. Методичний підхід щодо аналізу використання інвестиційного потенціалу підприємства / В. О. Коюда, О. П. Коюда // Економіка розвитку. – 2006. – № 1 (37). – С. 93–98.

73. Коюда В. О. Основи інвестиційного менеджменту : [навчальний посібник] / В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К. : Кондор, 2008. – 340 с.

74. Коюда О. П. Визначення інвестиційної привабливості підприємств / О. П. Коюда // 36. наук. праць “Економіка: проблеми теорії та практики”. – Вип. 175. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. – С. 154–162.

75. Коюда О. П. Інвестиційна привабливість і життєвий цикл підприємства / О. П. Коюда // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. – Сер. “Экономические науки”. – К. : Техніка, 2002. – № 46. – С. 49–57.

76. Криклій О. А. Управління прибутком банку : [монографія] / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 136 с.

77. Крушельницька О. В. Управління персоналом : [навч. посіб.] / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. – К. : Кондор, 2003. – 296 с.

78. Крылов С. И. Анализ финансовых результатов коммерческих организаций по данным отчета о прибылях и убытках / С. И. Крылов // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет. – 2010. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lfin.ru>

79. Кулинич О. І. Економічна статистика / О. І. Кулинич. – Хмельницький : Поділля, 2000. – 286 с.

80. Кулинич Р. О. Вдосконалення комплексного оцінювання результатів діяльності місцевих державних адміністрацій / Р. О. Кулинич // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 333–340.

81. Курило Г. М. Облік та аудит фінансових результатів діяльності промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / Г. М. Курило. – К. : КНЕУ, 2004. – 24 с.

82. Курносова О. А. Концепция управления инновационным развитием отечественных энергопредприятий / О. А. Курносова, А. П. Микитенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 3. – Т. 2. – С. 189–193.

83. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : [монографія] / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

84. Лебедзевич Я. В. Основні тенденції визначення фінансового результату: історичний аспект / Я. В. Лебедзевич // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. – 1999. – № 9. – С. 64–72.

85. Ловінська Л. Г. Концепція фінансового результату у системі бухгалтерського обліку підприємств / Л. Г. Ловінська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 58–65.

86. Лук'янець С. Інтегральна оцінка ефективності експортної діяльності підприємства / С. Лук'янець, І. Бубенко, М. Пантелєєв // Економічний аналіз. – 2008. – Вип. 3 (19). – С. 183–185.

87. Лук'янова В. В. Адаптація функціонування підприємства до ризику у нестабільному ринковому середовищі / В. В. Лук'янова // 36. наук. пр. Луцького національного технічного університету. Серія: Облік і фінанси. – 2010. – Випуск 7 (25). – Ч. 2. – 2010 – С. 207–215.

88. Лук'янова В. В. Діагностика функціонування економічних систем на макрорівні / В. В. Лук'янова // Бизнес-информ. – № 7 (2). – 2011. – С. 4–6.

89. Лук'янова В. В. Комп'ютерний аналіз даних : [посібник] / В. В. Лук'янова. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2003. – 344 с.

90. Лук'янова В. В. Статистична оцінка динаміки фінансових результатів підприємства / В. В. Лук'янова // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 4. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 16–19.

91. Лук'янова В. В. Шляхи вдосконалення фінансової діяльності українських корпорацій / В. В. Лук'янова // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих

науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2009. – № 19 (97). – С. 65–77.

92. Любченко Н. Л. Загальний стан машинобудівної галузі Хмельницької області / Н. Л. Любченко // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2009. – Серія: Економічні науки. – Вип. 22. – С. 180–182.

93. Мазурок П. П. Дослідження ролі і стану наукових поглядів на трактування категорії “прибуток” підприємств / П. П. Мазурок // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 4. – С. 117–121.

94. Малярець Л. М. Вимірювання ознак об’єктів в економіці: методологія та практика : [наукове видання] / Л. М. Малярець. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 384 с.

95. Марюта О. Адаптивне управління прибутком підприємства / О. Марюта // Фінанси України. – 2004. – № 3. – С. 83–89.

96. Мицак О. В. Фінансовий менеджмент : [навчальний посібник] / О. В. Мицак, І. Р. Чуй. – Львів : “Магнолія 2006”, 2008. – 216 с.

97. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / пер. з англ. за ред. С. Ф. Голова. – К. : ФПБАУ, 2000. – 1272 с.

98. Мойсеєнко І. Є. Фінансове планування на підприємстві / І. Є. Мойсеєнко // Фінанси України. – 2000. – № 9. – С. 15–18.

99. Мороз В. С. Економетрія : [навчальний посібник] / В. С. Мороз, В. В. Мороз. – Хмельницький : ТУП, 2000. – 166 с.

100. Мороз С. В. Моделі оцінки фінансового стану підприємства / С. В. Мороз // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 6. – Т. 1. – С. 63–66.

101. Мороз С. В. Порівняльна комплексна оцінка фінансового стану та прогнозування банкрутства / С. В. Мороз // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 4. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 100–105.

102. Мошенський С. З. Економічний аналіз: підручник [для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / С. З. Мошенський, О. В. Олійник ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Житомир : ПП “Рута”, 2007. – 704 с.

103. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу : [навч.-практ. посіб.] / М. І. Мурашко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 311 с.

104. Негашев Е. В. Аналіз фінансов підприємства в умовах ринка : [учеб. пособие] / Е. В. Негашев. – М. : Высш. шк., 1997. – 192 с.

105. Нижник В. М. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : [навч. посібник] / В. М. Нижник. – Хмельницький : ХДУ, 2003. – 327 с.

106. Нижник Н. Про співвідношення категорій “процес” і “механізм” та їх використання в управлінській діяльності органів виконавчої влади / Н. Нижник, Г. Леліков, С. Мосов // Вісник державної служби України. – 2001. – № 3. – С. 25–29.

107. Нікбахт Е. Фінанси / Е. Нікбахт, А. Гроппеллі ; пер. з англ. В. Ф. Овсієнко, В. Я. Мусієнко. – К. : Основи, 1993. – 383 с.

108. Олейнікова Л. Максимізація прибутку – основна мета діяльності підприємства / Л. Олейнікова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2004. – № 3. – С. 142–144.

109. Онисько С. М. Фінанси підприємств : [підручник для студентів вищих закладів освіти] / С. М. Онисько, П. М. Марич. – Львів : “Магнолія 2006”, 2010. – 367 с.

110. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства : [підручник] / О. О. Орлов. – К. : Скарби, 2002. – 336 с.

111. Орловський Д. Л. Моделі, методи та інформаційні технології ситуаційного управління прибутком підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. техн. наук : спец. 05.13.06 / Д. Л. Орловський. – Х., 2005. – 22 с.

112. Основні фінансові показники підприємств Хмельницької області за 2010 р. : статистичний бюлетень ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2011. – 95 с.

113. Отпущеннікова О. М. Формування механізму управління прибутком підприємства : автореф. дис. на здобуття ступ. канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / О. М. Отпущеннікова. – Луганськ, 2005. – 21 с.

114. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : [монографія] / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Х. : Видавничий Дім “ІНЖЕК”, 2003. – 144 с.

115. Папехин Р. С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия / автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 “Финансы, денежное обращение и кредит” / Р. С. Папехин. – Волгоград, 2007. – 21 с.

116. Партин Г. О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства / Г. О. Партин // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 124–133.

117. Пархоменко Н. М. Облік та аналіз фінансових результатів (на прикладі авіаремонтних підприємств України): дис. ... кандидата екон. наук : 08.06.04 / Пархоменко Наталія Миколаївна. – К., 2002. – 204 с.

118. Пенская И. А. Рейтинговая оценка привлечения, размещения и использования капитала предприятия / И. А. Пенская // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – № 3. – С. 127–132.

119. Пікало В. Ф. Концептуальні підходи до оцінки фінансового результату в системі статистики підприємств / В. Ф. Пікало // Статистика України. – 2006. – № 4. – С. 28–33.

120. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта ; пер. с пол. В. В. Иванова / науч. ред. В. М. Жуковской. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.

121. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономическом моделировании / В. Плюта ; пер. с польск. В. В. Иванова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 175 с.

122. Податковий кодекс України № 2755-VI від 20.05.2011 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

123. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : ЦУЛ, 2007. – 488 с.

124. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – К. : КНТ, 2005. – 120 с.

125. Пономаренко В. С. Багатовимірний аналіз соціально-економічних систем : [навчальний посібник] / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 384 с.

126. Притыченко Г. И. Управление затратами производства и прибылью : [конспект лекций] / Г. И. Притыченко. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 124 с.

127. Промисловість Хмельниччини 2001-2007 : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2008. – 182 с.

128. Промисловість Хмельниччини 2005-2009 : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2010. – 155 с.

129. Протопова В. О. Економіка підприємств / В. О. Протопова, А. Н. Полянський. – К. : ЦУЛ, 2003. – 220 с.

130. Пузирьова П. В. Управління фінансовим потенціалом підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / П. В. Пузирьова. – К., 2009. – 20 с.

131. Редькін О. С. Сучасні стратегії та технології корпоративного управління / О. С. Редькін, В. Реген, Н. А. Хрущ. – Одеса : Евен, 2004. – 216 с.

132. Рзаева Т. Г. Економічний аналіз: [навчальний посібник] / Т. Г. Рзаева. – Хмельницький : ТУП, 2003. – 199 с.

133. Риполь-Сарагоси Ф. Б. Основы финансового менеджмента и управленческого анализа / Ф. Б. Риполь-Сарагоси. – М. : “Издательство ПРИОР”, 2000. – 224 с.

134. Ромусік Я. Перспективи розвитку машинобудування України на тлі світових тенденцій / Я. Ромусік // Економіст. – 2010. – № 9. – С. 22–25.

135. Рудніченко Є. М. Механізм управління накладними затратами в системі формування фінансових результатів / Є. М. Рудніченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – № 4. – Т. 3. – С. 234–237.

136. Руцишин Н. М. Інтегральна оцінка ефективності функціонування торговельних підприємств та методи розрахунку інтегральних показників / Н. М. Руцишин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 176–180.

137. Рясних Є. Г. Основы финансового менеджмента : [навчальний посібник] / Є. Г. Рясних. – К. : Скарби, 2003. – 238 с.

138. Салига К. С. Методичні підходи до діагностування фінансового стану підприємства / К. С. Салига, С. А. Власенко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 3. – С. 204–210.

139. Селезнева Н. Н. Финансовый анализ. Управление финансами : [учеб. пособие для вузов] / Н. Н. Селезнева, А. Ф. Ионова. – [2-е изд., перераб., и доп.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 639 с.

140. Сіо К. К. Управленческая экономика / К. К. Сіо. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 671 с.

141. Скалюк Р. В. Аналітичний підхід до управління фінансовими результатами діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2011. – Вип. 32. – С. 204–208.

142. Скалюк Р. В. Аналітичні інструменти оптимізації управління фінансовими результатами промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2011. – № 1 (55). – С. 277–279.

143. Скалюк Р. В. Відносні показники фінансових результатів господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Забезпечення сталого розвитку економіки на макро- та макrorівнях : матеріали міжн. наук.-практ. конф., 12–13 лютого 2011 р. – Одеса : ГО “Центр економічних досліджень та розвитку”, 2011. – С. 74–76.

144. Скалюк Р. В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р. В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2 (24). – С. 86–93.

145. Скалюк Р. В. Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 2. – Т. 2. – С. 130–132.

146. Скалюк Р. В. Концепції фінансового результату діяльності промислового підприємства: міжнародна практика та вітчизняні реалії / Р. В. Скалюк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3 (28). – С. 18–25.

147. Скалюк Р. В. Концепція формування економічного механізму управління фінансовими результатами діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2011. – Вип. 17. – С. 276–282.

148. Скалюк Р. В. Кореляційно-регресійний аналіз впливу факторів на фінансовий результат господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Актуальні проблеми комп'ютерних технологій 2010 : зб. наук. праць наук.-техн. конф., 18 червня 2010 р. – Т. 2. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – С. 87–94.

149. Скалюк Р. В. Особливості процесу кругообігу фінансового результату у господарській діяльності промислового підприємства / Р. В. Скалюк // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія “Економічні науки”. – 2010. – № 46. – С. 305–312.

150. Скалюк Р. В. Роль фінансового результату в контексті реалізації головної мети промислового підприємства / Р. В. Скалюк // Вісник

Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Вип. 1 (41). – С. 186–191.

151. Скалюк Р. В. Структура економічного механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 1. – Т. 1. – С. 130–133.

152. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18. – Ч. 1. – С. 135–141.

153. Скалюк Р. В. Сучасна парадигма управління фінансовими результатами промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України : матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 травня 2011 р. – Луцьк : ВІЕМ, 2011. – С. 63–65.

154. Скалюк Р. В. Теоретичні засади управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 6. – Т. 1. – С. 148–152.

155. Скалюк Р. В. Управління продуктивними силами в контексті забезпечення прибутковості підприємств легкої промисловості // Розвиток легкої промисловості в умовах активізації євроінтеграційних процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 29 жовтня 2010 р. – К. : РПВС України НАН України, 2010. – С. 86–88.

156. Скалюк Р. В. Управління фінансовими результатами діяльності промислових підприємств: функціональний аспект / Р. В. Скалюк // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління : матеріали четвертої міжн. наук.-практ. конф., 28–29 квітня 2011 р. – Львів : Видавництво ЛКА, 2011. – С. 431–435.

157. Скалюк Р. В. Управління фінансовими результатами промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Реформування фінансової системи та стимулювання економічного зростання в нестабільній економіці : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів, 23 березня 2011 р. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП ім. А. Нобеля, 2011. – С. 20–22.

158. Скалюк Р. В. Управління фінансовими результатами як ключова складова успішної реалізації комплексної головної мети промислового підприємства / Р. В. Скалюк // Економіка і управління в умовах глобалізації : матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф., 1–7 грудня 2010 р. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С. 296–300.

159. Скалюк Р. В. Фактори формування якості фінансового результату промислового підприємства / Р. В. Скалюк // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації : зб. тез доп. восьмої міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених, 24–25 лютого 2011 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – С. 275–276.

160. Скалюк Р. В. Фінансова результативність діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – Вип. 33. – С. 227–231.

161. Скалюк Р. В. Фінансовий результат у системі економічного розвитку промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Формування мереж прикордонного співробітництва України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 травня 2011 р. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – С. 265–268.

162. Скалюк Р. В. Функціонування економічного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2011. – № 3 (57). – С. 368–370.

163. Скалюк Р. В. Якість фінансового результату господарської діяльності промислового підприємства / Р. В. Скалюк // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – № 4 (9). – С. 50–56.

164. Статистична інформація. Головне управління статистики у Хмельницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://statbrd.ic.km.ua>

165. Статистична інформація. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

166. Статистичний щорічник Хмельницької області 2009 рік ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2010. – 447 с.

167. Статистичний щорічник України за 2009 рік ; під ред. О. Г. Осауленка / Державний комітет статистики України. – К., 2010. – 566 с.

168. Тамошина Г. И. Прибыль, формирование, распределение и налогообложение / Г. И. Тамошина, Е. Л. Смольянова. – Воронеж : Центр. – Чернозем. кн. изд.-во, 2000. – 153 с.

169. Тарасенко Н. В. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Н. В. Тарасенко, І. М. Вагнер. – Львів : “Новий світ – 2000”, 2008. – 444 с.

170. Тищенко О. М. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства / О. М. Тищенко, Л. О. Норік // Львівська політехніка. – 2009. – № 5 (640). – С. 406–415.

171. Ткаченко Є. Ю. Аналіз механізму управління прибутком підприємства / Є. Ю. Ткаченко // Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво. – 2006. – № 3. – С. 323–326.

172. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : [підручник] / Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2011. – 976 с.

173. Травин В. В. Менеджмент персонала : [учеб.-практ. пособие] / В. В. Травин, В. А. Дятлов. – М. : Дело, 2003. – 272 с.

174. Транченко Л. В. Організаційно-економічний механізм управління підприємством машинобудівної галузі : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. : 08.06.01 / Л. В. Транченко. – К., 2005. – 22 с.

175. Турило А. М. Показники і критерії оцінки якості прибутку на стадії його формування в системі менеджменту підприємства / А. М. Турило, О. А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 106–115.

176.Тхор С. О. Управління економічною стійкістю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / С. О. Тхор. – Луганськ, 2005. – 21 с.

177.Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / К. Уолш ; пер. з англ. – К. : Всеуито : Наукова думка, 2001. – 367 с.

178.Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование) / под ред. А. В. Чуписса. – Сумы : Университетская книга, 1999. – 332 с.

179.Фінанси підприємств : [підручник] / за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.

180.Фінанси Хмельницької області 2000-2003 рр. : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2004. – 126 с.

181.Фінанси Хмельницької області 2003-2006 рр. : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2007. – 119 с.

182.Фінанси Хмельницької області за 2008 р. : статистичний збірник ; під ред. В. В. Скальського / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2009. – 136 с.

183.Хаустова В. Є. Інтегральне оцінювання рівня життя населення регіонів України методом ентропії / В. Є. Хаустова, О. І. Омельченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 2 (116). – С. 137–145.

184.Хістева О. В. Якість прибутку та його вплив на сталий розвиток торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.05 "Економіка торгівлі та послуг" / О. В. Хістева. – Донецьк, 2006. – 26 с.

185.Хмелевський О. В. Прибутковість у "золотому правилі економіки підприємства" / О. В. Хмелевський // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2005. – Вип. 18. – Ч. 2. – С. 251–255.

186.Хмелевський О. В. Механізм управління прибутковістю промислового підприємства (на прикладі машинобудування) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / О. В. Хмелевський. – Хмельницький, 2008. – 23 с.

187.Хобта В. М. Формування інтегрального показника оцінювання потенціалу підприємства в умовах інноваційної моделі розвитку економіки / В. М. Хобта, Т. С. Лазарева // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – Вип. 35. – С. 154–161.

188.Хрущ Н. А. Визначення задач та систематизація методів аналізу грошових потоків підприємств / Н. А. Хрущ, С. С. Блащук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – № 6. – Т. 3. – С. 94–100.

189.Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології / Н. А. Хрущ. – Хмельницький : ХНУ, 2004. – 309 с.

190.Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація : [монографія] / Ю. С. Цал-Цалко. – Житомир : ЖДГУ, 2004. – 506 с.

191.Шумська С. С. Інтегральний показник фінансового потенціалу України / С. С. Шумська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – № 6. – С. 11–15.

192.Економика предприятия / под ред. Ф. К. Беа, Э. Дихтла, М. Швайтцера. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 928 с.

193.Економика предприятия : [учебник для вузов] / под. ред. П. П. Табурчака, В. М. Тумина. – Ростов н/Д. : Феникс, 2002. – 320 с.

194.Юденко В. А. Аналіз фінансових результатів підприємства в умовах реформування бухгалтерського обліку / В. А. Юденко // Фінанси України. – 2000. – № 8. – С. 97–102.

195.Ямборко Г. А. Особливості аналізу фінансових результатів підприємств України / Г. А. Ямборко // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – Вип. 177. – Т. 2. – С. 603–611.

196. Brealey R. A. Principles of Corporate Finance / R. A. Brealey, S. C. Myers. – 6-th ed. Irwin : McGraw-Hill, 2000. – 1093 p.

197. Brigham E. Fundamentals of financial management / E. Brigham. – 7-th ed. Orlando, USA : The Drained Press, 1995. – 914 p.

198. Khan M. Y. Theory and problems of financial management / M. Y. Khan, P. K. Jain. – New Delhi : McGraw-Hill Publishing Company, 1993. – 408 p.

199. McConnel C. R. Economics: principles, problems, and policies / C. R. McConnel, S. L. Brue. – 11-th ed. – New York : McGraw-Hill Publishing Company, 1990. – 866 p.

200. Ross S. A. Corporate Finance / S. A. Ross, R. W. Westerfield, J. Jaffe. – Irwin : McGraw-Hill Publishing Company, 1999. – 868 p.

ДОДАТКИ

Додаток А
Аналіз фінансових результатів машинобудівних підприємств Хмельницької області

Показник	Рік										Середнє значення показника	Відхилення (2010 від 2004 рр.)	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	абсолютне, тис. грн.	відносне, %				
1. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	-38465,1	-595,7	6290,6	28725,3	-21643,3	20317,6	43563,3	5456,1	82028,4	213,3			
- машинобудування													
- виробництво машин та устаткування	-11184,6	690,1	1580,7	4991,3	3253,6	28067,2	35206,2	8943,5	46390,8	414,8			
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	-27333,8	1108,8	4705,0	23386,6	-24743,4	-14161,3	10537,1	-3785,9	37870,9	138,5			
- виробництво транспортних засобів та устаткування	53,3	-2394,6	4,9	347,4	-153,5	6411,7	-2180,0	298,5	-2233,3	-4190,0			
2. Питома вага прибуткових підприємств, %													
- машинобудування	55,9	64,0	65,6	62,3	58,2	55,5	57,1	59,8	1,2	2,1			
- виробництво машин та устаткування	52,6	63,6	59,8	57,3	58,8	55,7	49,4	56,7	-3,2	-6,1			
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	59,6	66,0	72,9	69,6	58,8	55,3	65,7	64,0	6,1	10,2			
- виробництво транспортних засобів та устаткування	63,6	50,0	80,0	44,4	42,9	55,6	62,5	57,0	-1,1	-1,7			
3. Сума позитивного фінансового результату, тис. грн.	94616,9	20341,2	26284,9	43584,1	24585,7	64342,8	66440,1	48599,4	-28176,8	-29,8			
- машинобудування													
- виробництво машин та устаткування	27744,7	9167,6	11113,7	16969,7	14197,7	39324,2	48598,4	23873,7	20853,7	75,2			

Продовження додатку А

Показник	Рік										Середнє значення показника	Відхилення (2010 від 2004 рр.)	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	абсолютне, тис. грн.	відносне, %				
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	66894,0	9963,5	15111,1	26113,6	10280,4	15267,1	16021,4	22807,3	-50872,6	-76,0			
- виробництво транспортних засобів та устаткування	84,8	4807,9	60,1	500,8	107,6	9751,5	1820,3	2447,6	1735,5	2046,6			
4. Питома вага збиткових підприємств, %													
- машинобудування	44,1	36,0	34,4	37,7	41,8	44,5	42,9	40,2	-1,2	-2,7			
- виробництво машин та устаткування	47,4	36,4	40,2	42,7	41,2	44,3	50,6	43,3	3,2	6,8			
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	40,4	34,0	27,1	30,4	41,2	44,7	34,3	36,0	-6,1	-15,1			
- виробництво транспортних засобів та устаткування	36,4	50,0	20,0	55,6	57,1	44,4	37,5	43,0	1,1	3,0			
5. Сума негативного фінансового результату, тис. грн.													
- машинобудування	56151,8	19745,5	19994,3	14858,8	46229,0	44025,2	22876,8	31983,1	-33275,0	-59,3			
- виробництво машин та устаткування	16560,1	8477,5	9533,0	11978,4	10944,1	11257,0	13392,2	11734,6	-3167,9	-19,1			
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	39560,2	8854,7	10406,1	2727,0	35023,8	29428,4	5484,3	18783,5	-34075,9	-86,1			
- виробництво транспортних засобів та устаткування	31,5	2413,3	55,2	153,4	261,1	3339,8	4000,3	1464,9	3968,8	12599,4			
6. Фінансовий результат господарської діяльності (чистий прибуток (збиток)), тис. грн.													
- машинобудування	-45745,0	-5746,6	-357,8	16556,8	-28439,5	5454,9	27420,5	-4408,1	73165,5	160,0			
- виробництво машин та устаткування	-12809,6	-959,6	-484,5	1217,8	382,6	17252,1	25279,5	4268,3	38089,1	297,3			

Показник	Рік								Середнє значення показника	Відхилення (2010 від 2004 рр.)	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	відносне, %		абсолютне, тис. грн.	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010				
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	-32903,1	-2392,4	121,8	15038,1	-28644,5	-16720,9	5524,5	-8568,1	38427,6	116,8	
- виробництво транспортних засобів та устаткування	-32,3	-2394,6	4,9	300,9	-177,6	4923,7	-3383,5	-108,4	-3351,2	-10375,2	
7. Рентабельність (збитковість) операційної діяльності, %											
- виробництво машин та машинобудування	-0,1	-0,2	0,7	1,7	1,2	4,1	4,0	1,6	4,1	4100,0	
- виробництво машин та устаткування	-2,6	-0,5	-0,4	0,5	0,5	9,2	8,3	2,1	10,9	419,2	
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	1,5	0,2	1,4	2,2	1,4	1,3	2,7	1,5	1,2	80,0	
- виробництво транспортних засобів та устаткування	0,5	-5,2	-16,1	-5,6	-3,5	2,5	-2,5	-4,3	-3,0	-600,0	

Додаток Б
Аналіз рентабельності промислових підприємств

Показник	Рік								Середнє значення показника	Абсолютне відхилення, %	
	2006	2007	2008	2009	2010	2009	2010	2010 від 2009		2010 від 2006	
	2006	2007	2008	2009	2010	2009	2010				
<i>Підприємство 1</i>											
Рентабельність активів	0,67	0,63	0,51	-0,28	0,03	0,31	-0,64	0,31	-0,64	-0,96	
Рентабельність власного капіталу	1,43	1,53	0,93	-0,46	0,05	0,70	-1,38	0,70	-1,38	-0,97	
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	6,40	2,77	2,58	-1,82	0,19	2,02	-6,21	2,02	-6,21	-0,97	
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	1,56	1,76	2,04	-1,13	0,10	0,87	-1,46	0,87	-1,46	-0,93	
Рентабельність позикового капіталу	1,25	1,08	1,14	-0,70	0,07	0,57	-1,19	0,57	-1,19	-0,95	
Рентабельність основної діяльності	4,06	3,81	6,31	19,05	34,91	13,63	30,85	13,63	30,85	7,60	
Рентабельності іншої операційної діяльності	-10,02	-14,16	-14,63	-8,66	66,38	3,78	76,40	3,78	76,40	7,62	
Рентабельність операційної діяльності	3,12	1,90	5,13	13,51	44,90	13,71	41,78	13,71	41,78	13,40	
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-99,98	-	-99,98	-	-99,98	-	-	
Рентабельність інвестиційної діяльності	-12,28	1230,81	539,51	201,83	454,37	482,85	466,65	482,85	466,65	38,00	
Рентабельність звичайної діяльності	0,71	1,13	1,42	-0,88	0,33	0,30	-1,59	0,30	-1,59	-2,23	
<i>Підприємство 2</i>											
Рентабельність активів	0,40	0,87	1,00	0,08	-1,88	0,09	-2,29	0,09	-2,29	-5,67	
Рентабельність власного капіталу	0,41	0,90	1,02	0,08	-1,97	0,09	-2,39	0,09	-2,39	-5,77	
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	15,63	28,50	50,10	2,50	-40,82	11,18	-56,45	11,18	-56,45	-3,61	
Рентабельність позикового капіталу	15,63	28,50	50,10	2,50	-40,82	11,18	-56,45	11,18	-56,45	-3,61	
Рентабельність основної діяльності	2,31	7,44	8,38	4,69	-15,58	1,45	-17,89	1,45	-17,89	-7,75	
Рентабельності іншої операційної діяльності	-34,98	-22,11	-8,06	-12,05	-13,90	-18,22	21,08	-18,22	21,08	0,60	
Рентабельність операційної діяльності	-5,16	0,82	2,34	-3,18	-14,85	-4,01	-9,69	-4,01	-9,69	-1,88	
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Показник	Рік					Середнє значення показника	Абсолютне відхилення, %	
	2006	2007	2008	2009	2010		2010 від 2006	2010 від 2009
Рентабельність інвестиційної діяльності	111,16	1064,10	-	350,00	-	508,42	-	-
Рентабельність звичайної діяльності	3,06	7,50	5,55	0,88	-12,75	0,85	-15,81	-5,17
<i>Підприємство 3</i>								
Рентабельність активів	0,96	2,25	6,28	14,15	0,17	4,76	-0,79	-0,82
Рентабельність власного капіталу	1,11	2,70	7,53	16,17	0,19	5,54	-0,92	-0,83
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	20,75	53,51	0	0	0	37,13	-20,75	-
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	10,22	15,72	38,07	113,27	1,39	35,73	-8,82	-0,86
Рентабельність позикового капіталу	6,85	12,15	38,07	113,27	1,39	34,35	-5,45	-0,80
Рентабельність основної діяльності	14,95	10,45	12,27	12,27	11,20	12,23	-3,75	-0,25
Рентабельності іншої операційної діяльності	-93,63	-69,50	-68,45	12,88	-89,96	-61,73	3,67	0,04
Рентабельність операційної діяльності	7,65	5,33	8,27	12,30	4,76	7,66	-2,89	-0,38
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-39,54	-91,43	-65,49	-	-
Рентабельність інвестиційної діяльності	-97,13	63,25	-21,03	14,47	-93,59	-26,80	3,54	0,04
Рентабельність звичайної діяльності	1,56	3,90	6,72	11,96	1,98	5,23	0,42	0,27
<i>Підприємство 4</i>								
Рентабельність активів	-3,30	-1,95	-3,88	-5,63	-3,64	-3,68	-0,34	-0,10
Рентабельність власного капіталу	-3,73	-2,24	-4,45	-6,52	-4,39	-4,27	-0,67	-0,18
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	-28,97	-14,91	-30,47	-41,14	-21,28	-27,35	7,70	0,27
Рентабельність позикового капіталу	-28,97	-14,91	-30,47	-41,14	-21,28	-27,35	7,70	0,27
Рентабельність основної діяльності	-22,92	-22,62	-40,14	-47,60	-54,30	-37,52	-31,38	-1,37
Рентабельності іншої операційної діяльності	-73,33	-84,76	201,80	-88,84	88,00	8,57	161,33	2,20
Рентабельність операційної діяльності	-24,37	-27,85	-24,72	-59,01	-50,62	-37,32	-26,25	-1,08
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-

Показник	Рік					Середнє значення показника	Абсолютне відхилення, %	
	2006	2007	2008	2009	2010		2010 від 2006	2010 від 2009
Рентабельність інвестиційної діяльності	72,11	220,24	-67,56	46,38	59,41	66,11	-12,70	-0,18
Рентабельність звичайної діяльності	-21,39	-10,36	-33,46	-56,28	-45,16	-33,33	-23,77	-1,11
<i>Підприємство 5</i>								
Рентабельність активів	-7,27	-1,79	0	-2,55	-4,25	-3,17	3,02	0,42
Рентабельність власного капіталу	-8,33	-2,07	0	-3,03	-5,19	-3,73	3,15	0,38
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	0,00	-26,03	0	-42,78	-82,65	-50,49	-82,65	-1,00
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	-56,75	-17,66	0	-25,64	-32,94	-26,60	23,81	0,42
Рентабельність позикового капіталу	-56,75	-10,52	0	-16,03	-23,55	-21,37	33,20	0,59
Рентабельність основної діяльності	-66,45	-34,52	-33,67	-68,58	-74,03	-55,45	-7,58	-0,11
Рентабельності іншої операційної діяльності	-41,15	-7,36	28,57	203,28	131,87	63,04	173,02	4,20
Рентабельність операційної діяльності	-60,20	-29,55	-22,13	-31,68	-32,75	-35,26	27,45	0,46
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-
Рентабельність інвестиційної діяльності	129,81	801,03	-	19600,00	5850,00	6595,21	5720,19	44,07
Рентабельність звичайної діяльності	-31,58	-6,09	0	-17,12	-23,37	-15,63	8,21	0,26
<i>Підприємство 6</i>								
Рентабельність активів	-7,75	-9,77	-21,17	-18,58	-18,23	-15,10	-10,48	-1,35
Рентабельність власного капіталу	-9,31	-12,43	-28,81	-28,78	-32,90	-22,44	-23,59	-2,53
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	-263,26	-92,55	-203,97	-185,79	-183,16	-185,74	80,10	0,30
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	-56,39	-89,67	-131,22	-73,00	-52,63	-80,58	3,76	0,07
Рентабельність позикового капіталу	-46,44	-45,54	-79,85	-52,41	-40,88	-53,03	5,56	0,12
Рентабельність основної діяльності	-28,09	-30,59	-50,52	-52,22	-39,38	-40,16	-11,29	-0,40
Рентабельності іншої операційної діяльності	-11,80	-20,02	13,56	-37,41	-23,32	-15,80	-11,52	-0,98
Рентабельність операційної діяльності	-24,44	-27,48	-23,75	-48,10	-32,99	-31,35	-8,55	-0,35
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-

Показник	Рік					Продовження додатку Б		
	2006	2007	2008	2009	2010	Середнє значення показника	Абсолютне відхилення, % 2010 від 2006	2010 від 2009
Рентабельність інвестиційної діяльності	55,61	955,26	-79,12	1661,84	866,67	692,05	811,06	14,59
Рентабельність звичайної діяльності	-10,79	-14,25	-27,55	-39,97	-32,77	-25,06	-21,98	-2,04
	<i>Підприємство 7</i>							
Рентабельність активів	-13,80	-15,86	-14,98	-15,42	-12,35	-14,48	1,45	0,11
Рентабельність власного капіталу	-19,39	-24,00	-27,32	-35,62	-38,66	-29,00	-19,27	-0,99
Рентабельність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-
Рентабельність короткострокового позикового капіталу	-47,92	-46,76	-33,17	-27,19	-18,16	-34,64	29,77	0,62
Рентабельність позикового капіталу	-47,92	-46,76	-33,17	-27,19	-18,16	-34,64	29,77	0,62
Рентабельність основної діяльності	-65,53	-70,57	-81,22	-91,63	-93,37	-80,47	-27,84	-0,42
Рентабельність іншої операційної діяльності	-91,83	-88,74	-46,67	-71,41	-34,87	-66,70	56,96	0,62
Рентабельність операційної діяльності	-66,79	-72,92	-79,23	-83,80	-86,95	-77,94	-20,16	-0,30
Рентабельність фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-
Рентабельність інвестиційної діяльності	-75,92	-81,38	-87,18	-97,01	825,00	96,70	900,92	11,87
Рентабельність звичайної діяльності	-69,83	-76,60	-82,77	-84,46	-76,97	-78,13	-7,14	-0,10

Примітка. "—" - дані неможливо розрахувати.

Додаток В
Аналіз грошової результативності за видами капіталу промислових підприємств

Показник	Рік					Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	Середнє значення показника	2010 від 2006	2010/2006	2010/2009
	<i>Підприємство 1</i>								
Грошова результативність активів	0,0075	0,0010	-0,0029	0,0011	-0,0005	0,0012	-0,0080	-0,0690	-0,4525
Грошова результативність власного капіталу	0,0160	0,0023	-0,0053	0,0019	-0,0009	0,0028	-0,0169	-0,0567	-0,4819
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0,0716	0,0042	-0,0148	0,0075	-0,0034	0,0130	-0,0750	-0,0472	-0,4497
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	0,0174	0,0027	-0,0117	0,0047	-0,0018	0,0023	-0,0193	-0,1059	-0,3943
Грошова результативність позикового капіталу	0,0140	0,0016	-0,0065	0,0029	-0,0012	0,0022	-0,0152	-0,0852	-0,4139
	<i>Підприємство 2</i>								
Грошова результативність активів	0,0508	-0,0133	-0,0138	-0,0214	-0,0229	-0,0041	-0,0737	-0,4514	-1,0711
Грошова результативність власного капіталу	0,0521	-0,0137	-0,0141	-0,0221	-0,0240	-0,0044	-0,0762	-0,4610	-1,0879
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	1,9706	-0,4362	-0,6929	-0,6881	-0,4972	-0,0688	-2,4679	-0,2523	-0,7226
Грошова результативність позикового капіталу	1,971	-0,436	-0,693	-0,688	-0,497	-0,0688	-2,4679	-0,2523	-0,7226
	<i>Підприємство 3</i>								
Грошова результативність активів	-0,0061	-0,0205	0,0454	0,0555	-0,0968	-0,0045	-0,0907	-15,8746	-1,7443

Показник	Рік				Середнє значення показника	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2006	2007	2008	2009		2010	2010 від 2006		2010/2009
	Підприємство 3					2010	2010 від 2006		2010/2009
Грошова результативність власного капіталу	-0,0071	-0,0246	0,0544	0,0634	-0,1100	-0,1029	-0,1734	-15,5259	-1,7352
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	-0,1323	-0,4881	0	0	0	-	-	-	-
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	-0,0651	-0,1433	0,2753	0,4440	-0,8039	-0,0586	-1,2479	-12,3446	-1,8105
Грошова результативність позикового капіталу	-0,0436	-0,1433	0,2753	0,4440	-0,8039	-0,0543	-1,2479	-18,4227	-1,8105
Підприємство 4									
Грошова результативність активів	0,0170	0,0043	-0,0233	-0,0003	-0,0004	-0,0005	-0,0001	-0,0233	-1,5055
Грошова результативність власного капіталу	0,0192	0,0049	-0,0267	-0,0003	-0,0005	-0,0007	-0,0002	-0,0249	-1,5678
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	0,1491	0,0326	-0,1830	-0,0019	-0,0023	-0,0011	-0,1514	-0,0155	-1,2033
Грошова результативність позикового капіталу	0,1491	0,0326	-0,1830	-0,0019	-0,0023	-0,0011	-0,1514	-0,0155	-1,2033
Підприємство 5									
Грошова результативність активів	-0,0038	-0,0009	-0,0006	-0,0008	0,0006	-0,0011	0,0044	0,1517	0,7503
Грошова результативність власного капіталу	-0,0044	-0,0010	-0,0007	-0,0009	0,0007	-0,0013	0,0051	0,1614	0,7697
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0	-0,0125	-0,0097	-0,0130	0,0113	-0,0060	-	-	0,8704

Показник	Рік				Середнє значення показника	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2006	2007	2008	2009		2010	2010 від 2006		2010/2009
	Підприємство 6					2010	2010 від 2006		2010/2009
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	-0,0299	-0,0084	-0,0076	-0,0078	0,0045	-0,0098	0,0123	0,1506	0,5788
Грошова результативність позикового капіталу	-0,0299	-0,0050	-0,0043	-0,0049	0,0032	-0,0082	0,0081	0,1076	0,6619
Підприємство 7									
Грошова результативність активів	0,0094	-0,0103	-0,0025	0,0005	-0,0015	-0,0009	-0,0109	-0,1608	-2,9189
Грошова результативність власного капіталу	0,0113	-0,0131	-0,0034	0,0008	-0,0027	-0,0014	-0,0140	-0,2417	-3,4006
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0,3185	-0,0977	-0,0240	0,0052	-0,0152	0,0374	-0,3337	-0,0476	-2,9325
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	0,0682	-0,0946	-0,0154	0,0020	-0,0044	-0,0088	-0,0726	-0,0638	-2,1445
Грошова результативність позикового капіталу	0,0562	-0,0481	-0,0094	0,0015	-0,0034	-0,0006	-0,0596	-0,0602	-2,3204
Підприємство 8									
Грошова результативність активів	0,0004	-0,0003	-0,0001	0,0003	0,0005	0,0002	0,0002	1,4346	1,4991
Грошова результативність власного капіталу	0,0005	-0,0005	-0,0001	0,0008	0,0016	0,0005	0,0011	3,1962	2,0307
Грошова результативність довгострокового позикового капіталу	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Грошова результативність короткострокового позикового капіталу	0,0012	-0,0009	-0,0001	0,0006	0,0008	0,0003	-0,0005	0,6073	1,2495
Грошова результативність позикового капіталу	0,0012	-0,0009	-0,0001	0,0006	0,0008	0,0003	-0,0005	0,6073	1,2495

Додаток Г
Аналіз грошової результативності за видами діяльності промислових підприємств

Показник	Рік					Середнє значення показника	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення 2010/2006	
	2006	2007	2008	2009	2010		2010 від 2006	2010 від 2009		
	Підприємство 1						2006	2009		
Грошова результативність операційної діяльності	-0,2908	0,8450	1,2654	0,2550	2,2308	0,8611	2,5216	1,9758	7,6707	8,7490
Грошова результативність інвестиційної діяльності	-0,9768	-0,9766	-0,7325	-0,1649	-0,8415	-0,7385	0,1354	-0,6766	0,8614	-5,1027
Грошова результативність фінансової діяльності	0,5507	0,2855	-0,2295	-	-	0,2022	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	0,0088	0,0016	-0,0125	0,0085	-0,0056	0,0002	-0,0144	-0,0141	-0,6366	-0,6616
Підприємство 2										
Грошова результативність операційної діяльності	3,0071	0,3032	0,3136	0,0343	-0,1663	0,6984	-3,1734	-0,2006	-0,0553	-4,8485
Грошова результативність інвестиційної діяльності	-	1,0808	0,1783	0,3947	0	0,5513	-	-	-	-
Грошова результативність фінансової діяльності	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	3,2704	-0,1388	-0,2048	-0,3604	-0,1663	0,4800	-3,4367	0,1941	-0,0508	-0,4614
Підприємство 3										
Грошова результативність операційної діяльності	0,3212	-0,2517	0,4233	1,2154	-0,0532	0,3310	-0,3744	-1,2687	-0,1657	-0,0438

Показник	Рік					Середнє значення показника	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення 2010/2006	
	2006	2007	2008	2009	2010		2010 від 2006	2010 від 2009		
	Підприємство 3						2006	2009		
Грошова результативність операційної діяльності	-	-	-	-0,8559	-	-0,8559	-	-	-	-
Грошова результативність фінансової діяльності	0	-	-	-0,2101	0	-0,2101	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	-0,0299	-0,0688	0,2501	0,1483	-0,1289	0,0341	-0,0990	-0,2771	-4,3095	-0,8693
Підприємство 4										
Грошова результативність операційної діяльності	0,1570	-0,2912	-0,2904	-0,0192	-0,0072	-0,0902	-0,1643	0,0120	-0,0460	-0,3761
Грошова результативність інвестиційної діяльності	5,6485	-	-	-	0	5,6485	-	-	-	-
Грошова результативність фінансової діяльності	-	-	0	0	0	-	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	0,2864	0,0349	-0,2083	-0,0025	-0,0072	0,0206	-0,2936	-0,0047	-0,0252	-2,8478
Підприємство 5										
Грошова результативність операційної діяльності	-0,2574	-0,2596	-0,1708	-0,0106	0,1071	-0,1183	0,3645	0,1177	0,4161	10,1137
Грошова результативність інвестиційної діяльності	-	18,9286	22,6875	-	-	20,8080	-	-	-	-

Продовження додатку Г

Показник	Рік					Середнє значення показника	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010		2010 від 2006	2010 від 2009		2010/2006
Грошова результативність фінансової діяльності	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	-0,0149	-0,0047	-0,0051	-0,0087	0,0038	-0,0059	0,0187	0,0125	0,2536	0,4351
<i>Підприємство б</i>										
Грошова результативність операційної діяльності	-0,2814	-0,2765	-0,3123	-0,0674	-0,1428	-0,2161	0,1385	-0,0755	-0,5077	-2,1205
Грошова результативність інвестиційної діяльності	17,3376	4,7808	3,0425	354,6667	-	94,9569	-	-	-	-
Грошова результативність фінансової діяльності	0,1379	0,1435	-0,1486	-0,6402	-0,5429	-0,2101	-0,6808	0,0972	-3,9385	-0,8481
Грошова результативність господарської діяльності	0,0206	-0,0182	-0,0036	0,0012	-0,0039	-0,0008	-0,0245	-0,0052	-0,1916	-3,2431
<i>Підприємство 7</i>										
Грошова результативність операційної діяльності	-0,0859	-0,0659	-0,2157	0,0013	-0,2500	-0,1232	-0,1641	-0,2513	-2,9104	-191,7000
Грошова результативність інвестиційної діяльності	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-
Грошова результативність фінансової діяльності	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-
Грошова результативність господарської діяльності	0,0016	-0,0013	-0,0003	0,0013	0,0067	0,0016	0,0051	0,0054	4,0876	5,1612

Примітка: «-» - дані неможливо розрахувати.

Наукове видання

Войнарєнко Михайло Петрович
Скалюк Руслана ВіталіївнаУПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Монографія

Літературний редактор: М.М. Торчинський

Підписано до друку 06.05.14 р.
Формат 21×29.7 1/4. Папір офсетна.
Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний.
Тираж 300 екз. Зам. № 77463Віддруковано ПП «ТД «Едельвейс і К»
М.Вінниця, вул. 600-річчя, 17
Тел.: (0432) 550-333
Свідотство про внесення до Державного реєстру
ДК №3736